

— CEUCLUM AETERNA

Plan van Aanpak
Promotie Romeins
verleden Cuijk

Inhoudsopgave

	Voorwoord	3
	Introductie	8
1	Van castellum naar toeristisch knooppunt	14
2	De missie, visie en kernwaarden	37
3	Een nieuwe identiteit voor Ceuculum	49
4	Een vernieuwd Romeins kwartier	71
5	Een volwaardige archeologische hotspot	110
6	Planning	133
7	Slotwoord	135

Voorwoord

Ceucum heeft grote
geschiedkundige
waarde

Ceuclum heeft grote geschiedkundige waarde

Ons adviesrapport 'Ceuclum Aeterna' benadrukte de importantie van verder onderzoek naar het Cuijkse Romeinse verleden. We danken de gemeente Cuijk voor het vertrouwen dat we hebben gekregen om aan de gang te gaan met een veel uitgebreider Plan van Aanpak. Tijdens de totstandkoming hiervan kwamen nog meer feiten, vondsten en leuke wetenswaardigheden naar boven, die we hebben kunnen vertalen naar werkbare ideeën.

Nogmaals

Ceuclum heeft grote geschiedkundige waarde. Heerlen heeft een badhuis, Nijmegen heeft een castellum en Maastricht heeft een brug.

CUIJK HEEFT EEN BADHUIS,
EEN CASTELLUM,
TEMPELS, EEN VICUS
ÉN EEN BRUG!

Oké, dat geeft misschien een wat vertekend beeld. Maar Ceuclum was tweeduizend jaar geleden wel de gelijk de hartslag van het noordelijke Romeinse rijk. De strategische ligging was van groot belang bij het instandhouden van de Limes, de natuurlijke bovengrens die in de race is om toe te worden gevoegd aan de UNESCO werelderfgoedlijst.

De afgelopen decennia zijn er feiten opgestapeld en in archeologische rapporten beschreven. Tegelijker-

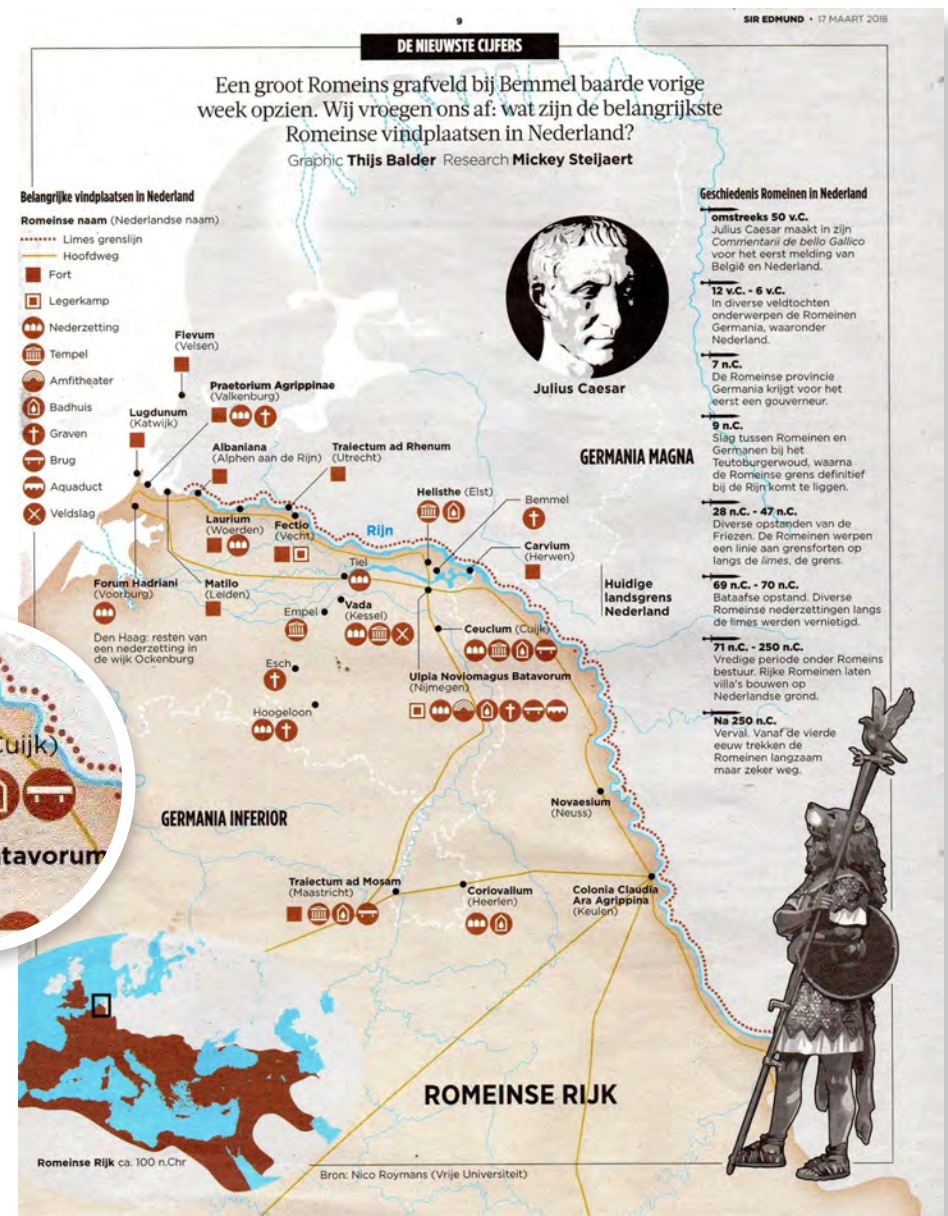
tijd is Cuijk ontdaan van veel van zijn mooiste vondsten. Doodzonde. Met de emotionele en financiële waarde van de Romeinse geschiedenis is veel meer te doen. Zowel geschiedkundig, als op het gebied van toerisme en de identiteit van Cuijk.

Tegenwoordig is de ligging van Cuijk misschien nog wel strategischer. De vele recreatieve mogelijkheden maakt de omgeving aantrekkelijk voor dag-, week- en langdurig toerisme. In 2018 kreeg het ten zuiden van Cuijk gelegen Maasheggen-gebied de UNESCO Man & Biosphere-status, een perfecte aanjager om de (inter-)nationale positie te versterken.

Cuijk ligt precies tussen de Limes en Maasheggen in. Als de Limes een UNESCO status krijgt is Cuijk een perfecte koppeling tussen twee UNESCO-gebieden. De gemeente kan zo op veel fronten profiteren van deze internationale toekenningen. Cuijk heeft veel kansen laten liggen, maar nu is hét moment om dat te herstellen.

In dit Plan van Aanpak maken we duidelijk hoe de Romeinse geschiedenis beter tot zijn recht kan komen, maar maken we ook de verbinding met het heden en het toerisme. Dat wat tot nu toe alleen maar opgeschreven en vaak opgeborgen is, is om te zetten in uitvoerbare plannen die niet alleen de Cuijkenaar boeit en trots maakt, maar ook de (betalende) bezoekers naar Cuijk trekt.

Di-visie | corporate identity & branding

Cuijk is een van de belangrijkste vindplaatsen van Nederland
Bron: Volkskrant, 17 maart 2018

Ceucum was belangrijk en staat op de Romeinse landkaart, kopie van een Romeinse reiskaart uit de 3e of 4e eeuw

Een unieke kans op een toeristisch knooppunt

Maasheggen
UNESCO Man & Biosphere

Introductie

**Zonder verhaal blijft
een scherf slechts een scherf**

Het is zaak om te blijven dromen met daadkracht en lef

Er is in Cuijk duizenden jaren geleden veel gebeurd en daar is al veel over gepubliceerd. Maar, op een aantal zeer enthousiaste en toegewijde vrijwilligers na, doen we er veel te weinig mee. Het Romeinse verleden wordt niet op de juiste waarde geschat en niet interessant genoeg gevonden. Het wordt niet begrepen door eigen inwoners én niet door toeristen.

Dat ligt niet aan de gebeurtenissen en vondsten zelf. Die zijn indrukwekkend. Maar een vitrine kan vol liggen met interessante objecten, zoals in ons eerdere adviesrapport 'Ceuculum Aeterna' al is aangegeven: zonder verhaal blijft een scherp slechts een scherp. In de presentatie van de Cuijkse historie is nog veel te winnen, het potentieel is enorm.

Met dit Plan van Aanpak maken we Cuijk niet alleen interessanter voor de eigen inwoners, maar vooral ook een echte 'reason to travel'. Het Romeins verleden van Cuijk heeft het in zich om op veel fronten waardevol te zijn. Voor de Cuijkenaar, maar vooral ook voor toeristen, het bedrijfsleven en scholen. Goede citymarketing van Cuijk, zal impulsen bieden voor de hele gemeente en zo interessant zijn voor externe financiële mogelijkheden, als subsidies en crowdfunding.

Om echt interessant te zijn voor het toenemend toerisme en de lokale bezoekerseconomie te laten groeien - en zo het hele Land van Cuijk te laten profiteren van nieuwe inkomsten - is het creëren van onderscheidend vermogen en beleving een must. In de realisatie van het Plan van Aanpak steken we bewust in op goed cultureel ondernemerschap,

onderwijs, plaatselijk economisch voordeel en een duidelijk Cuijks visitekaartje. De bedoeling is om bij elk onderdeel zoveel mogelijk te werken met bedrijven en scholen uit het Land van Cuijk. Cuijk heeft voldoende kennis en kunde in huis om zijn eigen Romeinse verleden aantrekkelijk te maken voor iedereen, en kan er zelf aan verdienen.

Dit Plan van Aanpak is werkbaar en uitvoerbaar, ook op de lange termijn. Het is zaak om te durven dromen, om te acteren met daadkracht en lef. Aan (opnieuw) een halve aanpak heeft (het Land van) Cuijk niets. Durf groot te denken. Cuijk ligt prachtig, omringd door water en natuur en heeft goede voorzieningen op het gebied van wonen, werken en cultuur. Het Romeinse verleden zal de aantrekkingskracht van Cuijk alleen maar vergroten.

Een Romeinse scherp.
Zegt weinig, toch?

Opdracht

In ons eerdere adviesrapport concludeerden we al dat Cuijk het Romeinse verleden op een veel betere manier kan inzetten, zowel voor citymarketing als toerisme. We hebben daarom de opdracht gekregen om een gedetailleerd Plan van Aanpak te formuleren over hoe dit te bewerkstelligen, met daarin alle onderdelen uit het adviesrapport. Dat Plan van Aanpak bevat:

- Uitgebreide toelichtingen per onderdeel
- Artist impressions
- Exploitatiekosten (calculatie en verdienmodel)
- Mogelijkheden voor subsidie en crowdfunding
- Planning in jaren

Uitgangspunten Plan van Aanpak

Het is zaak om op korte termijn de huidige onduidelijkheid over het Romeinse verleden weg te nemen. De geschiedenis moet begrijpelijk worden en in de huidige situatie moeten de beperkte toegankelijkheid en het gebrek aan beleving worden opgelost. Er is te weinig contextuele relatie en duiding van het gebied, zowel in de relatie met de Romeinse tijd als het heden.

Dit Plan van Aanpak is daarom opgesteld op de volgende vier pijlers:

1. Bepaling identiteit: missie, visie, kernwaarden en doelgroep

Waar, hoe, voor wie en op basis waarvan wordt het Romeinse verleden van Cuijk zichtbaar gemaakt.

2. Locatie en ruimte

Onderzoek naar situatie huidige locaties en naar mogelijkheden om met nieuwe inrichting en bestemming een dynamisch geheel te vormen.

3. Storytelling en educatie

Hoe op basis van de promotie van het erfgoed de historische feiten van het Romeins verleden voor iedereen interessant en begrijpelijk kan worden gemaakt.

4. Interactie en beleving

Hoe je een levendig gebied creëert, waar iedereen zich welkom voelt en waarbij samenwerking en verbindingen leggen voorop staan.

Realistische tijdsplanning

In de vorming van het Plan van Aanpak kan de gemeentelijke herindeling niet worden genegeerd. Het gaat namelijk om een meerjarenplan, dat ook na de eenwording tot één gemeente Land van Cuijk zal worden uitgevoerd. Hier is in financiële onderbouwingen en tijdsplanningen rekening mee gehouden; wat willen en kunnen we op korte termijn al zichtbaar maken, wat is voor later?

Knowhow

Di-visie heeft tijdens het opstellen van het adviesrapport en het Plan van Aanpak een gedegen onderzoek gedaan. Daarbij hoorde ook het bezoeken en bekijken van veel (inter)nationale projecten, exposities en musea. Ook zijn oude onderzoeken en rapporten opnieuw bekeken. Daarnaast is het contact met de vrijwilligers en andere stakeholders op een collegiale en professionele opgepakt. Door deze werkwijze is een enorme knowhow en een gedegen netwerk opgebouwd.

Subsidies en crowdfunding

Geld ligt niet voor het oprapen. Hoewel het Romeinse verleden van Cuijk het waard is om in te investeren en de ontwikkelingen al op korte termijn geld op kunnen gaan leveren (voor de gemeente en lokale ondernemers), is het ook nodig om in te zetten op crowdfunding en (beleids)subsidies om (delen van) projecten financieel mogelijk te maken. Bij het opstellen van dit Plan van Aanpak is bewust gekeken naar het archeologisch beleid van provincie en Rijksoverheid, en het benutten en vergroten van kansen op het verkrijgen van subsidies.

De vergroting van het maatschappelijk draagvlak voor archeologie is een speerpunt in het beleid van de Provincie Noord-Brabant. Dat staat in het Beleidskader Erfgoed 2016-2020 ('De verbeeldingskracht van Erfgoed'). Uitgangspunt in dat beleidskader zijn verbeeldingskracht en vernieuwing in aanpak. De provincie stelt: erfgoed zorgt voor nieuw leven in de leefomgeving. De aanwezigheid van erfgoed, kennis over erfgoed en de betrokkenheid van mensen bij erfgoed vergroot leefbaarheid, ontmoeting, community-gevoel en saamhorigheid, bindt en verbindt, geeft identiteit en maakt trots en inspireert en werft.

De provincie specificeert op bepaalde onderwerpen. De focus ligt op vier 'verhalen': Bevochten Brabant, Religieus Brabant, Innovatief Brabant, Bestuurlijk Brabant. Het Romeins verleden van Cuijk sluit aan op het verhaal Religieus Brabant. Daarbij wordt ingezet op onder meer vondsten van grafmonumenten en tempels, als ook de herbestemming van kerkelijke gebouwen (Ceucum-toren).

In het beleidsdocument Erfgoed Telt (juni 2018) stelt de Rijksoverheid 325 miljoen extra ter beschikking voor erfgoed vanwege de historische waarde, de waarde voor onze leefomgeving en de verbindende waarde. Gemeenten leggen in de praktijk steeds vaker verbanden tussen erfgoed en de lokale economie, het toerisme en het onderwijs. Naast blijvende aandacht voor instandhouding en restauratie is een bredere blik op ons erfgoed gewenst: een blik die het erfgoed verbindt met de toekomst door oude gebouwen een nieuw leven te geven, door vanuit creativiteit het erfgoed te verbinden met onze leefomgeving en door de verbindende kracht van erfgoed te benutten. Duurzaamheid, kennis vergroten, immaterieel erfgoed (verhalen) en initiatieven van burgers zijn speerpunten in dit document.

Naast het extra geld dat vrijkomt via dit beleid, zijn er ook nog diverse andere subsidie-mogelijkheden bij onder meer provincie en diverse fondsen. Onder meer de subsidie Cultureel Erfgoed, Subsidie Musea en Impulsgeldenregeling (van de provincie Brabant) zijn interessant, net als het Fonds voor Archeologie Participatie, het Mondriaanfonds en het BPD Cultuurfonds. Deze subsidies zijn verschillend, maar hebben wel gemeen dat vooral wordt ingezet op mensen. Simpel gezegd: het is van belang om áls er ergens iets met het verleden gedaan wordt, mensen erbij betrokken moeten worden. Alleen maar een museum of artefact neerzetten is niet voldoende, er moet betrokkenheid worden gecreëerd en activiteiten worden ondernomen, op wat voor manier dan ook.

Erfgoed zorgt voor nieuw leven in de leefomgeving

Regie

Bij het uitvoeren van dit Plan van Aanpak is het van groot belang dat de regie op de juiste manier wordt gevoerd. Het verleden heeft aangetoond dat een - gechargeerd gezegd - houtje-touwtje aanpak niet werkt. Samenhang, structuur en het committeren aan een (lange termijn) visie zijn essentieel.

De regie voor het opnieuw in de markt zetten van het Cuijkse Romeinse verleden moet bij één partij liggen. Daarbij moet vanaf het begin (minimaal) één persoon verantwoordelijk zijn voor onder meer het:

- het coördineren en aansturen van marktpartijen en de vrijwilligers van Museum Ceulcum en het WAC
- het coördineren en ontwikkelen van de communicatiestrategie
- bewaking van identiteit, het weergeven, presenteren en communiceren over het Cuijkse Romeinse verleden
- het leggen van contacten met musea en instellingen, scholen en universiteiten
- samenwerken met partijen als bijv. 'CuijkDoet!'
- de externe communicatie met de regionale en landelijk pers

Deze partij kan ook de kansen voor subsidies verder onderzoeken, en is daarnaast verantwoordelijk voor het beheer van, overleggen over en tentoonstellen van (in bruikleen verkregen of teruggehaalde) Cuijkse archeologische vondsten. Ook het opzetten en realiseren van thema exposities en het gebruik van bepaalde communicatie-formats hoort hierbij.

INTRODUCTIE

Calculatie

Regie en coördinatie

Eén lijn in het geheel van de ontwikkeling van het Romeinse verleden van Cuijk is sterk afhankelijk van een consistente aansturing. Die werkzaamheden zijn te omvangrijk om puur op de schouders van vrijwilligers te laten rusten. Zoals aangegeven in het adviesrapport dienen voor deze werkzaamheden tijd en budget vrij te worden gemaakt.

- regie en coördinatie / per jaar (40 weken = 40 x 1.200)
(per week: 16 uren x 75 = 1.200)		48.000

Planning: fase 1 en 2

Productie: 1 - 6 jaar

Subsidietrajecten

Het aanvragen van subsidies om de kosten te spreiden is een belangrijk aspect in het Plan van Aanpak. Het is belangrijk dat de aanvraag goed in elkaar zit, met een juiste showcase waarin per onderdeel de reden, doelstelling en (im)materiële opbrengst voor Cuijk en bezoekers duidelijk beschreven worden. Het zijn vaak wat langere en bureaucratische processen die goed moeten worden begeleid. Voor deze specifieke werkzaamheden (begeleiden en creatie content) is een stelpost nodig.

- begeleiding en creatie per onderwerp		7.000

Planning: fase 1 en 2

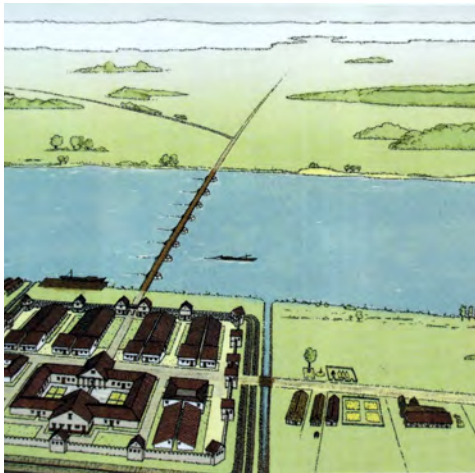
Productie: 1 - 6 jaar

1

Van castellum naar toeristisch knooppunt

**Ceuclum heeft grote
geschiedkundige waarde**

Al lang voor de bouw van de brug kende Ceuculum een lange periode van welvaart

De locatie van de Romeinse brug

Het Romeinse verleden van Cuijk is de afgelopen decennia vooral gekoppeld aan de brug, die begin jaren negentig in de Maas is gevonden. Dat is begrijpelijk. Het is een ontzettend waardevol object, zowel toen als nu. Het was niet zomaar een brug. De brug werd in 347 na Christus bij het Castellum Ceuculum (Castellum = fort, Ceuculum = Cuijk) voor een groot deel uit steen opgebouwd. Deze brug en de brug bij Maastricht zijn de enige twee stenen bruggen die de Romeinen ooit in Nederland maakten.

Maar de brug is niet alleen de reden dat er zoveel archeologische schatten zijn gevonden in Cuijk. Al lang voor de bouw van de brug kende Ceuculum een lange periode van welvaart. Dat is te danken aan de ligging aan de Maas. Cuijk had niet alleen een castellum, maar ook tempels, een badhuis en een vicus (vestiging met handelslieden) en was een handelscentrum van importantie. Het was de laatste stop voor schepen met lading voor Nijmegen (Noviomagum). De Maas buigt bij Katwijk naar het westen, de rit ging via een doorwaadbare plek bij Katwijk verder naar Nijmegen. De Romeinse wachttorens op Heumensoord is daar het bewijs van.

Pas in de vierde eeuw na Christus kreeg Ceuculum een militaire ruitergroep en werd de brug gebouwd. De positie van Ceuculum met het castellum als tweede verdedigingslinie was essentieel in de aanvoer van troepen naar de Limes, het noordelijke front van de Romeinen. Dit werd onlangs nog maar eens beschreven in De Volkskrant (zie illustratie pagina 18).

Het is tijd voor iets grootschaligs

Geschiedkundige waarde

Door de brug en de aanverwante ontwikkelingen werd Cuijk nog welvarender. Dat is terug te zien in de vele vondsten van de afgelopen jaren. Deze collectie heeft een enorme kwantiteit en kwaliteit en is van grote geschiedkundige waarde. Het bizarre is, zo is gebleken tijdens het onderzoek voor dit Plan van Aanpak, dat veel bijzondere ontdekkingen nog nooit met het publiek zijn gedeeld.

Tijdens een gedegen onderzoek met de vrijwilligers van het WAC zijn we samen op verbazingwekkende feiten gestuit. We werden wederom verrast door de bijzondere verhalen achter de archeologische

vondsten en zijn samen nog veel wijzer geworden. De lijst met archeologische vondsten die elders worden getoond of in depots van musea zijn opgeslagen is haast eindeloos en veel groter dan gedacht.

In Museum Ceucum is de muntschat die enkele jaren geleden werd gevonden op De Nielt te zien, maar onder meer in het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden en het Noordbrabants Museum liggen veel Cuijkse topstukken. De afbeeldingen spreken voor zich, de door de vrijwilligers opgetekende volledige lijst (in de bijlage) is tekenend.

Grootschalig

Slechts weinigen realiseren hoe bijzonder de hoeveelheid, importantie en de uniciteit van deze collectie is. Hoewel hier in het verleden in krantenartikelen en onderzoeksrapporten veel over geschreven is, is de volledige collectie nooit door Cuijk zelf goed begrepen en op de juiste historische waarde geschat. Dat doen we hierbij: met 'ons' Romeinse verleden is veel mogelijk. Citymarketing is haast vanzelfsprekend. Het is tijd voor iets grootschaligs, het moment om de schatten van Cuijk terug te halen (al dan niet in bruikleen).

Kansen benutten

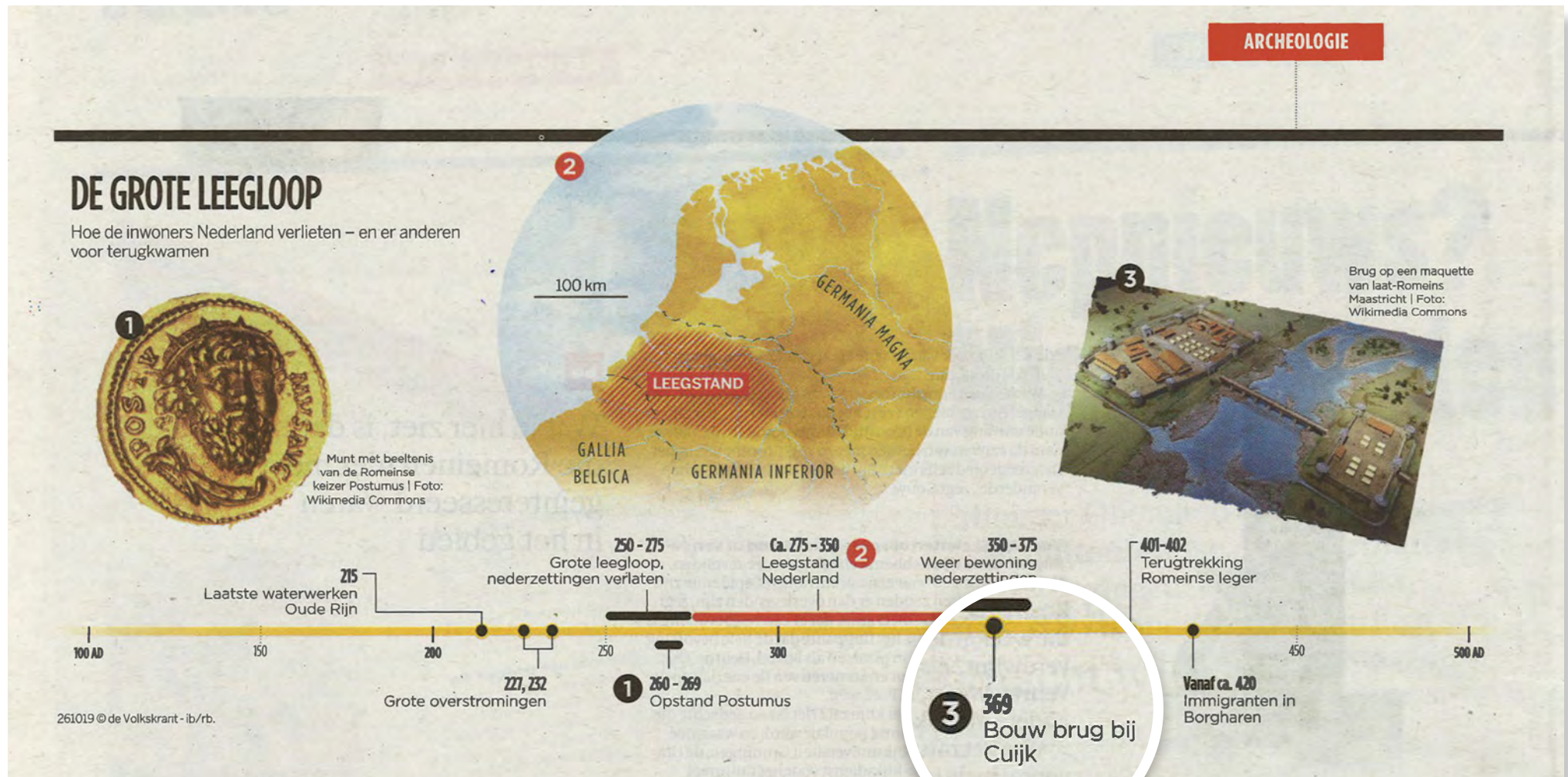
Cuijk heeft veel meer kansen om te benutten. Naast het bijzondere Romeinse verleden en vondsten wordt dit kracht bijgezet door de geografische ligging. Net als ongeveer tweeduizend jaar geleden is Cuijk een knooppunt, ingekapseld tussen bijzondere plekken: het al eerder genoemde UNESCO Maasheggengebied, maar ook de Nijmeegse stuwwal, de Peel, de

Kraaijenbergse Plassen en de Beerse overlaat. Cuijk ligt op het drie provinciënpunt, dicht bij Duitsland, heeft goede uitvalswegen (snelweg, spoor) en diverse moderne bruggen. Op korte termijn komt daar de fietsbrug naar Mook bij.

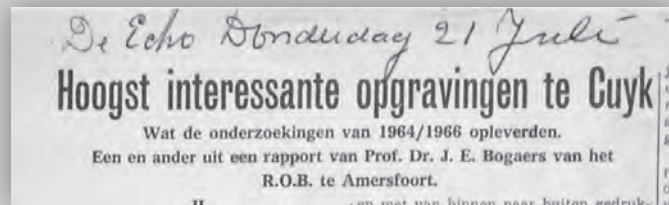
Het Romeins kwartier

Cuijk kan als toeristisch knooppunt nog veel meer groeien. In het middelpunt van dit knooppunt ligt het episch centrum van het Romeins verleden van Cuijk, in dit Plan van Aanpak aangeduid als het Romeins kwartier. Centraal in het Romeins kwartier ligt de Ceuclum-toren, verder vallen ook de Maaskade en het WAC, de Beeldentuin en het Cultuurstraatje er binnen. Het gebied is geïsoleerd, dat is tegelijkertijd een sterkte én zwakte.

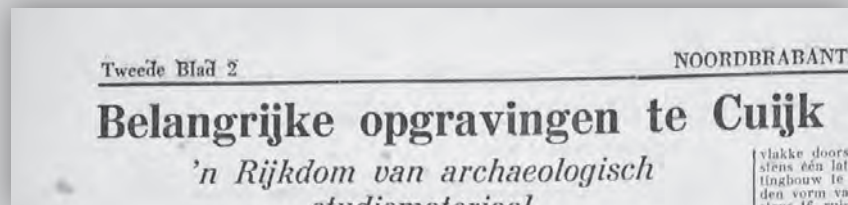
Terrassen en winkelend publiek, een fantastisch panorama richting de Mookerheide en daartussenin een schat aan informatie over een bijzonder interessant Romeins verleden: het is nu alleen nog niet op de juiste manier aan elkaar gekoppeld. Door het besef over de Cuijkse historie te vergroten, het op de juiste manier te verpakken en te presenteren en het gebied op de juiste manier in te richten kan dit Romeins kwartier een kloppend, toeristisch hart worden. Door de verbinding te zijn tussen centrum en Maaskade ontstaat een krachtig, economisch instrument voor Cuijk, dat - met dank aan de gunstige ligging - ook nog een verzamel- en vertrekpunt voor toeristen zal zijn. In de bijlages een duidelijke uitleg en afbeeldingen over het Romeins kwartier.

Artikel Volkskrant, zaterdag 26 oktober 2019
Waarom Nederland in de 3de eeuw ineens leegliep

Cuijk in Romeinse tijd belangrijke militaire vesting

De Omgekeerde Wereld

Cuijks Weekblad 19-12-1995

Oud-Cuijkenaar prof. dr. J.E. Bogaers deed opmerkelijke vondsten bij opgravingen in zijn geboorteplaats

Ook als de laatste scherf is gevonden, zal het Romeinse verleden van Cuijk met vraagtekens en twijfels omgeven blijven. Wat was de echte naam van Cuijk? Lagen er in de Romeinse tijd in de gemeente Cuijk inderdaad twee bruggen, die Caecum tot een belangrijke vestiging maakten? En wat is de geschiedenis van de nieuwbouwwijk Heeswijkse Kampen, een nog onbekend dorp uit de Romeinse tijd?

Volgens prof. dr. J.E. Bogaers, oud-Cuijkenaar en archeoloog, staat vast dat Cuijk in de Romeinse tijd een belangrijke militaire vestiging moet zijn geweest. Dat hebben de opgravingen, die hij midden zestig jaren in de directe omgeving van de Martinuskerk heeft gedaan, bewezen.

door Erik Jansen

De viering van het tweeduizendjarig bestaan van Cuijk in 1948. Prof. Bogaers lacht als het onderwerp ter sprake komt. Het was zijn eerste echte kennismaking met de historie van Cuijk.

Als lid van het organisatiecomité leverde hij een redactionele bijdrage aan het bij deze gelegenheid uitgegeven feestboek. Bogaers schreef een hoofdstuk over 'Cuijk in het verleden', indertijd nog met een Griekse li. Drie bladzijden over de Romeinse geschiedenis van het dorp. "Daar kon ik echt niet veel over vertellen. Ik had in 1948 voor het eerst in mijn leven een opgraving meegemaakt. Op een terrein bij de Martinuskerk was een sleuf gegraven en daar hadden de archeologen een Romeinse gracht gevonden. Ik moet u zeggen, ik begreep daar niet veel van."

Historische vergissingen

Het tweeduizendjarig bestaan van Cuijk werd uitbundig gevierd. De bevolking had, drie jaar na de bevrijding, weer een reden om feest te vieren. Maar was dat wel zo? Volgens prof. Bogaers zijn tijdens de voorbereidingen van het dorpsfeest historische vergissingen begaan. Er rezen twijfels over het tweeduizendjarig bestaan van Cuijk. De opgegraven munten, die dat hadden moeten bewijzen, bleken uit de vierde eeuw na Christus te stammen. Bovendien werd in die dagen nog gedacht dat Cuijk in de Romeinse tijd Cevelum moet hebben geheten. En de feesttent was gewijd aan de god Cambrinus, de god van het bier, die nooit heeft bestaan.

Prof. Bogaers over de historische vergissingen: "Het was 1948, tel daar tweeduizend jaar vanaf en je komt uit op ongeveer vijftig voor Christus. Dat is de tijd geweest van Julius Caesar, die toen ook in onze streken zou hebben rondgezworven. Bovendien hadden we wat munten, die uit die tijd zouden stammen. De drukkerzoon Verhaak uit Grave, een classicus, ontdekte echter dat de munten, die wij tentoongesteld hadden, niet uit de periode voor Christus, maar waarschijnlijk uit de vierde eeuw kwamen. Was dat even mooi! Die ontdekking deed er niets aan af dat er feest gevierd werd. We hebben een week lang enorm veel plezier beleefd. De feesttent was gewijd aan de god Cambrinus, lederen, die een klein beetje ontwikkeld is, weet dat Cambrinus de god van het bier is. Gelooft het maar niet, er heeft nooit een god Cambrinus bestaan. Het is een verzinsel van de kerk."

Prof. dr. J.E. Bogaers: "Wij zijn als opgravers eigenlijk grote vernietigers. We hebben een ravage gemaakt die nooit meer te herstellen is. Het is als een boek lezen en alle bladzijden kapot scheuren."

Cuijk in Romeinse tijd belangrijke militaire vesting

"Het terrein van de opgravingen in de periode van '64 tot '66 is veel te klein geweest. Aan het kerkhof mag je verder niet komen, de kerk kun je niet afbreken. Rond honderd na Christus of wat later moet Cuijk een echte burgerlijke nederzetting zijn geworden. Tot ver-

Daarom was prof. Bogaers bijzonder geïnteresseerd in de oever aan de Limburgse kant, toen een aantal jaren geleden de Maas een lage waterstand had. "Waarom? Als er een overgang over de Maas is geweest, dan heb je aan de ene kant het castellum liggen, maar moet je ook aan de Mookse kant het profiel van een weg kunnen vinden. Welnu, daar heb ik nog nooit iets van gezien. Als ooit de Maas weer eens heel erg laag staat, dan zou het de moeite waard zijn om daar opnieuw te gaan zoeken. Op dit moment kan ik het nog niet begrijpen, want op zich is en blijft het een hoogst ongelukkige plaats voor een brug, omdat het land daar veel te laag is. Je zou een brug juist verwachten op een hoger gelegen terrein, dat in ieder geval vrij blijft van water bij hoge waterstanden."

Twee bruggen

In het verleden zijn aan de oostkant van het voormalige opgravingsterrein meer dan eens palen gezien. Bij de aanleg van de loeswal zouden nog tal van palen met een diameter van veertig bij veertig centimeter gevonden en verwijderd zijn. "Nu is er weer een club van duikers, die bij tij en ontij in de rivier springen, en die samen met de ROB een massa palen hebben gevonden. Ook dat is weer een aanwijzing voor de aanwezigheid van een Romeinse brug. Maar het definitieve bewijs is onlangs geleverd, toen een ijzeren 'paalschoen', die dienst heeft ter versterking van de punt van een paal die in de bodem van een rivier wordt geheld, is gevonden. Als je zoiets hebt, reken er dan maar op dat je een brug te pakken hebt. Dat hebben opgravingen in onder meer Maastricht geleerd."

Nee, ik ben hier niet bij betrokken. Ik heb er ook liever niet veel mee te maken, omdat ik meer dan genoeg te doen heb in Nijmegen en niet meer in het praktische werk in Cuijk zit. Maar natuurlijk ben ik wel hevig geïnteresseerd. De opgraving daar is toch nog altijd een stuk van mij."

De oud-Cuijkenaar geeft onomwonden toe dat hij nog steeds een zwak heeft voor zijn geboortedorp. Hij verbaast zich over de veranderingen die Cuijk heeft ondergaan ("toen ik eens in de wijk Padbroek reed, kon ik er niet meer uit. Ik snapte er niets van. Hetzelfde geldt voor de weg naar Vianen. Die kende ik nog wel. Maar plotsklaps stond ik voor een vladuct, dat wel erg smal was. Ik heb toen dingen gedaan die, zo bleek achteraf, niet mochten"), maar is daarentegen bijzonder enthousiast over het initiatief tot oprichting van het museum Caecum.

"Dat museum in de oude toren is uniek. Ik ben heel blij dat zo iets van de grond is kunnen komen. Wie komt er toch op het schitterende idee de oude toren, dat monument met daarin gemetseld een kalkstenen Romeinse kop, daarvoor te gebruiken. Als er ooit iets moet lukken, dan dit wel. Zoveel enthousiasme, zoveel lieden die kunnen tekenen en ontwerpen, fantastisch werkje."

Een gevaar zou kunnen zijn dat de mensen denken dat het alleen maar gaat om het Romeinse verleden van Cuijk. Er zijn natuurlijk tal van zaken uit latere tijd, waar men heel veel plezier aan zou kunnen beleven. De stichting moet er echter ook voor zorgen dat het geen ratjetoe wordt. Dat mag natuurlijk nooit. Het grote probleem van een normaal museum is de ijsberg. Bij een ijsberg zit een tiende boven het water en negen tiende

Prof. dr. J.E. Bogaers is geboren en getogen in Cuijk. Hij woonde de eerste jaren van zijn leven in de Stationsstraat, "vanaf het station het eerste grote huis aan de linkerkant".

Bogaers volgde de gymnasium al-Blaaschoppelijk College in Roermond. Na de oorlog reisde hij dagelijks op de achterbanken van een vrachtwagen of per fiets naar de universiteit in Nijmegen, waar Bogaers klassieke letteren en archeologie studeerde. "Mijn belangstelling voor de geschiedenis van Cuijk ontstond tijdens de studietijd in Roermond. Een onvergetelijke leraar, die Latijn, Grieks en oude geschiedenis gaf, had grote belangstelling voor de Romeinen in Roermond. Ik vond dat allemaal hoogst interessant."

Na zijn studie trad Bogaers als conservator in dienst van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek. Die baan gaf de oud-Cuijkenaar op, toen hij werd benoemd tot hoogleraar in Nijmegen. Prof. dr. J.E. Bogaers woont tegenwoordig ook in Nijmegen.

■ Gemeente wil alle archeologische vondsten aan inwoners en toeristen tonen

Cuijk: oude vondsten terug

Alle archeologische vondsten die ooit in de gemeente Cuijk

Menige kunstschat uit Cuijkse bodem ligt nu, zo schrijft de wet voor

Baudet: „Wij vinden dat alle archeologische vondsten terug moeten

gemeente al druk is te onderzoeken hoe Romeins Cuijk op de (inter)natio-

betalen voor opgravingen en moeten daarna de vondsten uit handen

Unieke vondsten voor Nederland en daarbuiten

In de loop van het archeologisch onderzoek de afgelopen weken bleek dat de Romeinse weg werd doorsneden door 'latere' Romeinse bewo-

Een radertje in het grote Romeinse rijk

Herman Wissink
Cuijk

al meer van die stukjes verzameld zijn. Er wordt veel gevonden. Want

aan het kleurverschil in de grond duidelijk zichtbaar. Voor een leek is de strook met grind niet meer

Wat gaat er nog komen?

voert. „Waar nu de weg nog ligt en waar de spitsgracht gelegen moet hebben. Dit stukje van de

maar je moet weten dat aanleggen van 1 kilometer

Jongelingen ontmoeten de Romeinen

Archeologie in de Grotestraat

Vrijwilligers en de Archeologie

Binnen de Erfgoedwet (de wet die er o.a. voor zorgt dat er onderzoek wordt gedaan voordat men gaat bouwen en graven) is

zaterdag 25 november 2017

ROMEINEN IN CUIJK

Ceuclum belangrijk voor Rome

Cuijk is op zoek naar het verhaal van de Romeinen die in Cuijk hebben gezeten. Maar wat is er al bekend? 'Cuijk was vooral strategisch van belang.'

Herman Wissink

Cuijk

'C'uijk is belangrijk geweest in de verdediging van de grens van het Romeinse Rijk. Romeinendeskundige Paul van der Heijden uit Nijmegen kan er maar duidelijk over zijn. „Cuijk is meer geweest dan alleen maar een paar stenen en scherven.“

Van der Heijden van Romeinenu houdt zich met bovenmatige belangstelling bezig met de Romeinse tijd in Nederland. Hij kent het verhaal van Cuijk, destijds Ceuclum genaamd. „De Romeinen hadden hun rijk uitgebreid tot de Rijn. Die Rijn werd onderdeel van de grens van het rijk, de Romeinse Limes. Cuijk lag een stukje achter die grens. Maar later is de bewaking van die grens losgelaten. Er kwam wat ze noemen een diepverdediging. De Maas en de Waal werden belangrijker voor de verdediging“, legt Van der Heijden uit.

„Maastricht, Nijmegen en Cuijk werden belangrijke plaatsen. Nijmegen kent iedereen wel. Op de

plaats waar de Romeinen zaten, op het Valkhof, kwam later Keizer Karel de Grote. Cuijk is minder bekend, maar niet minder belangrijk. Cuijk lag in een bocht aan de Maas en was strategisch belangrijk. Het onderstreept het belang van de vesting. Het verbaast mij daarom ook niet dat er een badhuis is gevonden. Voordat er een fort werd gebouwd was het al een welvarend dorp, een vicus.“

„Je kan het ook zien aan de weg die door Cuijk loopt, de belangrijkste verbinding van Nijmegen naar Tongeren. Die weg was eigenlijk de voorloper van de A73. Daarom is het ook logisch dat de wegverharding die ze nu hebben aangetroffen uit meerdere lagen grind bestond. Het was een dege-lijk weg. Via die wegen werden heel snel boodschappen ver-

In de eerste eeuwen van de jaartelling was Cuijk een bloeiende handelsstad

—Timo Vanderhoeven, archeoloog

zaterdag 25 november 2017

stuurd.“ En dat was, legt Van der Heijden uit, weer belangrijk om zo'n groot rijk te kunnen besturen.

„Je moet je voorstellen dat er een fort is geweest met zo'n 500 militairen. Maar die militairen hadden ook vrouwen en vriendinnen die er woonden, er waren ambachtslieden, er was handel en horeca.“

Archeoloog Timo Vanderhoeven voegt toe: „Cuijk was ook belangrijk als regionaal handelscentrum. Vooral nog lijkt het erop dat het primair ontstaan en de functie van Cuijk niet militair van aard was, maar dat dit pas in de 4de eeuw na Christus het geval werd. Ofwel: in de eerste drie eeuwen van onze jaartelling was Cuijk vooral een bloeiende handelsstad, waarbij zowel de vondsten als bij-

voorbeeld luxe tafelwaa en importgoederen duiden op een sterke romanisatie en grote rijkdom. Dat gold ook voor de funderingen van tempels en de mogelijke resten van een badhuis.“

Van der Heijden benadrukt dat de Romeinen die in Cuijk zaten geen Italianen waren die vanuit Rome hier naar toe waren gestuurd. „Je praat over een periode van 500 jaar, hè. Hier ontstond de eerste multiculturele samenleving van Noordwest-Europa. Er zaten hier behalve Kelten en Germanen bijvoorbeeld ook Bulgaren en Spanjaarden. In de 4de eeuw na Christus werd Cuijk een Romeinse leger vooruitpost uit Frankrijk, voorheen Germanen. Je kon ook niet zeggen dat

aan de noordkant van de grens de vijand woonde. Dat waren ook Franken. Zo zijn er in Didam bijvoorbeeld graven gevonden met Romeinse spullen erin. Franken is eigenlijk een verzamelnaam voor verschillende stammen.“

De vergelijking met Amerika is volgens Van der Heijden op zijn plaats. „De Romein bestond niet. Je hebt ook in Amerika verschillende culturen wonen. Wat ze verbindt is de taal. En ze voelen zich allemaal Amerikaan. De Franse bevolking voelde zich op die manier Romein.“

In de vijfde eeuw zwakte het gezag vanuit Rome langzaam maar zeker af. „Het is niet zo dat de Romeinen van de ene op de andere dag vertrokken. Het Rijk viel uiteen. Er ontstonden in de Middeleeuwen verschillende koninkrijken. Daardoor werd bijvoorbeeld ook het imposante wagenet verwaarloosd.“

Impressie van hoe het Romeinse fort eruit kan hebben gezien. IMPRESSIE: ROGER VAN OUDENHARD FOTOFIX

PAUL VAN DER HEIJDEN

KANSEN

Wethouder Rob Poel had het eerder deze week al over het onderzoeken van de mogelijkheden voor Cuijk om de vroegere aanwezigheid van de Romeinen te gebruiken om toeristen te trekken.

Volgens Romeinendeskundige Paul van der Heijden hoeft dat niet eens zo heel ingewikkeld te zijn. „In 1938 en 1939 zijn vlak voor het huidige museum, tegen de dijk aan, al enorme hoeveelheden stevige muren gevonden. Dat ligt nog allemaal onder de grond. Je moet je voorstellen dat je dat allemaal blootlegt. In Ne-

derland zijn dergelijke muren alleen in Utrecht en Eist te vinden. Er zijn verder in Nederland wel wat funderingen te zien, maar niet in de omvang zoals ze in Cuijk onder de grond liggen. Cuijk zou daar trots op moeten zijn.“

„Ook die brug die is gevonden, die is echt uniek, ook internationaal. Je moet je voorstellen dat ingenieurs het idee hadden zo'n brug te bouwen. Maar dat moest dan wel zonder computers en andere geavanceerde apparatuur.“

Het is tijd om de Romeinse schatten van Cuijk terug te halen

De Cuijkse collectie is qua omvang een museum waardig. Wat in het Gallo-Romeins Museum in Tongeren (België) te zien is geldt zeker voor Cuijk. Als het moet kunnen wij een museum met wel 10.000 kruiken vullen. Dan hebben we het nog niet eens over de rest...

HOOFDSTUK 1

Vondsten

★ Glazen noppenbeker

Deze beker is versierd met twaalf vrouwenhoofdjes en is 24 cm. hoog. Deze beker is in 1913 gevonden nabij de Veldweg en Florisstraat en maakte deel uit van een grafinventaris uit de 4e eeuw n. Chr. De beker is zeer waarschijnlijk in Noord Frankrijk gemaakt. Over de plaats waar deze beker is gevonden weten we heel weinig. Er zijn geen graven in de onmiddellijke nabijheid bekend.

→ Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden

★ Muntschat uit de 3e eeuw

Ook De Nielt heeft in de 3e eeuw een roerige periode gekend. Dat kan worden opgemaakt uit een zeer bijzondere vondst. Een aardewerk pot met daarin 140 zilveren munten, een bronzen munt, een zilveren lunula-hanger en een hoeveelheid peperkorrels. Deze pot was verstopt in een kuil binnen in een huis. Vlak daarbij werd in een andere kuil ook nog een bronsdepot gevonden dat bestaat uit brokstukken van een levensgroot bronzen beeld. Mogelijk werd de schat, die rond 260 n. Chr. kan worden gedateerd, verborgen in verband met invallende Germanen. De bewoners zijn toen waarschijnlijk gevlucht of gedood en waren in ieder geval niet in staat het kostbare bezit op te halen.

→ In onderzoek

★ Eterna

Op een van de palen uit de fundering van een van de pijlers van de Romeinse brug is bij de bouw het woord (a)eterna (= eeuwig) gebeiteld.

→ Ceulcum Museum (afdruk)
Origineel is mysterieus verdwenen

★ Dolium

De dolium is een grote voorraadpot en werd gebruikt voor de opslag van allerlei waren zoals, vloeistoffen, olijven, vissauzen, visen, dadels en vijgen, graan, druiven, meel, fruit. Dit dolium is gevonden op de plaats van het huidige winkelcentrum Maasburg.

→ Museum Ceulcum in Cuijk

★ Mercuriusbeeldje

Bij de opgraving van de vicus aan de Grotestraat-winkelcentrum Maasburg in 1997 werd ook dit Mercuriusbeeldje gevonden. Dit godenbeeldje is van brons, 12,5 cm. hoog, met een maximale breedte ter hoogte van de handen van 7 cm. Vanaf de heupen tot en met het hoofd zijn alle details door corrosie verdwenen. Het onderlijf is nog gaaf wat betreft de benen en vooral ook het schoeisel.

Mercurius is de god van de reiziger en van de handel en past daarom gezien de ligging van Cuijk aan de waterweg, de Maas, en de Romeinse weg van Tongeren naar Nijmegen, uitstekend bij Cuijk in die tijd.

→ Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden

HOOFDSTUK 1

Vondsten

★ Kandelaartje

Op het parkeerterrein van Nutricia werd in 2012 een kleine kandelaar gevonden. Een uniek voorwerp dat je verder in Nederland nauwelijks tegenkomt. Een kandelaar op drie (leeuwen?) poten, met op elke poot een leeuwenkop. Een kandelaar als bijgift in combinatie met glazen objecten is ook bekend uit Nijmegen. Maar de in Cuijk gevonden kandelaar is meer gedetailleerd. In Trier is een kandelaar gevonden die veel lijkt op die van Cuijk.

→ Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden

★ Kommetje

Dit dunwandig kommetje met twee oren en barbotineversiering is gevonden op het terrein van Grotestraat 90-92, dat deel uit maakt van het Romeinse grafveld aan de westzijde van de Grotestraat. Dit kommetje is destijds geïmporteerd uit Zuid Spanje.

→ Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden

★ Bronzen steelpan / casserole

Een bijzondere vondst is dit bronzen pannetje met een versierde steel. Een casserole behoorde standaard tot de uitrusting van de Romeinse soldaat en werd gebruikt om uit te eten of als schepel. Deze casserole is rijk versierd en heeft wellicht nooit aan een gewone soldaat toebehoord. Hij is gevonden in een rioolsleuf in Vorstendom.

→ Museum Ceulcum in Cuijk

★ Glazen schenkan

Deze glazen kan is een bijzonder stuk dat tot het tafelservies der meer welgestelden behoorde. Gevonden in 1913 in een tuin aan de Grotestraat en is uit de periode 70-100 n.Chr.). De kan is volgens een speciaal procédé gemaakt. Zij is vorgeblazen in een geribde, cilindrische vorm, vervolgens is zij verder geblazen. De hals is een kwart slag ten opzichte van het lichaam gedraaid, waardoor de lichte draaiing van de ribben op de hals is ontstaan. Het oor is apart aangezet. Het is voorzien van een middenrib. Het uiteinde is lang uitgetrokken en met een scherp voorwerp getand. De kleur van het glas is groenblauwachtig. Dit is meestal de natuurlijke kleur van glas.

→ Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden

★ Inktpot

Deze inktpot is bij archeologisch onderzoek naar het castellum door prof. Bogaers in 1964-1966 gevonden. Deze vondst is een belangrijke aanwijzing dat in de 1e eeuw al soldaten waren gelegerd in Cuijk.

→ Museum Ceulcum in Cuijk

★ Tegelgraf

Een heel opvallend graf dat in 1989 werd gevonden op de parkeerlaats van Nutricia aan de Grotestraat was een kuil met een kistvormige constructie van zes tegulae. Het vondstmateriaal wijst op een datering aan het einde van de 2e en begin 3e eeuw. Dit graf ligt nu opgesteld in het Noordbrabants museum.

→ Noordbrabants Museum

HOOFDSTUK 1

Vondsten

★ Romeinse sandalen

Daar waar op de loswal ooit een Romeinse aanlegsteiger was, is o.a. veel leer gevonden: schoenen, gedeeltelijke schoenen, afsnijdsels en losse stukken zijn van uitzonderlijke kwaliteit en met zorg geborgen. Allemaal te dateren in de 4e eeuw n. Chr.

→ Museum Ceulrum in Cuijk

★ Grafkist

Bij een opgraving in de Grotestraat bij Nutricia werd in 2003 een bijzonder graf gevonden. Heel uitzonderlijk voor Cuijk bestond het graf uit een tufstenen askist met crematieresten een rijke bijgiften te dateren in de 2e eeuw n. Chr. Deze vondst duidt op het urbane en militaire karakter dat Cuijk in de Romeinse tijd gehad moet hebben.

→ Museum Ceulrum in Cuijk

★ Inscriptie

Een opmerkelijke vondst van prof. van Giffen in 1937: twee fragmenten van een inscriptie, die afkomstig moeten zijn van een imposant gebouw. De tekst op de in 1937 opgegraven stenen zou volgens prof. Bogaers kunnen zijn:

[IMP.CA]ESAR
[DIVI.NER]VAE.FNER
[T]RAIA[NUS.AVG.GER]
CIV[- -]

Mogelijke vertaling:
'Keizer Trajanus, zoon van de vergoddelijkte Nerva, Augustus, Overwinnaar over de Germanen (heeft) (...) voor het volk van de (...) (gemaakt)'.

→ Noordbrabants Museum

★ Kastbeslag

Maskertje met frygische muts gevonden op Den Drul in Linden.

→ Noordbrabants Museum

HOOFDSTUK 1

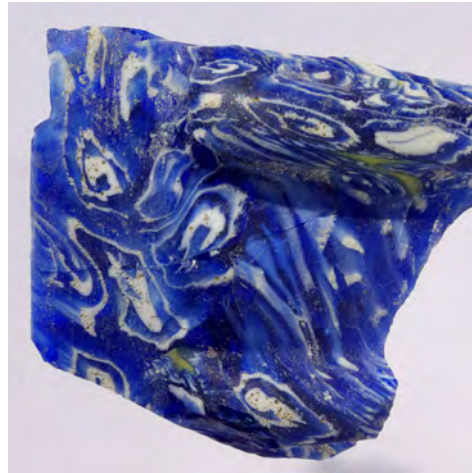
Vondsten

★ Scharnierfibula

Verzilverd met inscriptie "Libenter bibio"
(graag drink ik) gevonden op De Nielt in
de Heeswijkse Kampen in Cuijk.

→ Noordbrabants Museum

★ Scherf

Millefiori (duizendbloemen) glas is het
oudste glas uit de eerste eeuw. Het was een
bewerkelijk procedé omdat het latere glas-
blazen nog niet was uitgevonden. Schalen
en tafelwerk van Millefiori glas was zeer
kostbaar en werd gemaakt in Venetië en is
als archeologisch vondst heel zeldzaam.
Blauw en wit is een zelden voorkomende
combinatie, er is slechts één exemplaar van
bekend (in het archeologisch museum van
Bratislava, Slovenië, in 1959 gevonden in
een Romeins graf).

→ In depot WAC in Cuijk

HOOFDSTUK 1

Vondsten in cijfers

BRUG

aantal 1

Keizer Constantijn de Grote (307-337) of een van zijn zonen gaf opdracht om een brug over de Maas aan te leggen t.o. het castellum van Cuijk. Onder keizer Valentinianus I (364-365) werden de grenzen van het Romeinse rijk opnieuw versterkt en de grensbewaking verbeterd. Het castellum werd voorzien van stenen ommuring met halfronde torens met twee brede spitsgrachten en de brug werd grondig opgeknapt. Onder keizer Theodosius (379-395) werd de brug voor de derde keer hersteld.

TEMPEL

aantal 2

Beide gevonden tempels dateren uit de periode na 150 en hadden een zuilengalerij om een centrale cella (gebouw). Hierin stond het beeld van de god of goden en was niet toegankelijk voor het publiek. De zuilengalerij en het voorterrein werden gebruikt bij feestelijkheden of processies. Ten tijde van het castellum in de 4e eeuw waren ze verdwenen en stonden op dezelfde plek waarschijnlijk barakken van de militairen.

CASTELLUM

aantal 1

Het castellum kent drie fases. In de eerste eeuw (50-100) is sprake van een legerkamp met gracht(en). Daarna tot het begin derde eeuw is sprake van een burgernederzetting op de plaats van het legerkamp. In het begin van de 4e eeuw maakt de burgernederzetting plaats voor een castellum bestaande uit twee rijen houten palissaden opgevuld met plaggen en aarde omgeven door een twaalf spitsgrachten. Onder keizer Valentinianus I (364-365) werden de grenzen van het Romeinse rijk opnieuw versterkt en de grensbewaking verbeterd. Het castellum werd voorzien van stenen ommuring met halfronde torens met twee brede spitsgrachten.

BADHUIS

aantal 1

In de vicus aan de Grotestraat zijn restanten van een badhuis gevonden uit de derde eeuw. Een groot gebouw met een stenen fundering en een pannen dak. Een badhuis diende niet alleen om zich te wassen, maar vooral ook om de ontspanning en het ontmoeten van mensen.

VICUS

aantal 1

Het Latijnse woord vicus betekent 'gehucht' of 'wijk'. In de betekenis 'gehucht' werd het gebruikt voor een dorp van vijfhonderd tot duizend inwoners. Een vicus was in de Romeinse tijd vaak een civiele nederzetting met handwerkers en handelaren bij een castellum (Romeins fort), of een klein stadje dat op de kruising lag van belangrijke handelswegen en meestal een handelsplaats was.

HOOFDSTUK 1

Vondsten in cijfers

GLASWERK aantal 50-100

Het vroegste Romeinse glas werd niet geblazen. De kunst van het maken van glas werd overgenomen van de Egyptenaren. Pas in de tweede helft van de eerste eeuw ontwikkelde men de techniek van het glasblazen. Glazen voorwerpen werden daarna snel gemeengoed. Glas werd veel hergebruikt vandaar dat vondsten schaars zijn. Vaak gevonden als bijgift in graven.

ROMEINSE MUNTEN aantal >1000

In Cuijk zijn grote hoeveelheden munten gevonden. Losse muntvondsten, maar ook betrekkelijk veel muntschatten, d.w.z. een groot aantal munten bij elkaar. De zilveren muntschat van De Nielt uit de 3e eeuw bevatte liefst 140 munten in één pot. De gevonden munten bestrijken de hele periode van keizer Augustus (27 v. Chr- 14 n. Chr.) tot en met keizer Flavius Honorius (395-423).

OLIELAMPEN aantal >100

Een belangrijke bron van licht was het olielampje (Lucerna) van aardewerk of brons. Deze lampjes werden in mallen gemaakt en hadden bovenop een reliëfversiering, bloemmotieven, gladiatoren, goden of erotische voorstellingen.

FIBULA/SIERADEN aantal >25

Mantelspelden werden gebruikt om kledingstukken op de schouder te bevestigen. Ze kwamen voor in allerlei vormen en met allerlei versieringen. De vorm en versiering zijn belangrijk voor de datering (nog beter dan munten).

METALEN VOORWERPEN aantal >1000

Een grote diversiteit aan gebruiksvoorwerpen voor zowel praktische als religieuze toepassing. Meestal van brons maar ijzer werd ook veel gebruikt (minder goed behouden). Romeinen waren goede metaalbewerkers. Ertsen werden op grote schaal gedolven. Lokaal werd ijzeroer gebruikt.

AARDEWERK aantal >10.000 (compleet en als scherfmateriaal)

Zeer veel gebruikt in alle gedingen van de samenleving. De Romeinen introduceerden de draaischijf. Aardewerk werd veel verhandeld en vormt een

uitstekend hulpmiddel bij het dateren van sporen van menselijke aanwezigheid. Ruimschoots voor de Romeinse tijd is aardewerk vervaardigd en voor vele doeleinden gebruikt. Het gebruikte materiaal en wijze van vervaardigen bepalen in hoge mate de toepassing van het aardewerk.

Amforen (opslag en transport)
Grote dikwandige kruiken met spits toelopende bodem en normaliter twee handvaten. Stijl en grootte zijn heel typerend en indicatief voor het gebruik en herkomst.

Vaak eenmalig gebruikt en lokaal zelden compleet gevonden. Veel gebruikt bij transport van olijfolie, wijn, visolie en graanproducten over lange afstand.

Kruiken (keuken)
Met smalle hals en oor. Veel gebruikt voor vloeistoffen voor drinken en opslag.

Dolia (opslagvaten)
Grote vaten (> 75-100 liter) met ruime opening voor opslag van droge stoffen (graan zaden). Dikwandig aardewerk. Dolia werden vaak in

gegraven of ingebed voor stevigheid en koeling.

Urnen (crematie)
Veelal normaal keukenaardewerk (kookpotten) die als urn worden gebruikt en samen met andere aardewerk voorwerpen als bijgift in graven worden teruggevonden.

Tafelgerei
Vaak hoogwaardig en fijn aardewerk dat vooral gebruikt werd door de hogere klasse van burgers en militairen. Maar al snel breed ingeburgerd. Stijl en versiering

kenmerkend voor de periode en herkomst. Veel verhandeld.

Keukengerei
Diverse vormen en materialen gebruikt bij de bereiding van voedsel zoals kookpotten, deksels, vergiet, wrijfschalen en opslag. Typerend voor tijd en gebruik vaak met sporen van vuur en bereiding.

Het Romeins kwartier van Cuijk, het middelpunt van alles

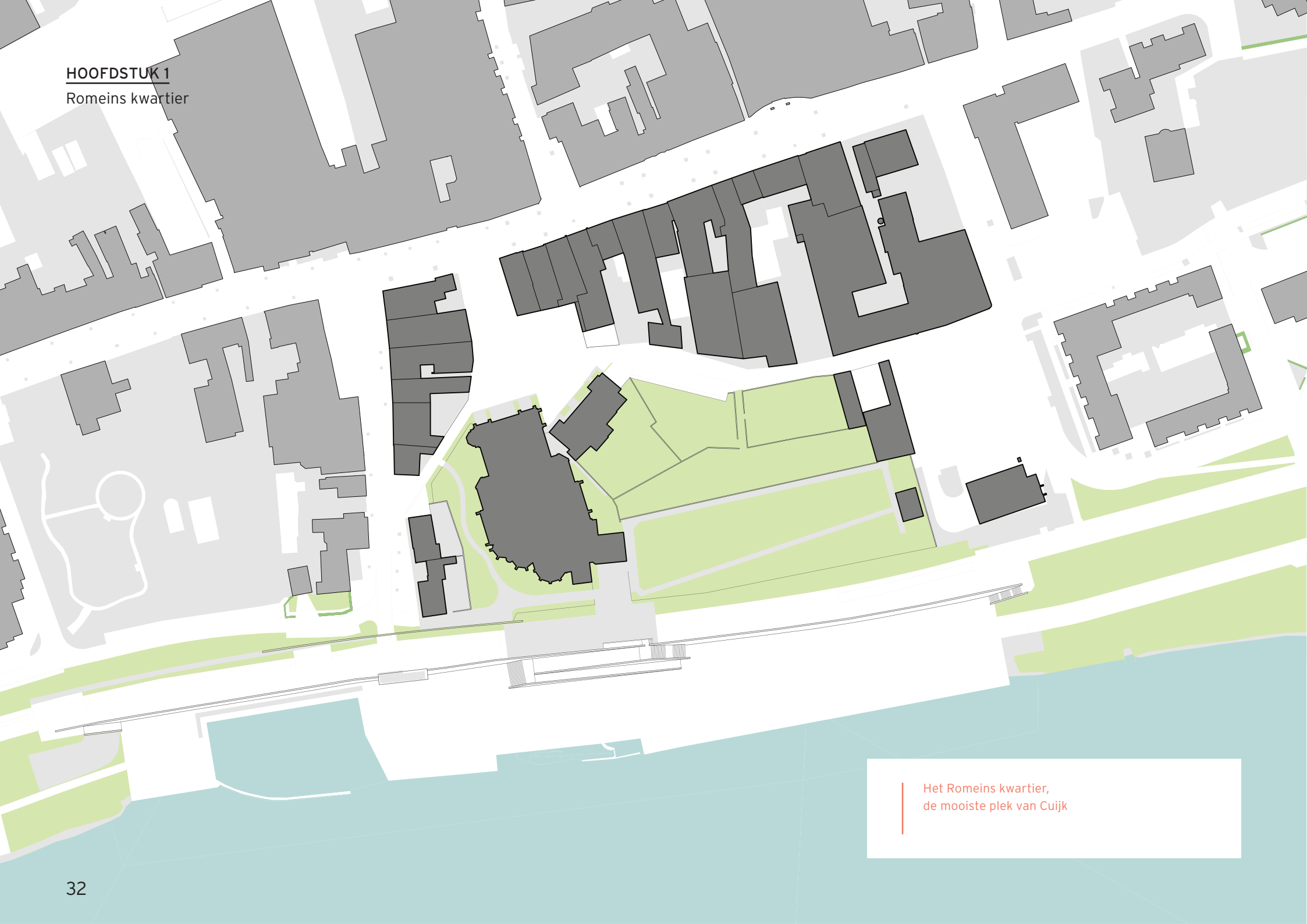

Bekijk het Romeins kwartier
in vogelvlucht

HOOFDSTUK 1
Romeins kwartier

Het Romeins kwartier,
de mooiste plek van Cuijk

HOOFDSTUK 1
Romeins kwartier

Het Romeins kwartier,
de mooiste plek van Cuijk

Het Romeins kwartier ligt op een knooppunt van fiets- en wandelroutes

Lokaal netwerk

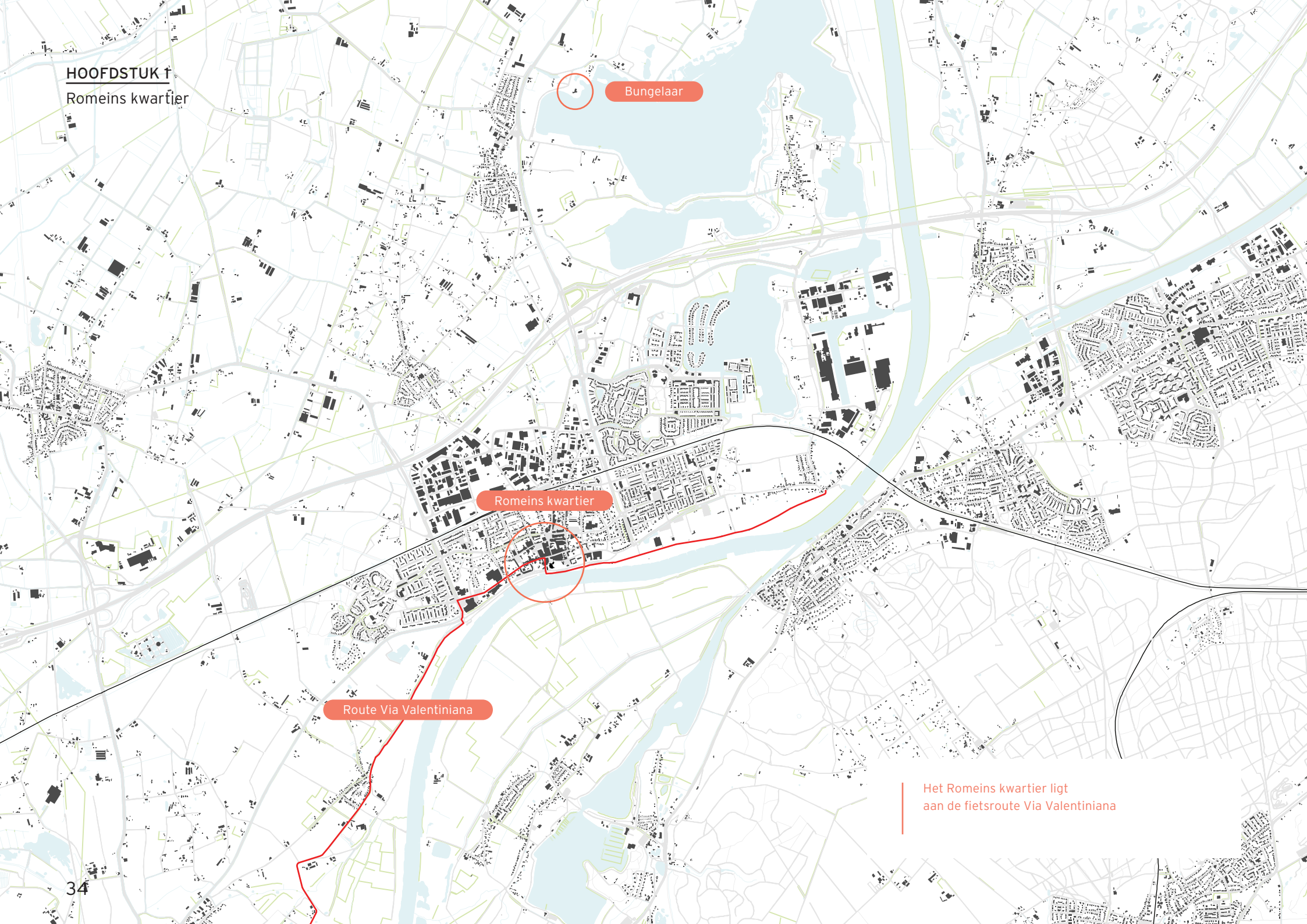
Fietsroutenetwerk

Wandelroutenetwerk

HOOFDSTUK 1

Romeins kwartier

Bungelaar

Romeins kwartier

Route Via Valentiniana

Het Romeins kwartier ligt
aan de fietsroute Via Valentiniana

Het Romeins kwartier ligt in het hart van Cuijk

Horeca

Winkels

Cultuur

Toch heeft het Romeins
kwartier een geïsoleerd karakter,
dat is een sterkte én een zwakte

Gebied en kerngebied

Dijk vormt (visuele) drempel

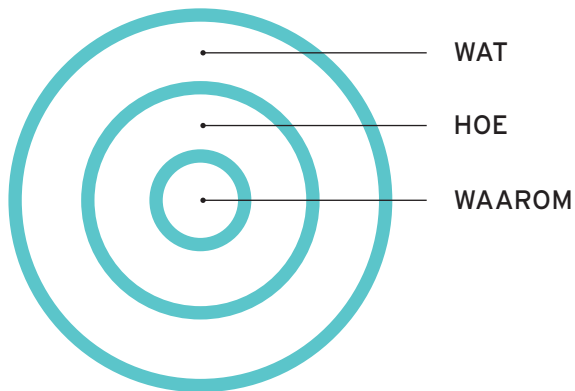
Gebied is visueel gesloten

2

De missie, visie en kernwaarden

**De basis van het
verhaal van Cuijk**

Een historische tijdslijn als basis van het verhaal van Cuijk

Figuur: Golden Cirkel - Simon Sinek

Het opstellen van een missie, visie en kernwaarden staat niet in de opdracht voor dit Plan van Aanpak, maar pas in de uitvoering ervan. Plannen maken zonder deze uitgangspunten is onmogelijk. Met alleen maar museumstukken laten zien - zonder een brede onderbouwing - ga je je doel nooit bereiken. Daarom hebben we het formuleren van missie, visie en kernwaarden al in deze fase opgepakt. Ze zijn opgesteld na uitgebreid vooronderzoek, diverse brainstorms en gesprekken met betrokken vrijwilligers.

Met diezelfde vrijwilligers is ook gewerkt aan een ander belangrijk fundament van dit Plan van Aanpak: een chronologische vertelling van de Romeinse geschiedenis van Cuijk. Die bestond nog niet. Zonder duidelijk te hebben hoe en wat zich hier tweeduizend jaar geleden heeft afgespeeld is het onmogelijk te komen tot een werkbaar en uitvoerbaar plan.

Het Romeinse kwartier vraagt om meer dan puur het weergeven van die periode in de Cuijkse geschiedenis. De missie, visie en kernwaarden zijn daarom ruimer opgesteld. Het Romeins kwartier zal een belevingsgebied worden, waar cultureel ondernemerschap, samenwerking tussen bedrijven, interactie en educatie een grote rol gaan spelen. Een synergie die zich voor Cuijk en inwoners op meerdere vlakken zal gaan uitbetalen. Dit kan niet alleen maar op de schouders van vrijwilligers blijven rusten.

Missie, visie, kernwaarden en doelgroep

Om duidelijk en helder over te komen als bedrijf of organisatie moet de basis staan als een huis. Het is daarom van belang te weten wat je bent, wat je doet,

Het Romeinse kwartier moet een plek worden waar op een eigentijdse manier de geschiedenis van Cuijk toegankelijk gemaakt wordt voor een brede doelgroep

waarom je dat doet en voor wie je dat doet.

Met andere woorden:

- de missie: waarom we bestaan
- de visie: wat we willen zijn en onze kijk op de hele branche of maatschappij
- de kernwaarden: de gemeenschappelijke vertrekpunten, waarin we geloven
- de doelgroep: voor wie acteren we?

Het in kaart brengen van de missie, visie en kernwaarden zorgt ervoor dat de identiteit en alle activiteiten helder en begrijpelijk zijn en blijven. Dat geldt voor de organisatie zelf, als ook voor de ontvanger.

Doelgroep

Wie is de (toeristische) bezoeker van Cuijk en specifiek het Romeinse kwartier? Dat zijn mensen:

- van alle leeftijden
- met en zonder historische kennis of interesse
- die zin hebben in een boeiende, spannende en ontspannende educatieve beleving

Dit is bewust een brede formulering. In recent onderzoek van onder meer het NBTC (Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen) wordt benadrukt dat één toeristisch gebied geschikt kan zijn voor verschillende leeftijdscategorieën; iedereen haalt op zijn eigen manier iets uit een interessante plek. Het toerisme in het Land van Cuijk zet, tot nu toe, vooral in op 45-plussers. Tijdens recente besprekingen met NBTC, het RBT (Regionaal Bureau voor Toerisme), vertegenwoordigers van het initiatief Goei Leven,

industriële kring en Di-visie is dit bijgesteld. Er werd geconstateerd dat deze regio ook zeer aantrekkelijk is voor gezinnen met jonge kinderen.

Het Romeins kwartier zal zich ook moeten richten op het totale spectrum, van jong tot oud. Onder de doelgroep vallen toeristen uit binnen- en buitenland, maar ook de inwoners van het Land van Cuijk, (lokale) ondernemers, de vrijwilligers en stakeholders.

Missie: waarom we bestaan (WHY)

- De Cuijkse Romeinse historie mag niet verloren gaan en moet worden uitgedragen op een boeiende, interactieve en inspirerende wijze, in een heldere context met geschiedkundige feiten uit de Romeinse tijd.
- Door de ligging - met veel wegen en langs de rivier de Maas - is Cuijk al eeuwenlang een welvarende samenleving met stenen bebouwing en daarbij een logistiek knooppunt. Ceucum was een belangrijke uitvalsbasis voor Romeinse militairen. Dat is een van de redenen dat er belangrijke archeologische vondsten zijn gedaan. De geschiedkundige waarde van deze vondsten is belangrijk om de geschiedenis van Cuijk internationaal te definiëren, te onderstrepen en uit te dragen. Deze geschiedenis geeft bestaansrecht aan 'Ceucum'.
- De kennis van de Cuijkse historie is nodig voor het creëren van een begrijpbare context. Het moet ook de basis zijn van een interessante, onderscheidende en interactieve manier van

uitdragen. Het Romeinse kwartier moet een levendig gebied zijn en een plek zijn voor het opdoen van kennis over en waardering voor het Romeinse verleden. Voor zover mogelijk moet er ook een logische samenhang zijn met andere tijdperiodes zoals de middeleeuwen.

Visie: wat we willen zijn (HOW)

(Een definitie van wat de organisatie nu en in de toekomst wil zijn)

- Het Romeinse kwartier moet een plek worden van waaruit op een eigentijdse manier de Romeinse geschiedenis van Cuijk toegankelijk gemaakt wordt voor een brede doelgroep. Iedereen moet er iets kunnen vinden: (feiten) kennis, ontdekken, vermaak, plezier en beleving.
- De geschiedenis zal zo toegankelijk mogelijk moeten worden weergegeven, gebruikmakend van moderne vertel- en expositietechnieken en met het uitgangspunt dat iedereen met een onbeschreven 'geschiedenisblad' binnenkomt. Fictie en non-fictie mogen elkaar voeden, zonder de waarheid geweld aan te doen. Het mag spannend zijn, met een knipoog, en ook de humor mag niet ontbreken.
- De locaties in het Romeinse kwartier zijn er voor iedereen. Dat houdt in dat het geschikt is voor alle leeftijdscategorieën, maar ook uitstekend toegankelijk is voor mindervaliden. De uitstraling is modern en uitnodigend.

- Het Romeins Kwartier moet een levendig gebied zijn, waar bewust wordt samengewerkt met stakeholders op gemeentelijk, regionaal, landelijk en internationaal niveau. Samenwerking tussen (Cuijkse) ondernemers en opleidingen is een belangrijke pijler.

Kernwaarden / gemeenschappelijke vertrekpunten: waarin we geloven (WHAT)

- Door goed gebruik te maken van de boeiende geschiedenis van het Romeinse verleden in een begrijpelijke context, zal het Romeinse kwartier een plek zijn waar van alles te zien en te beleven is, op een onderscheidende en levendige manier.
- Goed cultureel ondernemerschap maakt van het 'Romeins kwartier' een boeiende en attractieve plek, op korte en lange termijn. Doel van dit cultureel ondernemerschap is het ontstaan van wisselende activiteiten op het gebied van de historie en toeristische promotie van Cuijk en de omgeving.
- Onder de noemer van 'het Romeinse kwartier' ontstaat er zo een betere krachtenbundeling en samenwerking tussen de stakeholders, het Museum Ceucum, het WAC en het Toeristisch informatiepunt. Die samenwerking (bijvoorbeeld exposities en activiteiten) zijn gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

1. Als regisseur: acteren op basis van expertise en feiten. Dienstbaar en toegankelijk op het gebied van erfgoed, historytelling en de daaraan gekoppelde (toeristische) activiteiten.
 2. Als avonturier: op een verrassende, originele en eigenzinnige wijze exposities en activiteiten opzetten en promoten. De Romeinse historie van Cuijk koppelen aan andere toeristische impulsen in de omgeving.
 3. Levenslustig / hartelijk: werken op een moderne, actieve, dienstbare en toegankelijke manier. Iedereen moet zich welkom voelen in het Romeinse Kwartier.
- Door beter gebruik te maken van de verschillende locaties in het Romeinse kwartier wordt de geschiedenis van Ceulcum op alle manieren toegankelijk voor iedereen (dus ook minder-validen).

Het verhaal van Cuijk

Wat is het Romeinse verhaal van Cuijk? Een vraag die je niet zomaar even beantwoordt, ook omdat er tot nu toe nooit een chronologische, publieke vertelling van is gemaakt. Een gemiste kans: het verhaal van Cuijk is namelijk een zeer boeiende historische vertelling. Het kan mensen raken en de basis zijn voor diverse exposities.

Alles wat nu te zien en te beleven is in Cuijk, is gepresenteerd op basis van archeologische herkomst. Deze traditionele manier heeft een gebrek aan context en is voor leken lastig te plaatsen; de kracht van deze boeiende fragmenten gaat volledig verloren.

Daarbij staan er in verschillende archeologische rapporten leuke feitjes en wetenswaardigheden.

Die zijn lastig leesbaar, niet publiek toegankelijk en gaan op deze manier ook verloren.

In dit onderzoek hebben we met vrijwilligers een eerste historische tijdlijn opgesteld, om zo vat te krijgen op het verloop van de Cuijkse Romeinse historie.

Deze tijdlijn vormt de basis van een nog uitgebreidere tijdlijn, die in context wordt geplaatst met de regionale en internationale ontwikkelingen van het Romeinse rijk gedurende vijf eeuwen (zie bijlagen tijdlijn).

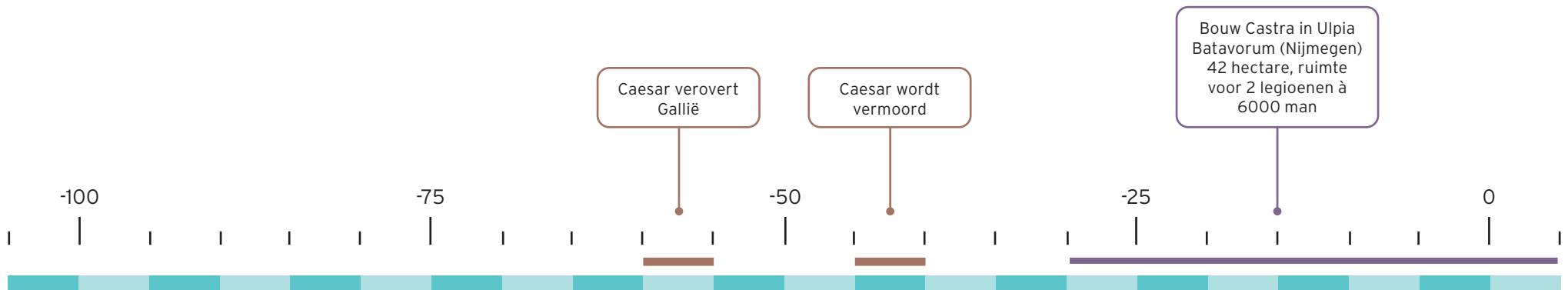
Als die basis staat, zal een volwaardig verhaal van Cuijk geschreven worden. Een verhaal dat niet stoffig en saai is, maar fictie en non-fictie combineert en mensen raakt. Spanning en humor zijn daarbij belangrijk. Dat verhaal heeft meerdere doelen, functies en mogelijkheden:

- De Romeinse geschiedenis boeiend en toegankelijk maken voor iedereen.
- Een interessante storytelling zal de fundering zijn van (wisselende) exposities en activiteiten in het Romeinse kwartier.
- Er kunnen in de loop der jaren hoofdstukken aan worden toegevoegd en thema's aan worden gekoppeld.
- Het verhaal van Cuijk wordt overdraagbaar naar alle vormen van off- en online communicatie.

Romeins Cuijk van 100 voor Chr. tot het jaar 0

De eerste jaren

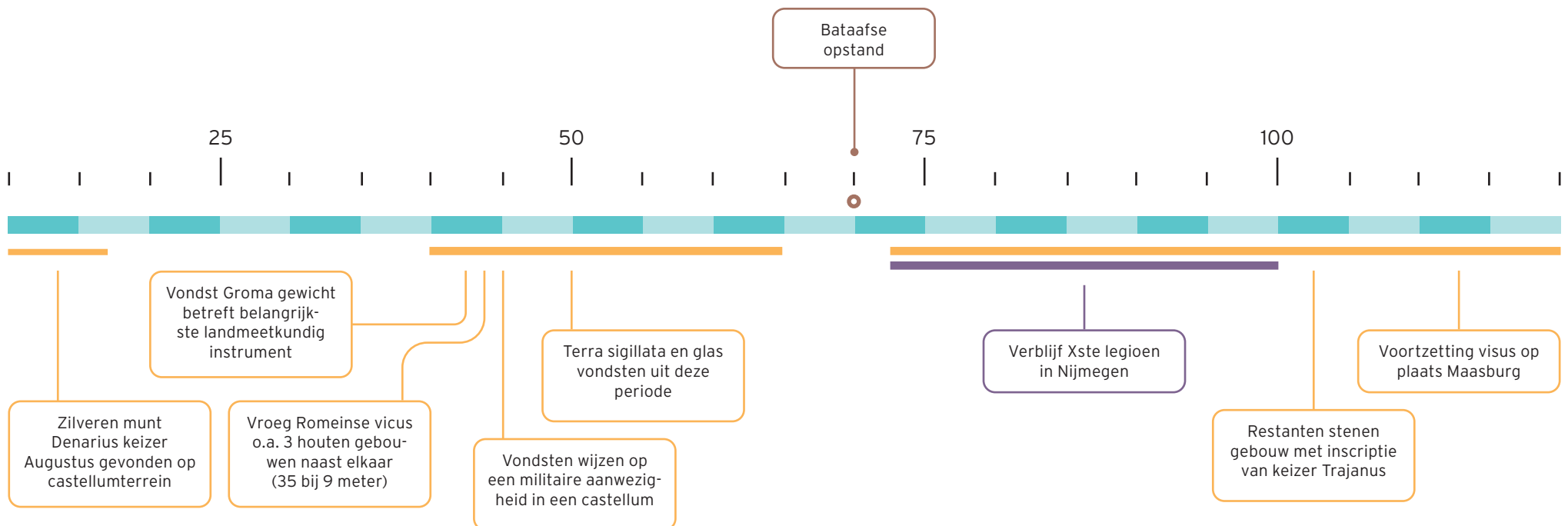
- Romeinen in Cuijk
- Romeinen in Nijmegen
- Romeinse Rijk

Romeins Cuijk van het jaar 0 tot 100 na Chr.

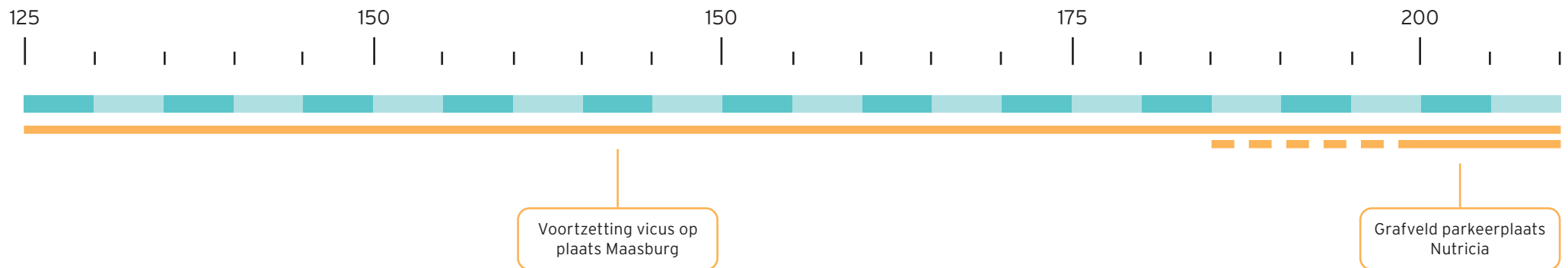
Vaste voet

- Romeinen in Cuijk
- Romeinen in Nijmegen
- Romeinse Rijk

Romeins Cuijk van het jaar 100 tot 200 na Chr. Langdurig verblijf

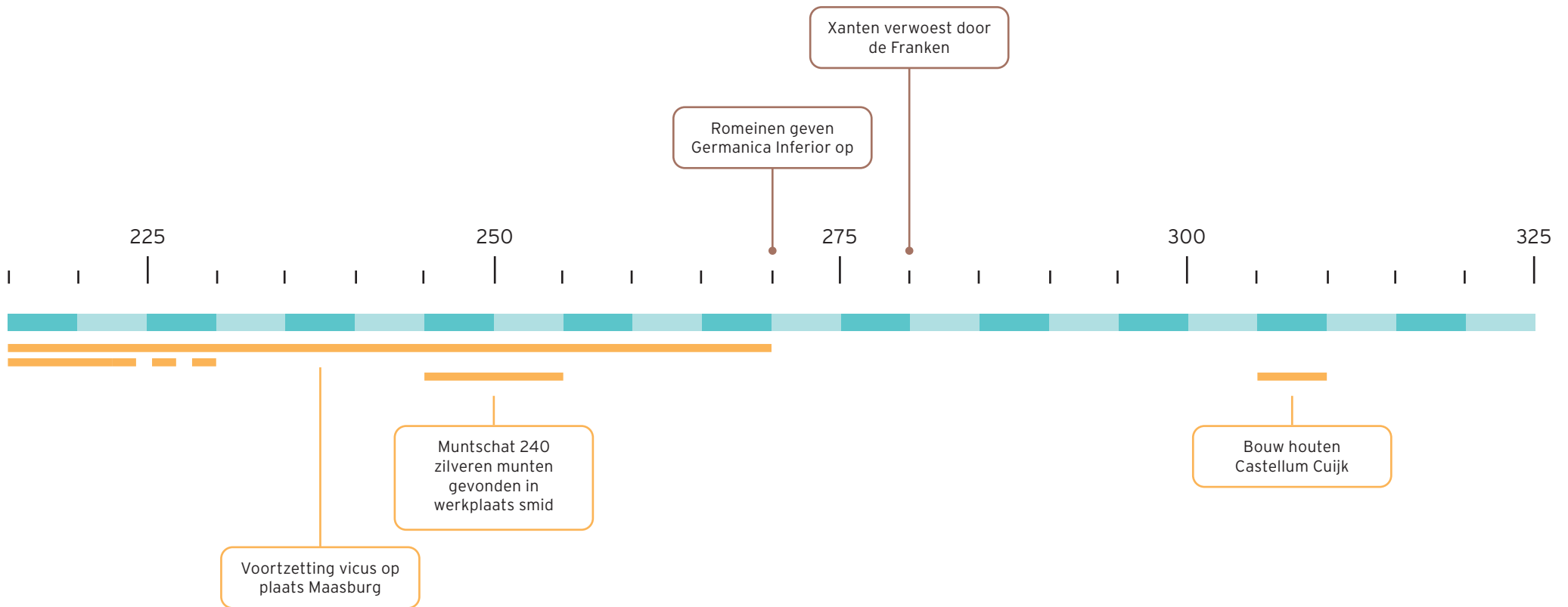
- Romeinen in Cuijk
- Romeinen in Nijmegen
- Romeinse Rijk

Romeins Cuijk van het jaar 225 tot 325 na Chr.

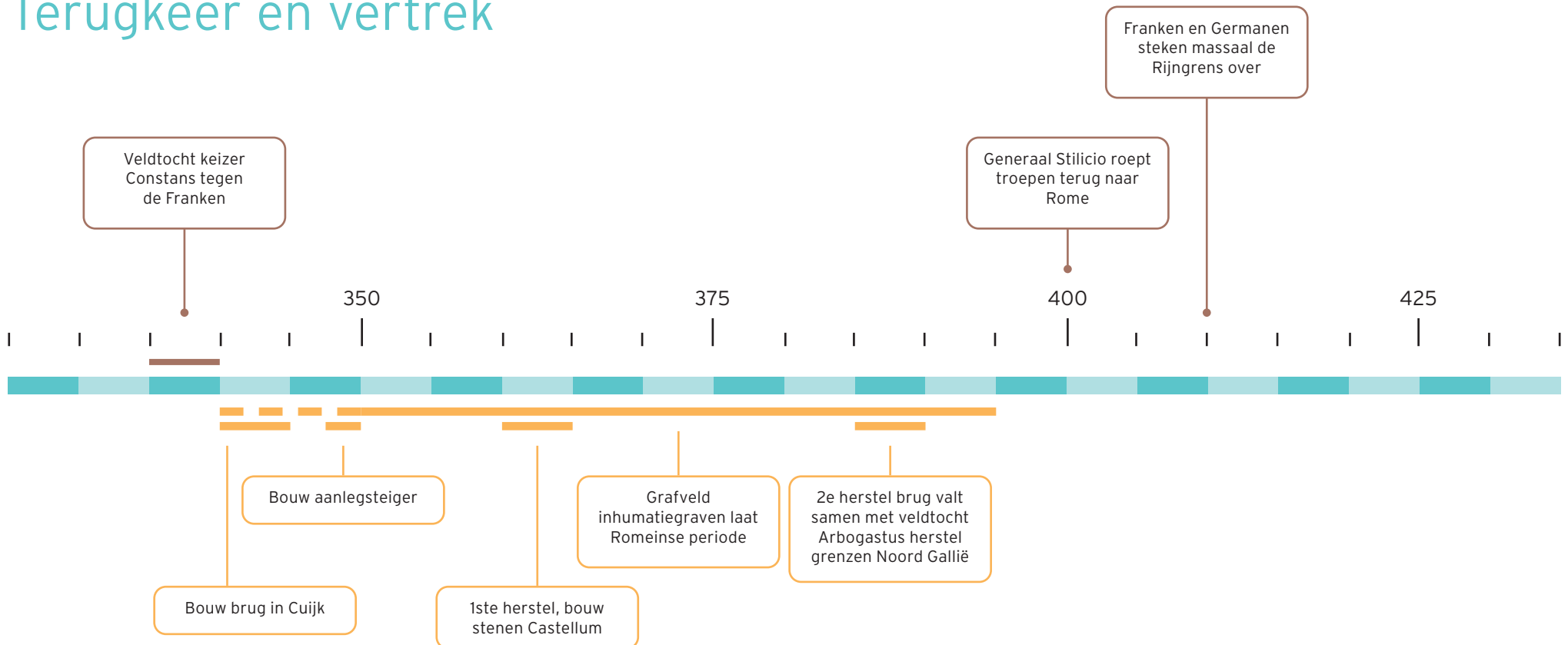
Mindere tijden

- Romeinen in Cuijk
- Romeinen in Nijmegen
- Romeinse Rijk

Romeins Cuijk van het jaar 325 tot 425 na Chr. Terugkeer en vertrek

- Romeinen in Cuijk
- Romeinen in Nijmegen
- Romeinse Rijk

HOOFDSTUK 2

Calculatie

Kernwaarden, visie en missie

Opdracht van het opstellen van het Plan van Aanpak was exclusief kernwaarden, visie en missie. Zoals reeds beschreven, is dit de basis voor een juiste funding van het Plan van Aanpak. Deze onderdelen zullen echter bij de uitvoering van het Plan van Aanpak verder moeten worden aangescherpt.

- opstellen kernwaarden, visie en missie	3.000
Totale kosten kernwaarden, visie en missie	3.000

Planning: fase 1

Productie: 1 week

'Het verhaal van Cuijk'

Deze werkzaamheden vormen de basis van alles wat er te zien en te beleven zal gaan zijn in en over het Romeinse kwartier. Het is tevens de basis voor de campagne 'Het verhaal van Cuijk' op de mat en voor de inrichting van alle exposities en bijbehorende (audio-visuele) middelen.

- opstellen historische tijdlijn (samen met vrijwilligers - WAC)*	
- opstellen basisverhaal ism studenten archeologie die verdere communicatief interessante feiten destilleren uit de reeds aanwezige archeologische rapporten*	
- opstellen project en begeleiden studenten uren*	
- zoektocht / juiste professionele auteurs en journalisten*	
*deze posten vervallen indien Di-visie uitvoerder is van 'regie en coördinatie'	35.000
- uitwerken concept	
- schrijven van 'Het verhaal van Cuijk' (professionele auteur / journalisten)	18.000
- illustreren (ondersteunende tekeningen)**	
**ook bruikbaar en uitgangspunt voor campagne en exposities)	10.000
Totale kosten 'Het verhaal van Cuijk'	63.000

Inkomsten:

- subsidie / Erfgoed Brabant

Planning: fase 1

Productie: 5 maanden

HOOFDSTUK 2

Calculatie

'Het verhaal van Cuijk' op de mat

Om de betrokkenheid en het besef bij de inwoners van gemeente Cuijk (of gemeente Land van Cuijk) te vergroten wordt 'Het verhaal van Cuijk' in brochurevorm bij alle inwoners van Cuijk verspreid. Aantrekkelijk geïllustreerd met leuke chronologische historytelling van 'Het verhaal van Cuijk'. Ook zal het een showcase bevatten waarin de plannen van het 'Romeinse kwartier' uit de doeken worden gedaan.

- brochure / 32 pagina's	
- concept / ontwerp / dtp-prepress / begeleiding*	8.000

doelgroep gemeente Cuijk / oplage: 9.500 stuks	
- drukwerk	4.900
- huis-aan-huis-bezorging	450

(optie 2: doelgroep gemeente Land van Cuijk /
oplage: 33.500 stuks
drukwerk = 13.000 / huis-aan-huis-bezorging = 1.450)

Totale kosten 'Het verhaal van Cuijk' op de mat	13.350
--	---------------

Inkomsten:

- advertenties leveranciers 'Romeins kwartier':
20 x 1.000 = 20.000	
- subsidie / Erfgoed Brabant	

Planning: fase 1

Productie: 6 maanden

*werkzaamheden mbt online zijn opgenomen in
'marketing en communicatie', zie hoofdstuk 3:
'Een nieuwe identiteit voor Ceuculum'

3

Een nieuwe identiteit voor Ceuclum

**De scherf die zeker
niet een scherf mag blijven**

In de vitrines trok één blauwe scherf de aandacht

Een nieuwe identiteit voor Ceuclum

Bij het op een boeiende, interactieve en inspirerende wijze presenteren van de Cuijkse Romeinse historie hoort een volledig nieuwe identiteit. Ceuclum en het Romeinse kwartier worden één echt merk, dat ook daarbuiten inzetbaar is. Deze identiteit moet aansprekend zijn voor jong en oud, op een eigentijdse manier verbinding maken tussen heden en verleden en vooral onderscheidend en dynamisch zijn. Op deze manier kan het merk Ceuclum worden doorvertaald naar citymarketing en een bredere toeristische toepassing in het Romeinse kwartier én aanverwante locaties.

Basis van de identiteit

Om grip te krijgen op waar deze identiteit op gebaseerd kon gaan worden hebben we allereerst een uitgebreid vooronderzoek gedaan. Via brainstorms zijn we verder op zoek gegaan naar aanknopingspunten uit het Romeinse verleden van Cuijk. De brug over de Maas, het meest bekende historische feit van Ceuclum, lag hierbij voor de hand. Misschien wel té voor de hand. We zijn verder gegaan en tijdens dit proces kwam een bijzondere vondst naar voren die alles in zich heeft de nieuwe dynamische identiteit te vormen.

Tussen de tentoongestelde scherven in de vitrines van het WAC trok namelijk één blauwe scherf de aandacht. Hoewel weggestopt in een vitrine, is deze bijzondere scherf de sleutel geworden naar een onderscheidende, aansprekende nieuwe identiteit. Het is de scherf die zeker niet alleen een scherf mag blijven (zie bijlage).

Cuijks blauw

De blauwe kleur van de scherf is prachtig en straalt, het verhaal erachter vormt meer dan voldoende basis voor een volledige huisstijl en zelfs meer. De scherf is gevonden tussen het puin van de recente vernieuwing van de Grotestraat. Het is Millefiori-glas (vertaald: duizend bloemen) uit de eerste eeuw na Christus en van hoge, museale kwaliteit. In het archeologisch museum in Bratislava is een schaal te vinden met dezelfde kleurstelling, voor zover bekend de enige in Europa. In het Metropolitan Museum van New York is een uitvoering in zwart-wit te zien.

Millefiori-glas wordt op een bijzondere manier gemaakt: kleine staafjes glas worden aan elkaar gesmolten, waardoor het bijzondere motief ontstaat (zie afbeelding). Het was in die tijd de enige manier om producten van glas te maken, glasblazen bestond nog niet. De methode was ontzettend kostbaar. Alleen rijken konden zich schalen van Millefiori-glas veroorloven. Dat deze scherf in Cuijk gevonden is, bewijst nogmaals dat Cuijk bezocht en bewoond is geweest door personen (militair of burgerlijk) van hoog aanzien. Dat er op weinig andere plekken in het Romeinse rijk dit soort glas gevonden is, maakt de vondst extra bijzonder. Dat er alleen in Bratislava iets vergelijkbaars in een museum staat maakt nieuwsgierig.

De kleuren en vormen in het glas bieden veel aanknopingspunten. De vorm van de scherf staat symbool voor de geografische ligging van Ceucum, de driehoek met Nijmegen en Xanten. Het blauw in combinatie met de witte 'kolken' zijn een perfecte as-

sociatie met de Maas, de C van Cuijk en het levendige, Romeinse Ceucum en het toekomstige Romeinse kwartier. Het maakt op die manier verbinding tussen verleden en heden, is ook qua uitstraling modern en klassiek tegelijk en is aansprekend voor jong en oud. Het is met recht écht Cuijks blauw!

De identiteit

De ontwikkelde identiteit zal op veel plekken worden toegepast. Niet alleen als huisstijl in alle vormen van communicatie, maar ook als basis voor de uitstraling van het Romeinse kwartier en als label (bij het logo) van het moderne Cuijk. Zo ontstaat niet alleen samenhang, maar ook een wisselwerking waarin deze nieuwe 'Romeinse' identiteit wordt versterkt. City-marketing in optima forma (zie bijlage).

Naamgeving

Het nieuw te ontwikkelen beeldmerk moet een flexibele naamgeving krijgen. Het zal een 'meegroei'-identiteit worden, met de mogelijkheid om toekomstige initiatieven op het gebied van Romeins verleden eenvoudig toe te kunnen voegen. De illustratie is slechts een eerste schets.

Website

Bij een nieuwe identiteit hoort een nieuwe website, die het hele Romeinse verleden van Cuijk covert. Een website dus voor het volledige Romeinse kwartier en bijbehorende activiteiten van het merk Ceucum. Deze website moet gekoppeld zijn aan alle mogelijke (nieuwe) kanalen op social media.

De website moet een goede basis hebben met de juiste informatie, maar ook consequent en origineel

gevoed worden met actuele onderwerpen.

- actuele 'making of'
- nieuwe ontwikkelingen in het Romeinse kwartier
- exposities en activiteiten
- een bron voor de kanalen op social media
- voor filmpjes en blogs

Constante informatie en interactie maakt de website waardevol voor het creëren van meer draagvlak onder inwoners, ondernemers en organisaties in het Land van Cuijk. Ook zal de website een koppeling maken met diverse toeristische promotieplatforms in de regio, waaronder uiteraard het UNESCO Maasheggebieden.

Routing en signing

De nieuwe identiteit moet overal worden doorgevoerd. De huidige routing en signing van het Romeinse verleden in Cuijk is een wildgroei van allerlei verschillende uitingen en stijlen; sommige informatieborden staan zelfs op relatief gevaarlijke plekken. Alle borden zullen worden verwijderd. Per bord wordt bekeken of de content herbruikbaar is en op welke plek.

DE HUIDIGE ROUTING EN SIGNING VAN HET ROMEINSE VERLEDEN IN CUIJK IS EEN WILDGROEI VAN ALLERLEI VERSCHILLENDE UITINGEN EN STIJLEN

Het Romeinse kwartier krijgt een nieuwe, duidelijke gebiedsaanduiding en routing in de nieuwe huisstijl. Dat gebeurt onder meer door middel van banieren en nieuwe bewegwijzering. Aan de buitenzijde van het huidige WAC-gebouw zullen met een verwisselbare banner-constructie nieuwe exposities en events worden aangekondigd.

Voor het onder de aandacht brengen van ontwikkelingen, nieuwe exposities of activiteiten zal uiteraard gebruik gemaakt worden van advertenties op de digitale borden bij de invalswegen van Cuijk.

De borden van de fietsroute Via Valentiniana moeten worden voorzien van een label met de identiteit van het Romeinse kwartier.

Op de Maaskade zal een 'Romeinse zuil' bezoekers aan 'Ceucum' verwelkomen. Dit is tevens een uitnodiging om het Romeinse kwartier te bezoeken (zie bijlage).

Landmarks

Daarnaast zijn de huidige landmarks aan vervanging toe. De 'groeter' langs de A73 zal moeten verdwijnen. Daarvoor in de plaats past een Maasheggen UNESCO-aanduiding in combinatie met het Romeinse Ceucum beter.

Tunnelwand, zichtbaarheid in het centrum

Om vanuit het centrum meer zichtbaar te worden en te verwijzen naar het Romeinse kwartier is de tunnelwand aan de binnenzijde van het centrum zeer geschikt. Het is een geweldige plek om tegen beperkte kosten en op relatief korte termijn aandacht te trekken voor het Romeinse kwartier. Vanuit de vernieuwde terrassen in de Maasstraat valt het makkelijk op, de doorkijk naar de (overzijde van) de Maas maakt het bijzonder. Het wordt op deze manier een mooie overgang tussen het centrum, het Romeinse kwartier en de Maaskade (zie bijlage).

De binnenkant van de tunnel is hiervoor minder geschikt, gezien de beperkte hoogte en de stalen-constructie. Wel is verbetering van de verlichting welkom, om de tunnel minder een 'donker gat' te laten zijn.

Ook de ondernemers van Cuijk moeten er hun graantjes van kunnen meepikken

Het ontwerp van de tunnelwand zal met en door de inwoners van Cuijk worden gemaakt. Zo ontstaat interactie tussen jong en oud, besef van het Romeinse verleden en lokale verbinding met het Romeinse kwartier. Het kan op een 'simpele' manier een publiekstrekker worden. Voor Cuijkenaren, maar ook voor (betalende) bezoekers van buitenaf.

Toolkit

Het Romeins kwartier is er ook voor de ondernemers van Cuijk, ze moeten er hun graantjes van kunnen meepikken. Het Romeins kwartier gaat een directe interactie aan met ondernemend Cuijk. Om de ondernemer van Cuijk en andere stakeholders de mogelijkheid te bieden het Romeins kwartier mee uit te gaan wordt er een toolkit ontwikkeld, waar onder andere een aantal communicatiemiddelen op te downloaden en te bestellen zijn: denk hierbij aan onder meer logo's, etiketten en gevelbordjes.

Ook kunnen met lokale ondernemers aan Ceucum gerelateerde ontwikkeld worden, die in het Cuijkse centrum te koop zijn. Denk aan Romeinse kaas en olijven bij de groenteboer, vis in een Romeins potje bij de viswinkel, Romeins brood in een mooie zak bij de bakker en terracotta potten, pannen en glaswerk bij de woonwinkel.

Marketing en communicatie

Om de historie van Cuijk, het Romeins kwartier, activiteiten en exposities goed in de markt te zetten is er naast een goed plan en de juiste regie en coördinatie ook de juiste communicatie nodig. Een wel doordachte marketingstrategie is essentieel. Daarbij hoort een goede afstemming op doelgroepen en met stakeholders en de juiste instrumenten. Het belangrijkste is structuur: alleen dan zal het publiek ook daadwerkelijk bereikt worden.

EEN WELDOORDACHTE MARKETINGSTRATEGIE IS ESSENTIEEL

De marketingstrategie moet daarom aansluiten bij de eerder geformuleerde visie, missie, kernwaarden en doelstellingen. Om op de lange termijn succesvol te zijn en te blijven zijn heldere keuzes vereist.

Het eerste deel van de marketing en communicatie zal moeten bestaan uit verhalen en updates die passen bij de eerste fase van het Plan van aanpak. Zodra het Verhaal van Cuijk geschreven is kan daarmee gewerkt worden. Denk aan unieke tekstuele content, blogs, foto's, video's en infographics. Daarbij moet ook rekening gehouden met gerelateerde evenementen van andere initiatieven, zoals het Cultuurstraatje of 'Romeinse' evenementen in Nijmegen en Xanten.

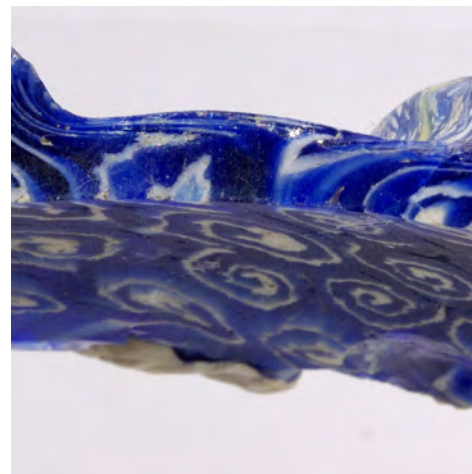
Contentkalender

Samen met stakeholders zal er een contentkalender moeten worden opgesteld om lijn en consistentie in marketing en communicatie te creëren. Daarin wordt informatie opgenomen over wanneer, waarover, via welk kanaal en voor wie de content bedoeld is. Daarnaast wordt er aangegeven wie verantwoordelijk is voor de creatie van de content en wat de status ervan is. De content wordt primair via de nieuwe website naar alle bruikbare mediakanalen verspreid, met een grote focus op social media. Er moet een gestructureerde samenwerking zijn met andere off- en online platforms, zowel regionaal als landelijk. Uiteraard kunnen ook alle vormen van adverteren ingezet worden, gerichte (en dus gesponsorde) content op social media hoort daar ook bij.

Voor de aanloop van de volgende fase van het Plan van Aanpak en bij realisering van grote projecten zal de aandacht voor marketing evenredig mee moeten groeien en plannen waar nodig worden aangepast.

HOOFDSTUK 3

Identiteit

Een prachtige scherf als basis voor een bijzondere identiteit

HOOFDSTUK 3

Cuijks blauw

Deze schaal van Millefiori is de enige complete blauw-witte ribkom in Europa en staat in het Archeologisch museum van Bratislava

Proces Millefiori-glas

Plakjes opgerold glas
wordt tegen elkaar aangelegd...

en worden samengesmolten
in een houtoven...

de gloeiend hete glasplak...

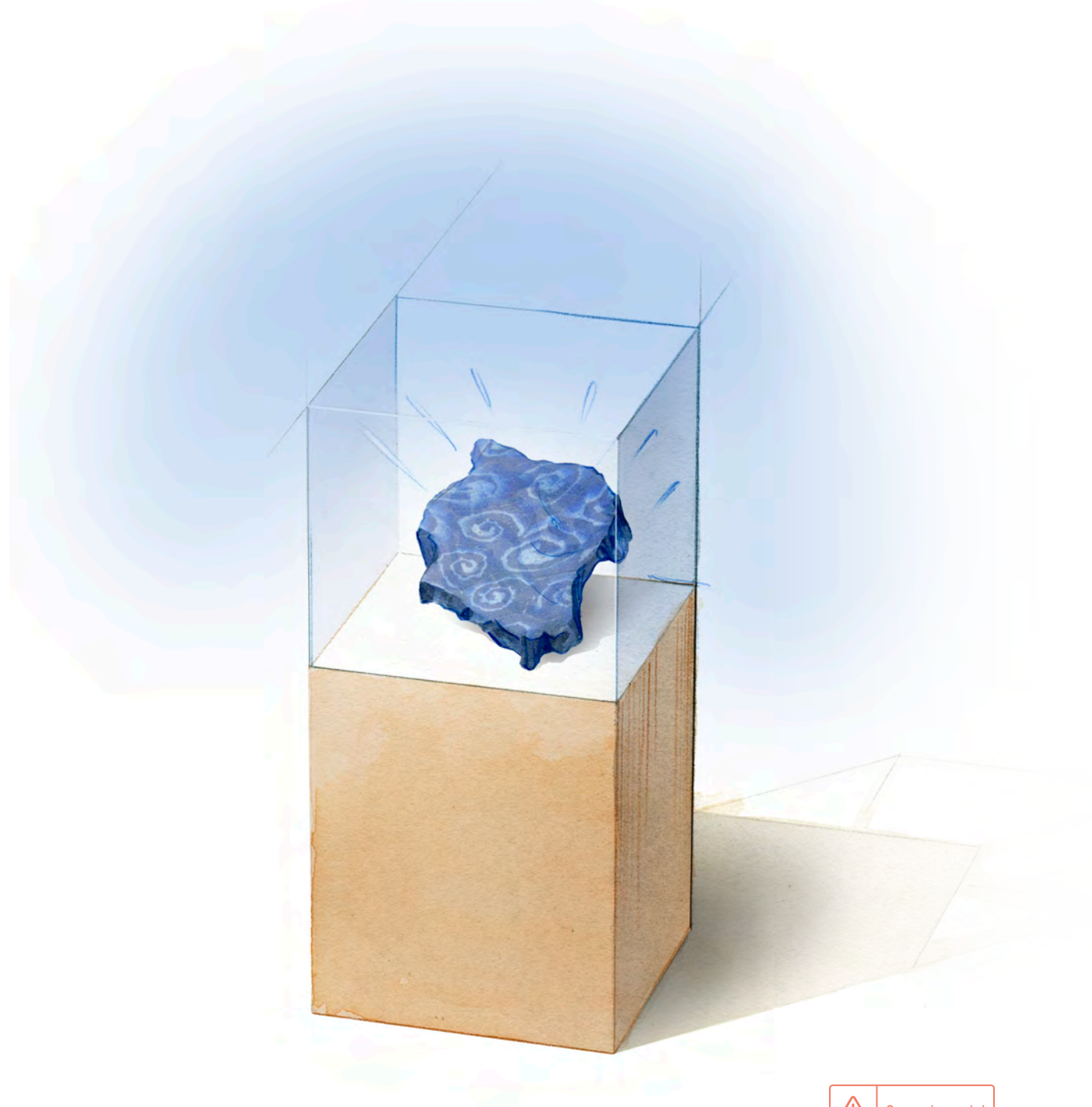
wordt in een stenenmal gedrukt,
als het afgekoeld is wordt de
kom voorzichtig gepolijst (het glas
is extreem kwetsbaar door de vele
verbindingspunten).

HOOFDSTUK 3

Cuijks blauw

Cuijks blauw, een bijzondere scherf

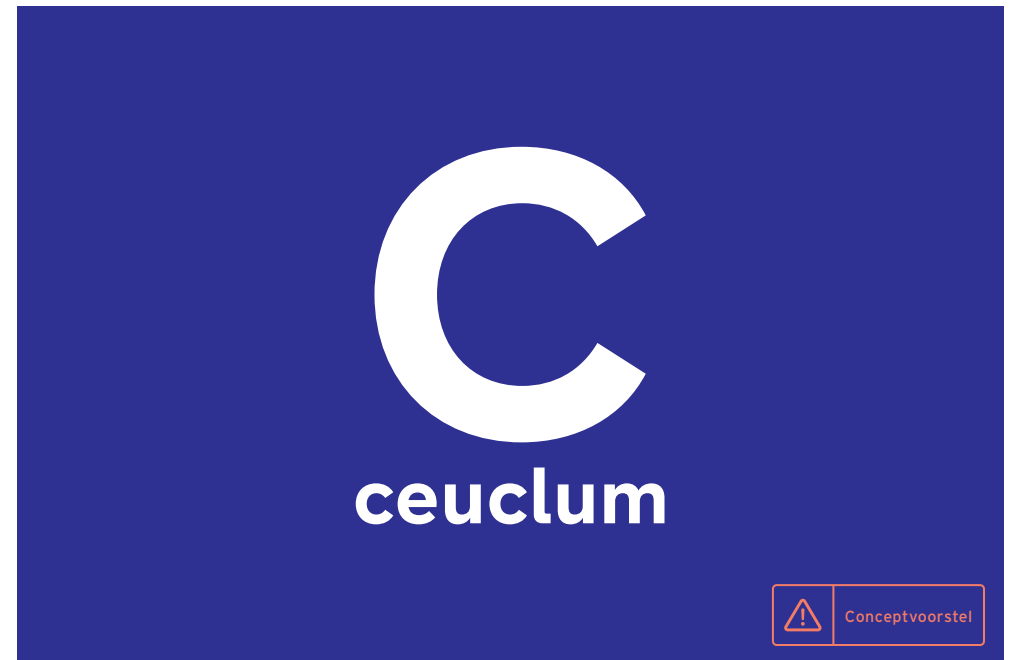
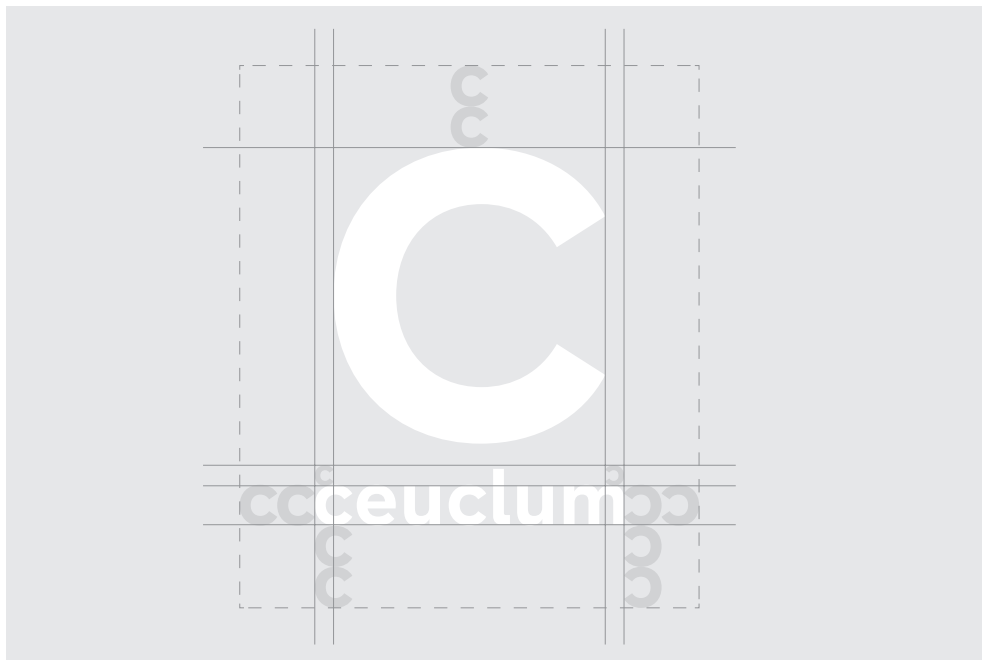
De identiteit voor het Romeins kwartier wordt gebaseerd op de vondst van de blauw-witte Millefiori glasscherf. Het prachtige blauw en de grafische vormtaal van het glas leent zich bij uitstek voor een onderscheidend beeld en is goed door te vertalen in een flexibele beeldtaal en toepasbaar voor vele uitingen van het Romeins kwartier van Cuijk. Het is het uitgangspunt voor een totaal identiteit. Bijzonder en exclusief.

HOOFDSTUK 3

De identiteit

De C van Cuijk, Ceucalum en Schaal

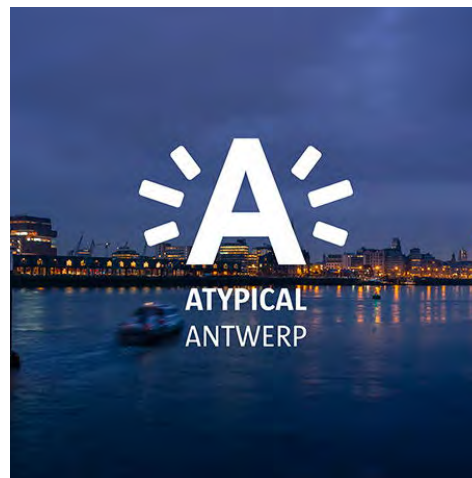

HOOFDSTUK 3

De identiteit

Voorbeelden succesvolle City-marketing

Onder: Helsinki, Antwerpen
Eindhoven, Melbourne en Parijs
Rechts: Porto en Amsterdam

Voorbeelden signing Romeins kwartier

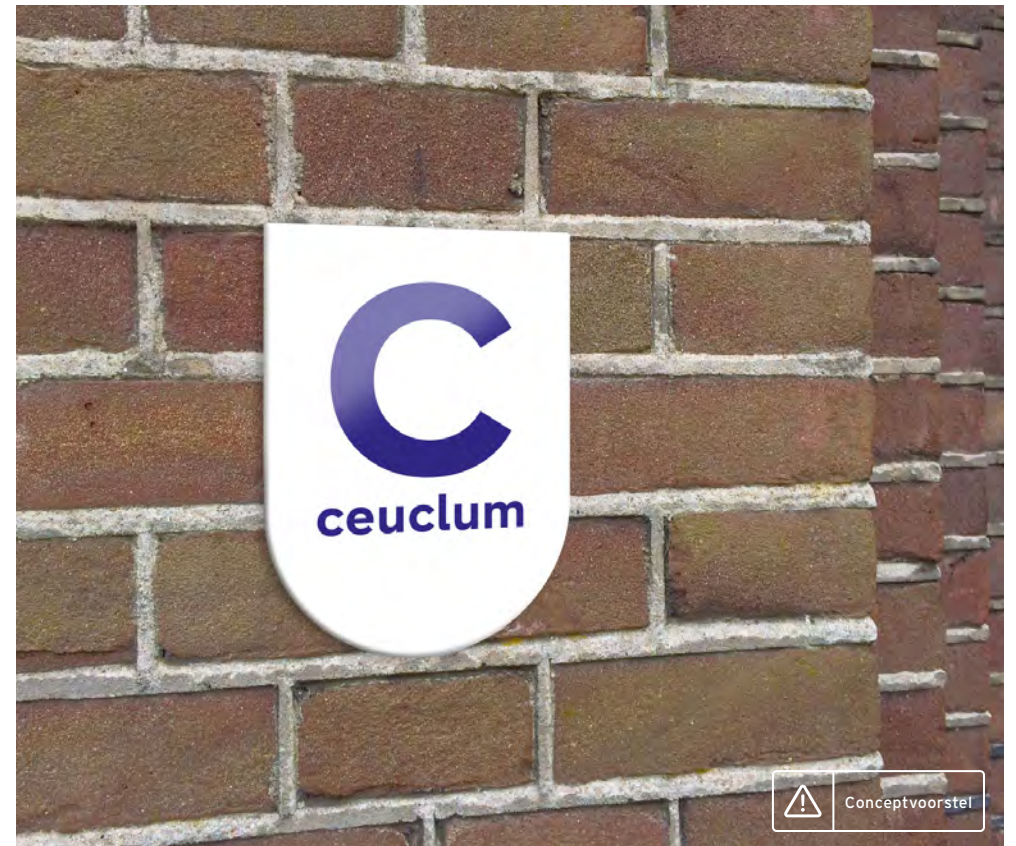
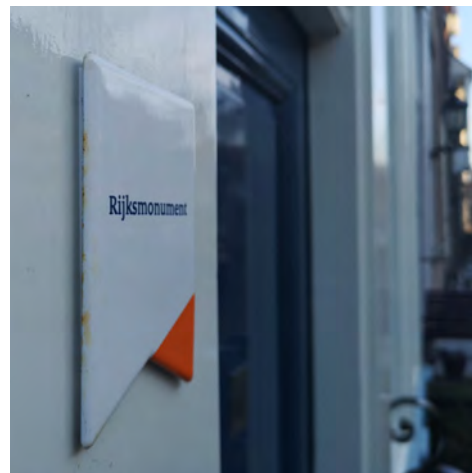
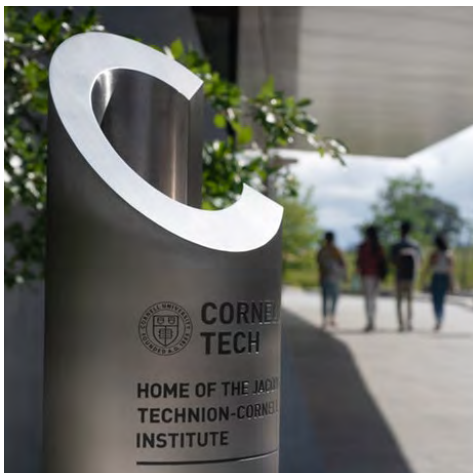

HOOFDSTUK 3

De identiteit

Voorbeelden signing Romeins kwartier

Rechts:
Ceucium-schildje
ondernemers

HOOFDSTUK 3

De identiteit

Voorbeelden signing Romeins kwartier

Bankjes bij het
bord van Cortenstaal

De tunnelwand

Impressie van
een tegeltafelau

HOOFDSTUK 3

De identiteit

Een geheel

Alle entrees worden
duidelijk gemarkeerd

HOOFDSTUK 3

De identiteit

Een mijlpaal

Locatie:
Maaskade

⚠ Conceptvoorstel

HOOFDSTUK 3

Calculatie

Corporate identity

Om een duidelijke en moderne afzender te kunnen zijn, is er voor het Romeinse kwartier een sterk beeldmerk nodig wat kan 'meegroeien' met alle campagnes en andere activiteiten in de loop van jaren. Onder de identiteit valt het gehele Romeinse kwartier inclusief activiteiten die niet in het Romeinse kwartier te zien zijn maar er wel direct mee in verband staan.

- opstellen breinpositie (welke eisen identiteit)	
- definitieve naamstelling van het geheel van Ceucium / Romeins kwartier	3.000
- ontwikkelen beeld- en/of woordmerk	
- ontwikkelen huisstijl (geschikt voor online + offline*)	
- ontwikkelen huisstijlhandboek	15.000
- ontwikkelen 'kapstok' cq beeldtaal	7.000
Totale kosten corporate identity	25.000

*exclusief drukwerk (n.o.t.k.)

Planning: fase 1

Productie: 3 maanden

Romeins label

Ontwikkelen van Romeins label dat geïmplementeerd wordt in huidige huisstijl gemeente Cuijk (afhankelijk van gemeentelijke herindeling naar gemeente Land van Cuijk).

- inventariseren communicatiemiddelen gemeente Cuijk	3.000
- ontwikkelen Romeins label mbt allerlei toepassingen concept / ontwerp / dtp-prepress / begeleiding (geschikt voor online + offline*)	
- ontwikkelen huisstijlhandboek	10.000
Totale kosten Romeins label	13.000

*exclusief drukwerk (n.o.t.k.)

Planning: fase 1

Productie: 3 maanden

HOOFDSTUK 3

Calculatie

Ontwikkelen website

De interactieve website is bestemd voor alle activiteiten in en rondom het Romeinse kwartier. Alle actuele informatie, evenementen, exposities, openings-tijden en campagnes zullen op deze website te zien en te beleven zijn.

- inventariseren huidige websites	
- SEO geschikt maken	
- trefwoordenonderzoek	
- functioneel ontwerp	
- ontwikkelen content (beeld en tekst)	
- front-end-design	
- back-end / technische bouw	40.000
Totale kosten website	40.000

Inkomsten:

- in overleg met uitbaters Romeins kwartier

Planning: fase 1

Productie: 6 maanden

Routing en signing

De routing en signing is nauwgezet bekeken en wordt doelgericht ingezet bij het 'labelen' van het Romeinse kwartier, de fysieke vindbaarheid van de locaties en ten behoeve van publieksinformatie zowel binnen als buiten de verschillende locaties van het Romeinse kwartier.

- inventariseren huidige routing en signing	
- ontwikkelen plan en stramien	
- concept / ontwerp / dtp-prepress / begeleiding	20.000
- borden routing (invalswegen + centrum) / 40 st.	7.500
- bewegwijzering (aluminium constructie) / 6 st.	12.000
- WAC buiten / cortenstalen frame + betonnen blok + beide kanten bankjes + geschikt voor wisselbaar bord (mbt verschillende exposities) / 1 st. (wisselbare borden = 300 per stuk)	10.000
- vlaggenmast + banier / Maaskade + WAC (voor en achter) + Ceucum-toren + Muur van Toebees + heemtuin (alle entrees Romeins kwartier) / 21 st.	14.000
- signing 'ondernemend torentje'	1.000
- toevoegen label palen 'Via Valentiniana' / 15 st.	2.500
- 'Romeinse zuil' / Belgisch hardsteen	10.000
Totale kosten routing en signing	77.000

Planning: fase 1

Productie: 8 maanden

HOOFDSTUK 3

Calculatie

Landmarks

Borden van de 'groeter' in het Land van Cuijk vervangen door borden 'Maasheggen UNESCO' i.c.m. 'Romeins Ceuculum'.

- concept / ontwerp / dtp-prepress / begeleiding	
- borden op bestaande constructie (6 x 10 mtr) (incl. montage)	26.000
Totale kosten landmarks	26.000

Inkomsten:

- instanties toerisme en recreatie Land van Cuijk en Maasheggen UNESCO

Planning: fase 1

Productie: 6 maanden

Tunnelwand

De tunnelwand aan de kant van het centrum is een uitgelezen plek om meer aandacht te genereren voor het Romeins kwartier en het Romeins verleden van Cuijk als zodanig. Het is een kale witte muur, de plek om samen met de inwoners van Cuijk een prachtige identity-wall van te maken. Het idee is om de tunnelwand te voorzien van een tegeltableau waarbij de bewoners zelf per tegel een eigen onderdeel zijn van een geheel (zie illustraties).

Het tegeltableau is vorstbestendig, kleur en krasvast en prima te reinigen. We zijn uitgegaan van een tableau van 2.40 meter hoog (schuin oplopend) en 6 meter aan linkerzijde en 6 meter aan de rechterzijde.

- ontwikkelen concept en plan	4.000
- campagne bewoners	10.000
- begeleiding proces	5.000
- dtp-prepress / begeleiding	5.000
- tegels 28,80 m3 = 700 stuks	16.000
- tegelzetter	3.200
Totale kosten tunnelwand	43.200

Inkomsten:

- crowdfunding:
verkoop tegels / 700 bewoners à 25 euro = 17.500
- subsidie / Kunstfonds

Planning: fase 1

Productie: 9 maanden

HOOFDSTUK 3

Calculatie

Toolkit

De toolkit staat ten dienste van alle Cuijkse ondernemers en verenigingen om hun graantje te laten meepikken bij alle activiteiten van het Romeinse kwartier. De toolkit bevat een aantal basis onderdelen maar wordt in de toekomst uitgebreid op basis van speciale wensen en activiteiten van en door ondernemers van Cuijk en Land van Cuijk.

- ontwikkelen plan	3.000
- ontwikkelen toolkit (geschikt voor online + offline)	3.000
- overleg met Cuijkse ondernemers*	1.500
- ontwerp / dtp-prepress / begeleiding	3.000
- gevelbordjes / 20 stuks	3.500
- vloepapier (verpakking) / 10.000 stuks	950
- etiketten / 10.000 stuks	800
- speldjes / 50 stuks	400
- pennen / 500 stuks	350
- linnen tassen / 1000 stuks	1.000
Totale kosten toolkit	17.500

*deze post vervalt indien Di-visie uitvoerder is van 'regie en coördinatie'

Inkomsten:

- gedeeltelijk / ondernemer voor toolkit laten betalen
- subsidie / Erfgoed Brabant

Planning: fase 1

Productie: half jaar

Marketing en communicatie

Creatie van content voor zowel offline als online middelen conform de marketing-strategie en contentkalender zoals beschreven. Specifieke werkzaamheden zijn lastig te bepalen en zijn daarom als stelpost opgenomen.

- begeleiding en creatie / per jaar	40.000
Totale kosten marketing en communicatie	40.000

Planning: fase 1 en 2

Productie: 1 - 6 jaar

4

Een vernieuwd Romeins kwartier

**Een beter museum, een multifunctionele
Ceucum-toren en 't Lusthof**

Een herinrichting van het huidige Romeinse kwartier is noodzakelijk

Een vernieuwd Romeins kwartier

Om de Romeinse identiteit van Cuijk volledig tot zijn recht te kunnen laten komen en er überhaupt een succes van te maken is allereerst (en op korte termijn) een herinrichting van het huidige Romeinse kwartier noodzakelijk. Dit gebied moet gaan leven, veel meer verbinding maken met het centrum én de Maas en Maaskade en zo toerisme versterken en betrokkenheid van de inwoners van Cuijk vergroten.

In het vooronderzoek hebben we, zoals eerder in dit Plan van Aanpak al gemeld, vastgesteld dat Cuijk in het Romeinse kwartier veel kansen heeft om te benutten. De geografische ligging die in de Romeinse tijd zo sterk was is dat nu nog steeds. Met een duidelijke, gestructureerde en betaalbare (en dus realistische aanpak) kan daar al op korte termijn veel beter gebruik van worden gemaakt.

Een betere toegangspoort / WAC

Het huidige gebouw van het WAC en Toeristisch Informatiepunt (TIP) aan de Maasstraat is in de basis een mooi gebouw op een toegankelijke locatie en daardoor geschikt als toegangspoort voor het vernieuwde Romeinse kwartier. In combinatie met de in hoofdstuk 3 genoemde vernieuwing van de tunnelwand en lichte aanpassingen aan de gevel (onder meer banieren en banners) ontstaat meteen al een betere verbinding met het terrassengebied bij het Heilig Hartbeeld.

Verplaatsing museum

Zoals al in het eerdere adviesrapport is aangegeven is de Ceucum-toren prachtig als historisch

gebouw, maar te klein en te slecht toegankelijk als museum. Het is daarom beter om de Romeinse collectie in eerste instantie te verplaatsen naar het WAC-gebouw. Dat gebouw wordt op dit moment niet optimaal gebruikt. De beneden- en bovenverdieping aan de Maasstraat kunnen zonder veel constructieve opgaven eenvoudig worden leeggehaald. Dat geldt ook voor de tuin aan de achterzijde. Hierdoor is het plaatsen van een kas-achtige constructie mogelijk, samen met de beneden- en bovenverdieping ontstaat zo een zee van ruimte.

In deze ruimte kan de collectie op basis van het nieuw geformuleerde 'verhaal van Cuijk' op een inspirerende en chronologische wijze worden weergegeven. Daarbij is een grote maquette van Cuijk in de Romeinse tijd noodzakelijk. Een goede, moderne maquette spreekt ontzettend tot de verbeelding en maakt in één klap duidelijk hoe Cuijk er uitzag. Deze maquette hoeft niet per se van een klassieke vorm te zijn. Interactieve mogelijkheden zullen waar nodig moeten worden ingezet.

Op de wanden en in de ruimte wordt chronologisch het verhaal van Cuijk verteld. Het is belangrijk dat op een originele en moderne manier te doen. Dat kan bijvoorbeeld worden gedaan door grote afbeeldingen op de wanden, en met het specifiek en groots uitlichten van archeologische vondsten (zie afbeeldingen). Om bezoekers vaker te laten terugkomen, zijn wisselende, levendige exposities vanaf de start noodzakelijk. Interactieve beeldschermen (in alle vormen) zijn daarvoor een must.

De nieuw te bouwen kas is een uitstekende (voorlopige) plaats voor alle brugstenen die uit de Maas zijn bovengehaald en al jaren amper zichtbaar zijn. Dit kan door er een wand van te formeren, ongetwijfeld een indrukwekkend geheel.

Meerdere functies

Het nieuwe WAC/ museum Ceucum heeft meer ruimte en dus ook meer te bieden in educatie voor (basis)scholen en andere opleidingen, als ook voor kleine lezingen. Vanuit het WAC-gebouw zal gewerkt worden aan afwisselende campagnes en activiteiten voor inwoners en bezoekers. Ook zal op een duidelijke manier 'live-archeologie' te zien zijn, waarbij bezoekers direct worden betrokken. De ontwikkelingen van de lange termijnplannen van het gehele Romeinse kwartier (het groeimodel tot en met 2030) zijn er op de voet te volgen. Deze locatie zal de plaats van regie en coördinatie zijn, een 'bouwkeet' nieuwe stijl in combinatie met een onderzoeksruimte voor archeologen en vrijwilligers.

Het huidige TIP wordt onderdeel van deze vernieuwde ruimte, al zal het kleiner zijn opgezet en beter geïntegreerd worden. Personeel en vrijwilligers kunnen nog meer worden uitgewisseld. Regionale opleidingen kunnen gaan bijdragen in bijvoorbeeld hospitality en archeologie (stages).

De koppeling met het populaire fietstoerisme is essentieel. Het Romeinse kwartier ligt aan vele bestaande fietsroutes, en kan veel meer de functie van start, eindpunt of uitgebreide tussenstop krijgen.

Kloppend hart

Met het verplaatsen van de collectie van Cuijk naar het huidige WAC-gebouw ontstaan er ook nieuwe mogelijkheden voor de Ceuclum-toren. Het is een prachtig middelpunt in het Romeinse kwartier en een historisch mooi gebouw. Veel bezoekers vinden het beklimmen van de toren leuk om te doen, het uitzicht bovenop is adembenemend.

DE CEUCLUM-TOREN HEEFT HET IN ZICH HET KLOPPEND HART TE WORDEN VAN HET ROMEINSE KWARTIER

Zonder al te veel aanpassingen is in de Ceuclum-toren horeca mogelijk. De ruimte op de begane grond en de tussenverdieping is daarvoor uitstekend geschikt, een keukenmodule is eenvoudig aan de achterzijde te plaatsen. Dit kan reguliere (lichte) horeca zijn, maar ook specifieke werkplekken voor ZZP'ers. Op de bovenverdieping is een mini-hotel (bruidssuite) mogelijk. Het gebouw heeft voor al deze functies de geschikte, aansprekende en karakteristieke uitstraling.

Slapen, ontbijten, werken, lunchen of een picknickmand ophalen: hoe dan ook, de Ceuclum-toren heeft het in zich het kloppend hart te worden van het Ro-

meinse kwartier. Door er publiek te trekken dat niet alleen komt voor het Romeinse verleden van Cuijk maar ook om te (net)werken, gaat het gebied bruisen en zullen (in tegenstelling tot nu) inkomsten worden gegenereerd. In de uitbating is samenwerking met bijvoorbeeld ROC de Leijgraaf interessant. Een functioneel leerbedrijf, goed gecoördineerd met ruimte voor creatieve ontwikkelingen. Een win-winsituatie voor heel Cuijk.

Zichtbaar maken van Romeinse fundering

Voor de toren ligt onder het terras een deel van de fundering van het Castellum 'in situ' begraven. Het zichtbaar maken van deze fundering is relatief eenvoudig. Afgedekt met een dikke glazen plaat is dat een prachtige archeologische vondst om met het publiek te delen. Geïntegreerd met een terras van de bezoekers van de lunchroom wordt het een bijzondere plek om te verblijven en te genieten van het Romeinse kwartier.

Een Balkon van Cuijk

Alleen een duidelijke entree aan de Maasstraat en een Ceuclum-toren als extra trekpleister is niet voldoende. Decennia geleden heeft Cuijk de rug naar de Maas gekeerd, de vernieuwing van de Maaskade heeft daar geen verandering in gebracht. Om het Romeinse kwartier echt aantrekkelijk en onderscheidend te maken, moet het zicht weer naar de Maas worden gedraaid en te kunnen genieten van het prachtige panorama waar tweeduizend jaar geleden een indrukwekkende brug werd gebouwd. Ook die ommekeer - het wordt weer 'Cuijk aan de Maas' is zonder al te grote aanpassingen te realiseren.

In de huidige situatie zijn verschillende trappen de verbinding tussen kade en Ceuclum-toren (en de rest van het Romeinse kwartier). Die worden nauwelijks gebruikt, ook omdat de Maasboulevard met voorbijrazende auto's een fysieke grens vormt. Dat is doodzonde. In de zomerperiode (mei tot en met september) kunnen deze trappen en de ruimte voor de Ceuclum-toren op de boulevard veel beter gebruikt worden en zo de connectie van Cuijk met de rivier versterken en de levendigheid vergroten.

Denk aan een tribune in een Romeins amfitheater, waar je als publiek het beste uitzicht had op dat wat in de arena gebeurde. En ook aan de Spaanse Trappen in Rome. Waar wat te zien is, waar het bruist, waar wordt gepraat, gegeten en gedronken. Maar dan op de trappen van de Maaskade in Cuijk. Een modern, demontabel paviljoen aan de bovenzijde is de basis van een nieuw Romeins lusthof dat vorm geeft aan een aantrekkelijk verblijf op het bovenste deel van de hellingbaan en op de trappen. Een verblijf voor passanten, voor bezoekers van het museum en voor inwoners van Cuijk. Daarvoor is geen aanpassing van de constructie van de helling en de trappen nodig, alleen het toevoegen van een demontabele kas of strandpaviljoen met passende bankjes en tafels volstaat. Er is water, er is stroom, het is toegankelijk (ook voor leveranciers) en is volgens de regels van Rijkswaterstaat binnen 48-uur te verwijderen.

Door de nu onbenutte trappen veel beter te gaan gebruiken blijven de huidige functies van de Maaskade behouden (parkeren, doorgang voor fietsers en au-

Een verblijf voor passanten, voor bezoekers van het museum en voor inwoners van Cuijk

to's), en ontstaat er een nieuwe functie op een schitterende locatie: het Balkon van Cuijk. Een locatie die verbinding vormt tussen Maas, het Romeinse kwartier en het centrum. Die kan worden uitgebaut samen met de Ceucum-toren, als losstaand leerproject voor een horeca-opleiding of een geïnteresseerde Cuijkse ondernemer. Het past op die manier perfect binnen de huidige opleidingsdefinities met de 3 O's van ROC De Leijgraaf: ondernemer - onderwijs - overheid. Opnieuw een win-win situatie voor alle partijen. Op het dak van het lusthof staat prominent met lichtletters de naam 'Ceucum'. Perfect om bezoekers en voorbijgangers te boeien en te trekken. De perfecte plek voor het onderstrepen van de gewenste city-marketing van Cuijk en het Romeinse verleden. De inrichting van het Balkon van Cuijk wordt met een moderne knipoog gebaseerd op Romeinse interieurs. Ook zal er door middel van kleine 'kijkdozen' de Romeinse brug te zien zijn. Het lusthof kan ook worden ingezet als 'hub' voor klein eten en grotere evenementen, bijvoorbeeld als openluchtbioscoop.

Tempel

De herbouw van de Romeinse tempel die in Ceucum stond is een lang gekoesterde wens van de vrijwilligers van het WAC. Een exacte replica staat al in het Archeon bij Alphen aan de Rijn, maar gek genoeg niet in Cuijk. De plannen zijn in een vergevorderd stadium, en zijn geheel door de vrijwilligers gemaakt. Het plan is om de tempel te bouwen in de voormalige pastorietaan, van binnen zullen geloofs- en begrafenisrituelen uit de Romeinse tijd worden getoond. Het is van belang dat de bouw van tempel wordt meegenomen in de herstructurering van het Romein-

se kwartier. Het is een mooie extra publiekstrekker, een verbinding met horeca in de Kerkstraat en Deken van den Ackerhof. Met simpele aankleding kan ook daar een entree worden gerealiseerd.

EN DENK EENS AAN
DE VIERDAAGSE: EEN BETER
MOMENT OM HET BALKON VAN
CUIJK TOT ZIJN RECHT TE LA-
TEN KOMEN ÉN EXTRA AAN-
DACHT TE KRIJGEN VOOR HET
ROMEINSE KWARTIER
IS ER NIET

De Ceuclum Lusoria

Voordat begonnen werd met het opstellen van dit Plan van Aanpak, was er al het idee om een echt varende Romeins schip te gaan herbouwen. Dit plan staat beschreven in het Burgerbesluit Openbare Ruimte Cuijk, een reeks wensen van 40 inwoners van de gemeente Cuijk. Het plan van dit 'burgerberaad' is op die manier onderdeel geworden van dit Plan van Aanpak.

Het gaat om een replica van een Lusoria, een Romeins roeischip dat gebruikt werd door de Romeinen

voor patrouille en het vervoer van troepen. Het is 18 meter lang en een kleine 2.60 meter breed. De bedoeling is om het schip op te bouwen met vrijwilligers, langdurig werklozen, stagiaires van ROC's en met mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Het zou gaan over een groep van 40 personen in wisselende teams en tijdsperiodes.

De bouwlocatie wordt gesitueerd aan de Kraaij-enbergse Plassen. Het gaat om een bouwperiode van twee jaar, de bedoeling is te starten in 2022. De bouwlocatie moet aan het water liggen en goed toegankelijk zijn voor de aanvoer van hout en andere materialen.

De bouw en het uiteindelijke eigendom zal onder eigen regie van een stichting moeten vallen. Deze stichting draagt zorg voor de gehele periode en het latere verhuur en onderhoud van het schip. Deze stichting zal onder de vleugels van het Romeinse kwartier vallen, zodat de promotie en communicatie goed gestructureerd en in overleg plaatsvindt.

De bouw zal live te volgen zijn via de website, maar ook te bezoeken zijn. De bouwlocatie van de Ceuclum Lusoria kan een extra publiekstrekker worden in het Land van Cuijk. Het schip zal daarnaast geschikt zijn voor kleine en grote (bedrijfs)evenementen. Het wordt, als dit lukt, het enige daadwerkelijk varende Romeinse schip in Nederland.

In de zomerperiode zou de Ceuclum Lusoria aan de langswal kunnen liggen en (roei)tochten kunnen faciliteren naar het Maasheggen UNESCO-gebied. De daadwerkelijke thuishaven moet geschikt zijn om elk jaar onderhoud te kunnen plegen op de wal.

Evenementen

Het Cuijkse toneelgezelschap De Ghesellen van Sint Maerten hebben het Romeinse Ceucum aangegrepen om hun 75-jarig jubileum te vieren. Ze werken aan een bijzondere voorstelling, waarbij waarheid en fantasie elkaar stevig gaan doorkruisen. In september 2020 vinden drie voorstelling plaats in de Schouwburg van Cuijk.

Er is een kleine werkgroep opgericht om van deze voorstellingen het eerste evenement van het vernieuwde Romeinse kwartier te kunnen maken. De toneelvereniging zal door deze werkgroep worden ondersteund op het gebied van publiciteit en inhoud. Het zou uiteraard geweldig zijn als de nieuwe identiteit van het Romeins kwartier bij de vormgeving en aankondiging van dit evenement kan worden toegepast.

De Ghesellen van Sint Maerten en ook andere organisaties staan open om in de toekomst mee te werken aan een groots Romeins spektakelstuk, als ook 'tussentijdse' kleinere evenementen.

Concepten voor jaarlijkse evenementen op korte termijn:

- Een blow-up van een Romeinse merlet drijvend in de Maas.
- Het werd in 2019 al gedaan en bleek een top idee: het uitdelen van lauwerkransen aan vierdaagslopers. Dit is zeer bruikbaar voor de Romeinse branding van Cuijk.

- Het toevoegen van een Romeinse 'triumfboog' (frameconstructie) bij de pontonbrug tijdens dezelfde Vierdaagse is eenvoudig te realiseren en kan in overleg met de genietroepen worden gerealiseerd. Een item voor toffe selfies die de hele wereld over zullen gaan.

Lespakketten

Het is belangrijk dat onze 'Land van Cuijkse' kinderen de spectaculaire Romeinse geschiedenis met de paplepel ingegoten krijgen, zo creëer je van jongs af aan betrokkenheid bij het Romeinse Cuijk. Allereerst zullen de huidige, door Brabants Erfgoed ontwikkelde leskisten van Museum Ceuculum moeten worden aangepast aan de nieuwe identiteit.

Dit spel daagt kinderen op verschillende niveaus en leeftijden uit om te organiseren, te rekenen, te plannen en te bouwen. Het kan een bordspel zijn, maar is ook uitermate geschikt om in te richten als een online game.

LEREN HOE JE EEN ROMEINSE BRUG BOUWT, HOE VET IS DAT!?

Inhoudelijk zijn ze leuk, maar ze gaan wel over het gehele Romeinse verleden. Dat kan specifieker en concreter. Het onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat er voldoende grond is voor meer lokale pakketten, als bijvoorbeeld een Ceuculum-brugspel.

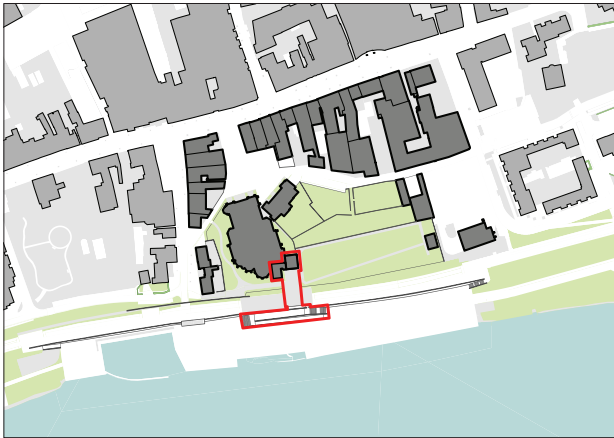
Dat spel zal bestaan uit de volgende onderdelen:

- Waar bouw je een Romeinse brug (water, weerstand, droge voeten)?
- Hoe bouw je de Cuijkse Romeinse brug?
- Wat heb je allemaal nodig?
- Wat kost een Romeinse brug?
- Waar haal je de materialen vandaan?
- Hoe werk je samen?

Cuijk aan de Maas

HOOFDSTUK 4

Cuijk aan de Maas

Trappen worden balkon
en de sprong over de dijk

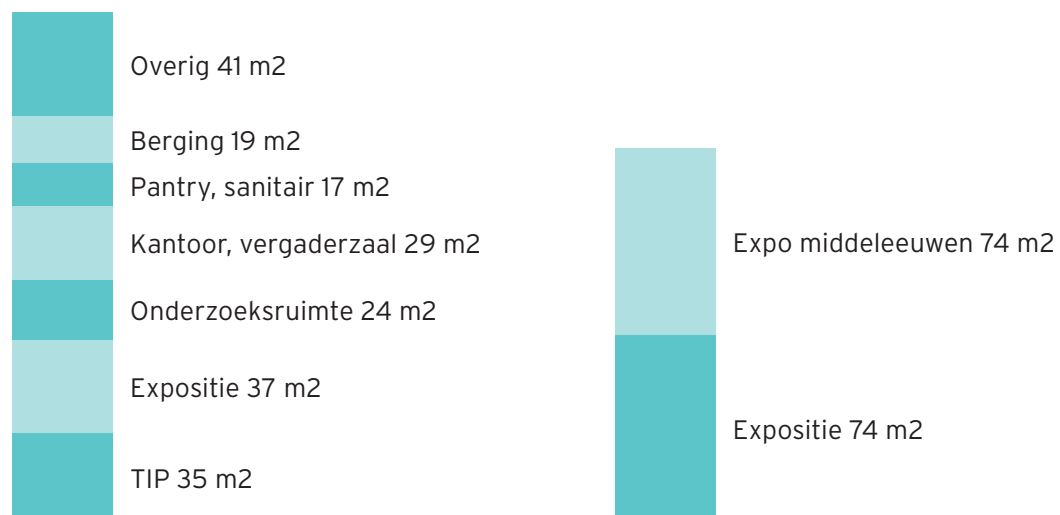
Sterkere verbinding Maasstraat
en Romeins kwartier

Visuele verbinding
met balkon

HOOFDSTUK 4

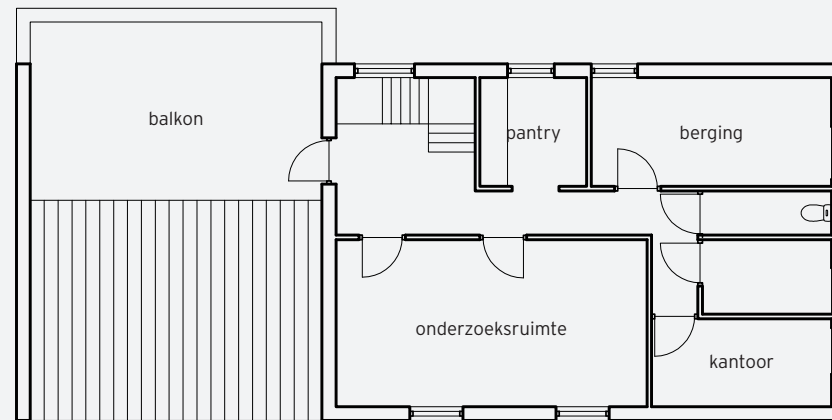
Herindeling

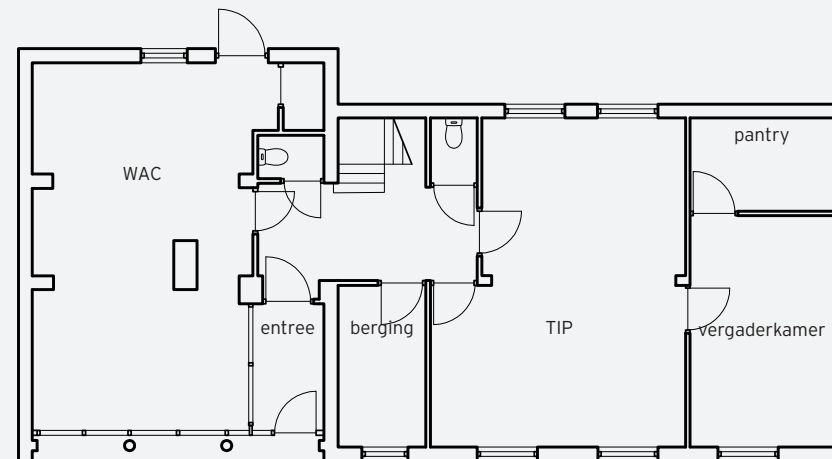
Maasstraat 17
202 m2
huidige indeling

Toren
148 m2
huidige indeling

Het huidige WAC

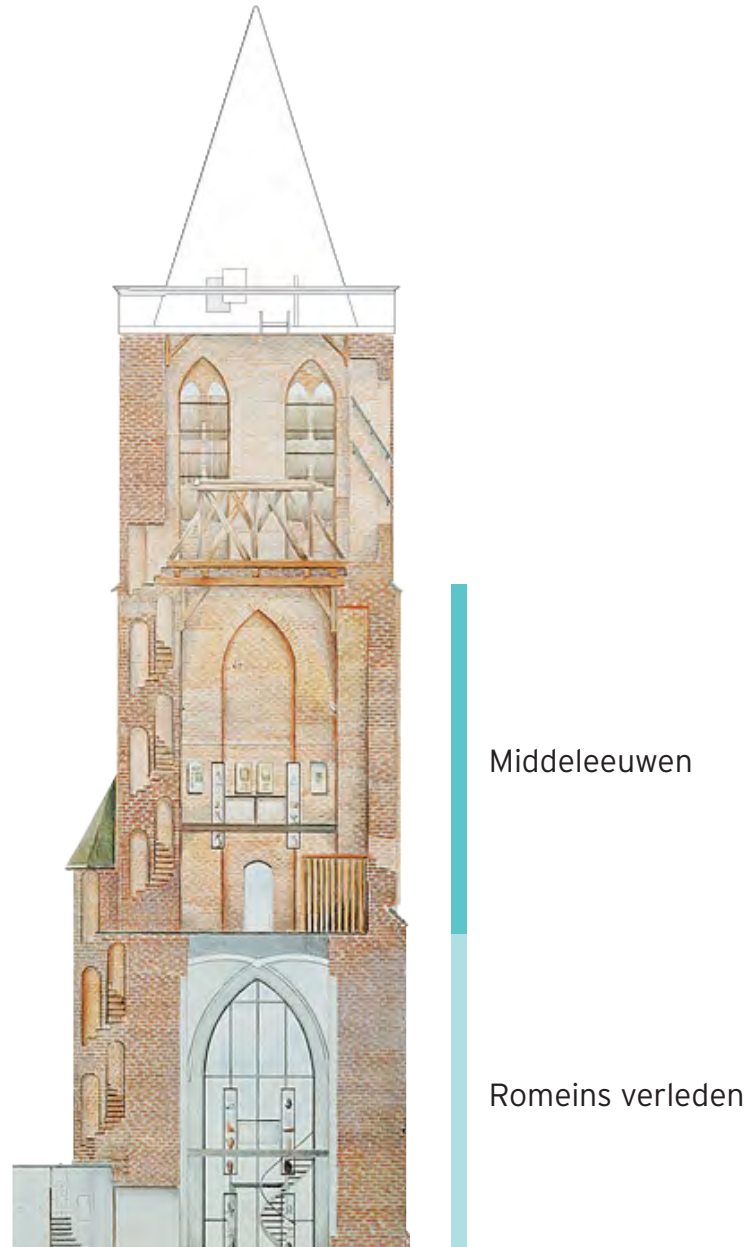

Verdieping

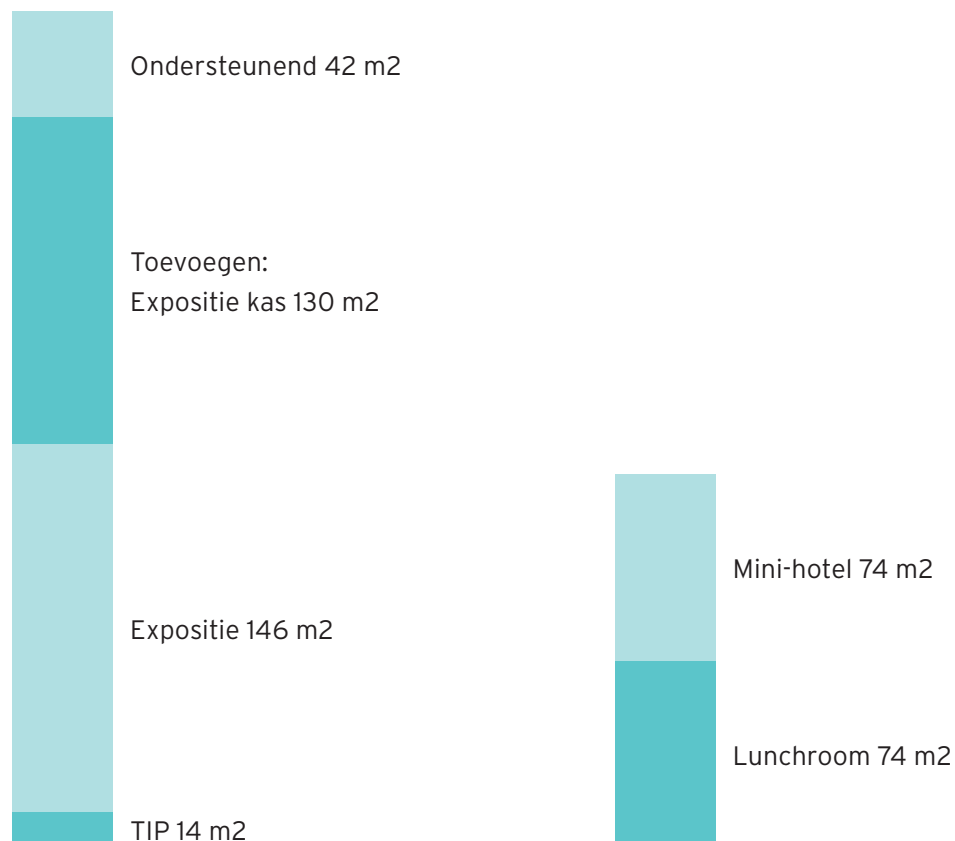

Begane grond

Huidige situatie toren

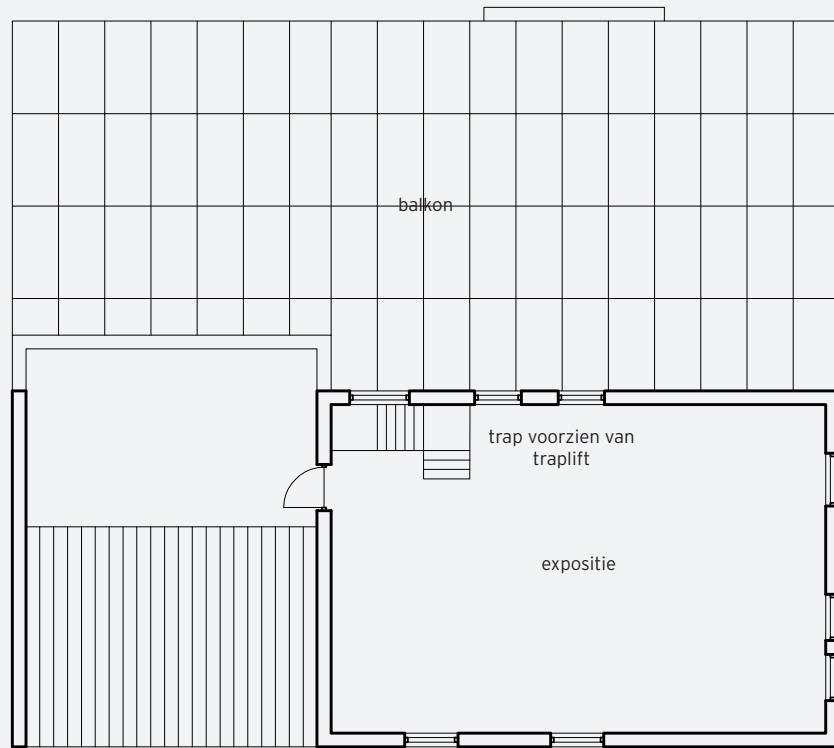
Mogelijke herindeling gebouwen te realiseren 2020-2022

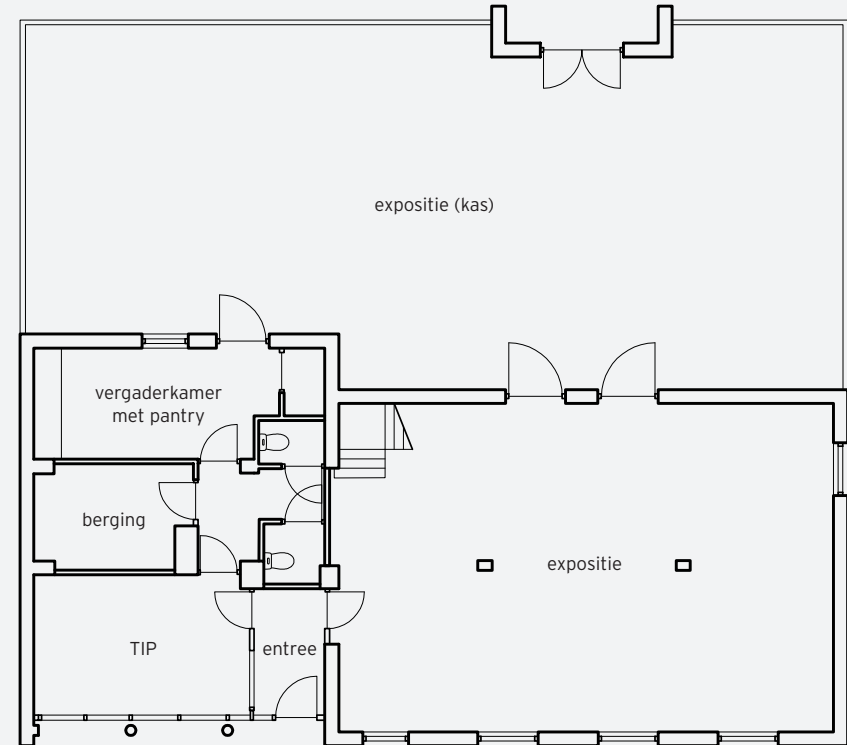
Maasstraat 17 / Museum Ceulcum
332 m2
mogelijke herindeling

Ondernemend torentje
148 m2
mogelijke herindeling

Ruimte in de Maasstraat 17

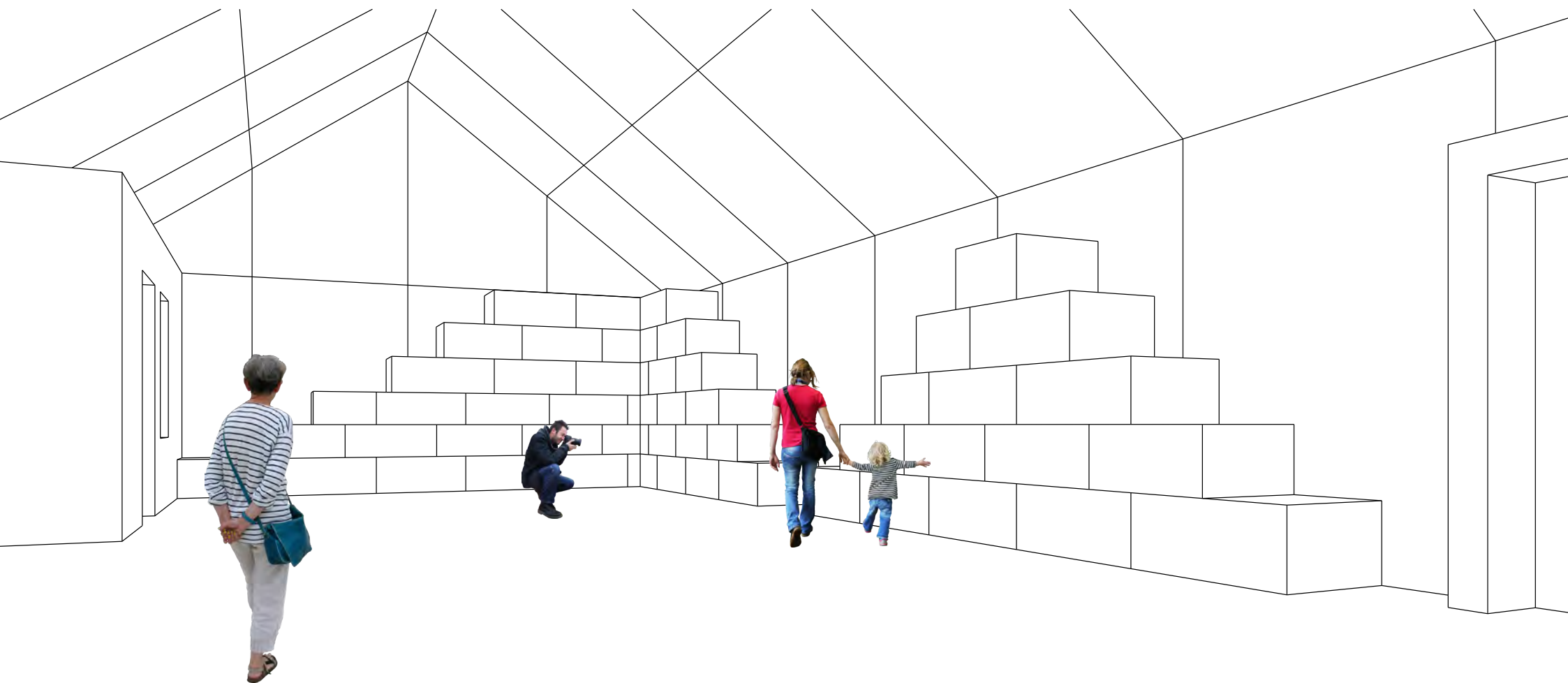

Verdieping

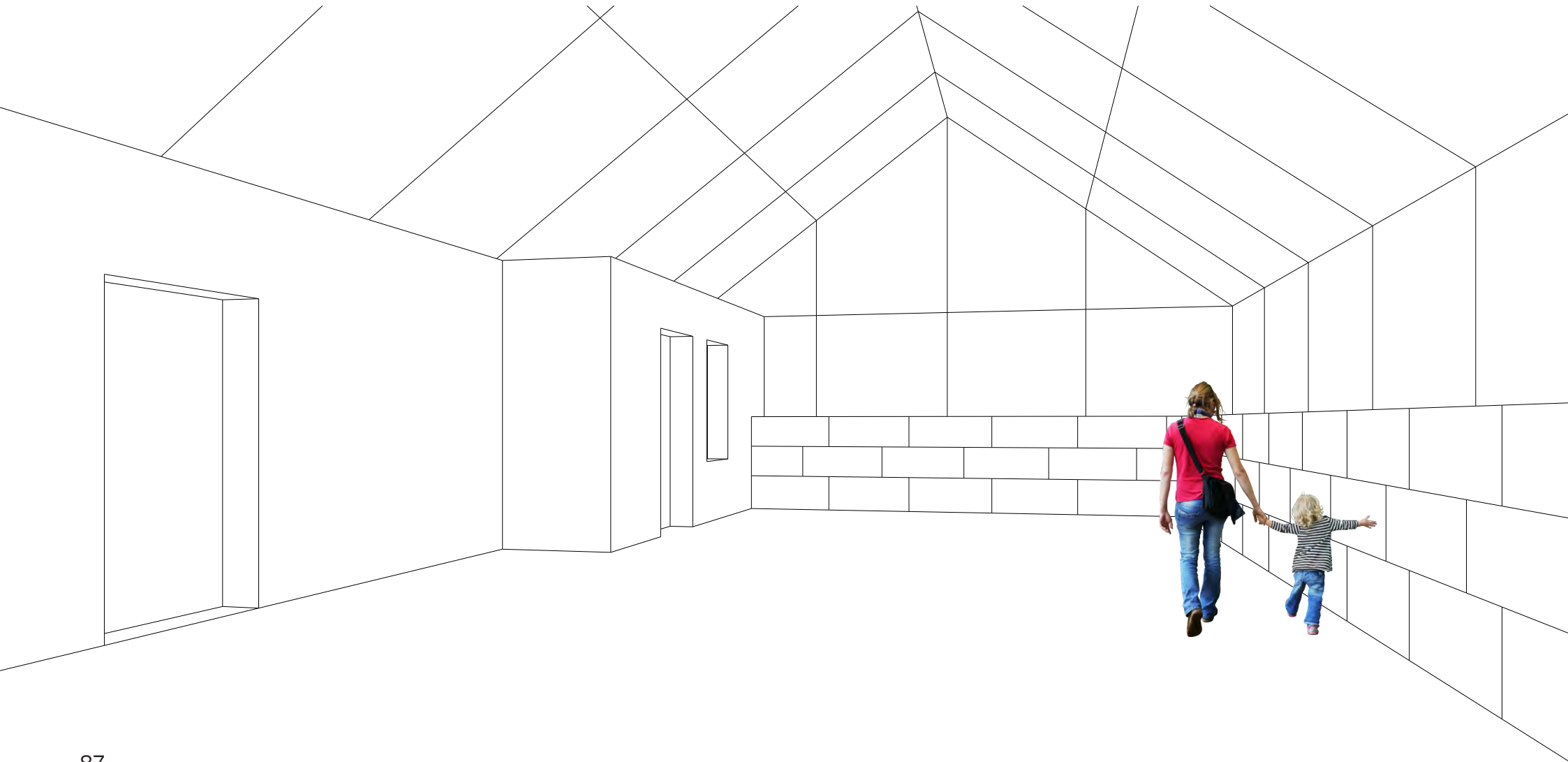

Begane grond

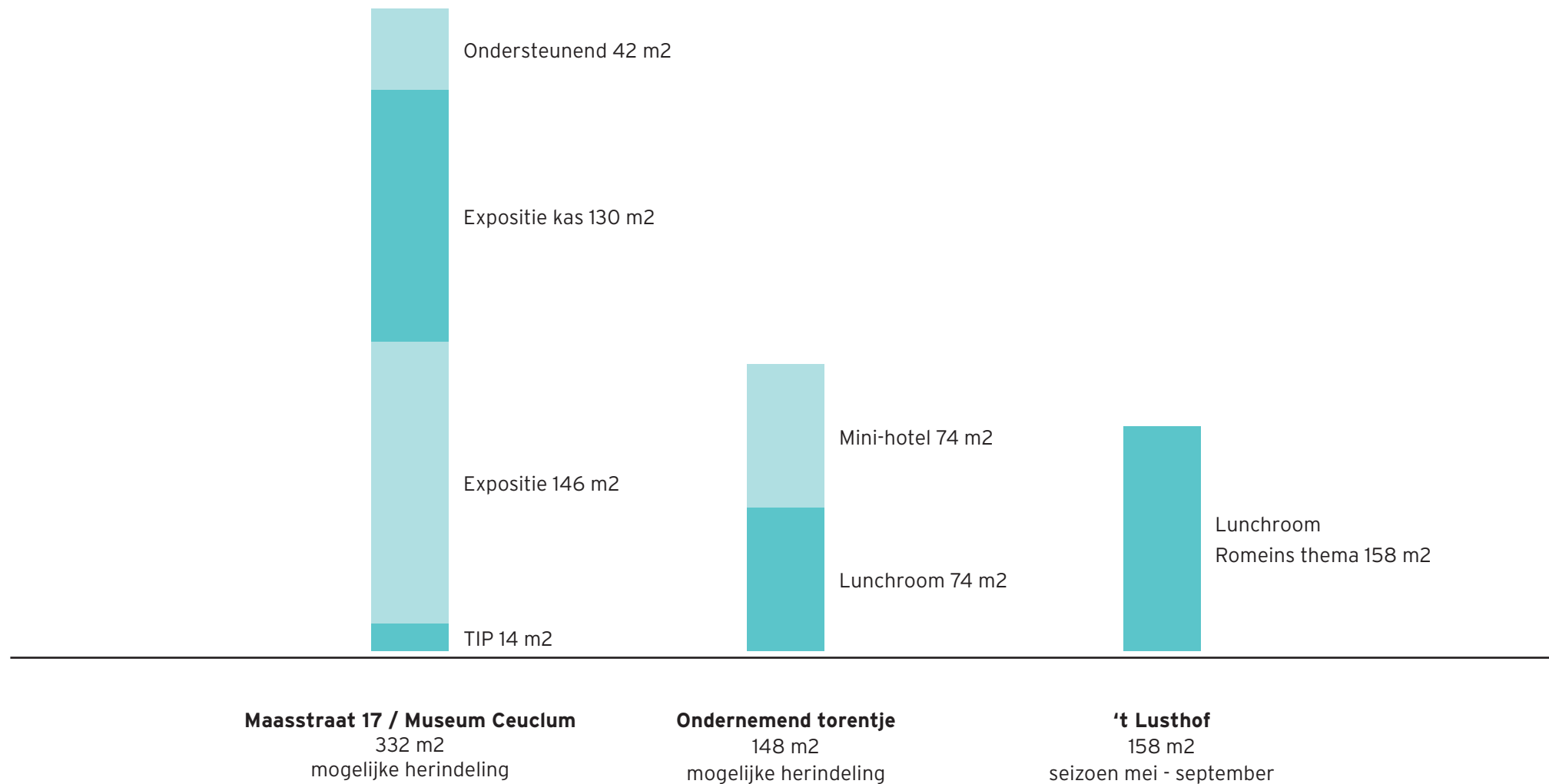
Muur van brugstenen

Muur van brugstenen

Nieuwe situatie ruimtegebruik

Voorbeeld programma van eisen

EXPO EN INFO

Ceucum expo flex

- Romeinen
- Middeleeuwen

Ontvangst scholen

Toeristisch informatiepunt
Maasheggen/Land van Cuijk

Werkplek WAC/
live archeologie

Werkplek regie
Romeins kwartier

Maasstraat

332 m2

HORECA

Café/lunchroom

Mini-hotel

Terras

Werkplekken

Panorama

Ondernemend torentje

148 m2

HORECA (ROMEINS)

Café/lunchroom

Terras

Kaartverkoop
Ceucum Lusoria

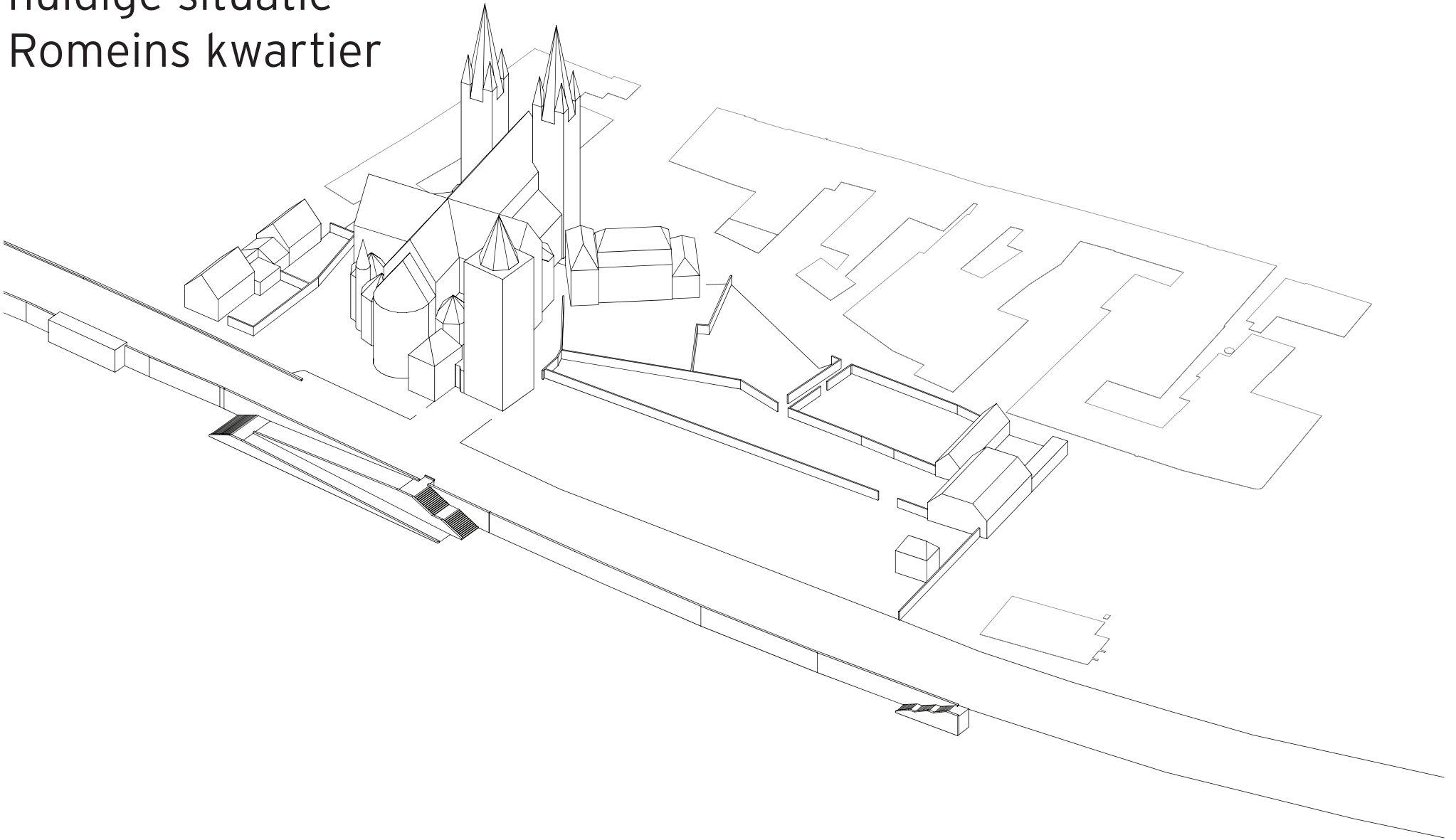
Toeristischer
Informatiebalie
Romeinse geschiedenis

Events

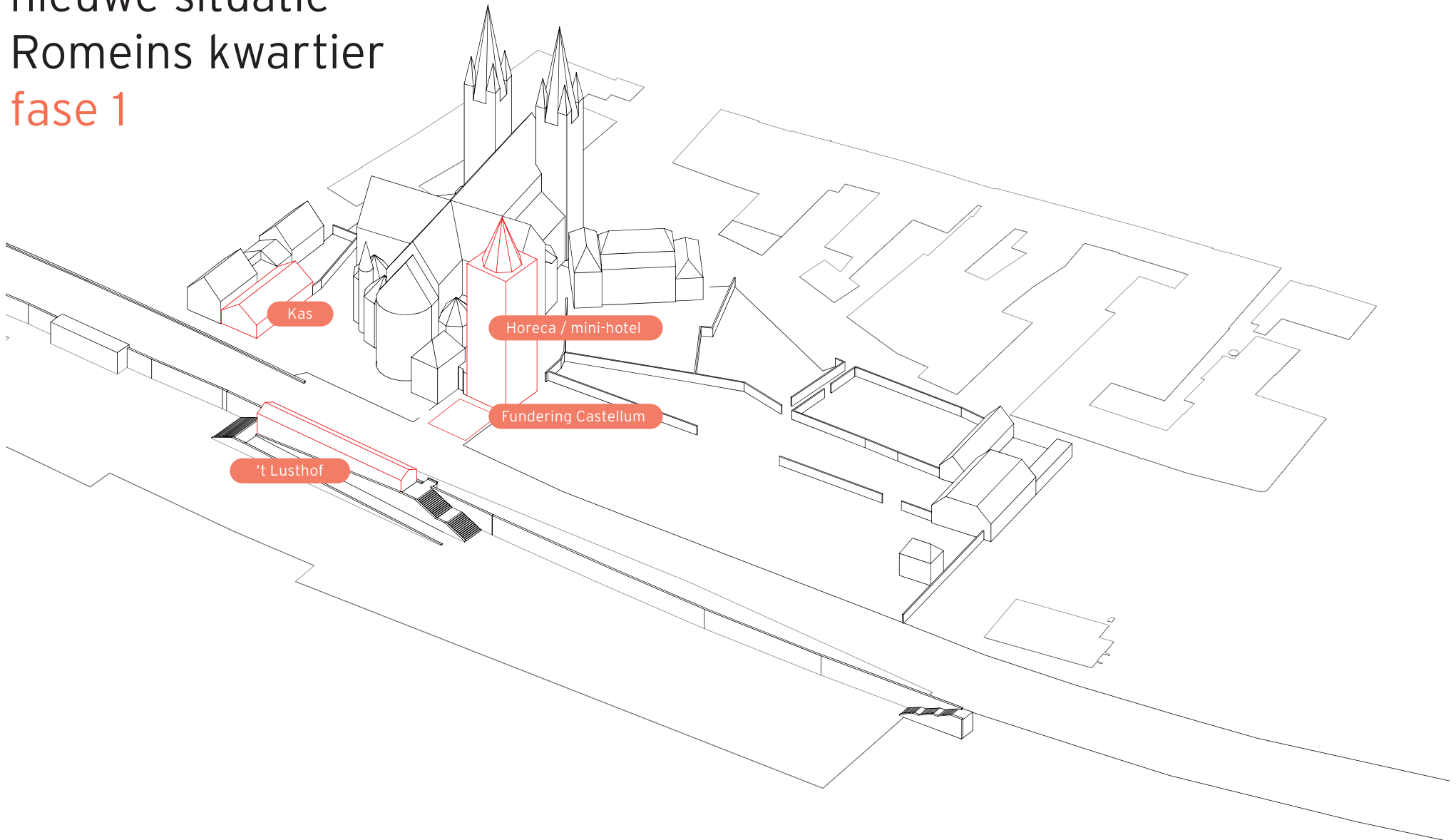
't Lusthof

158 m2

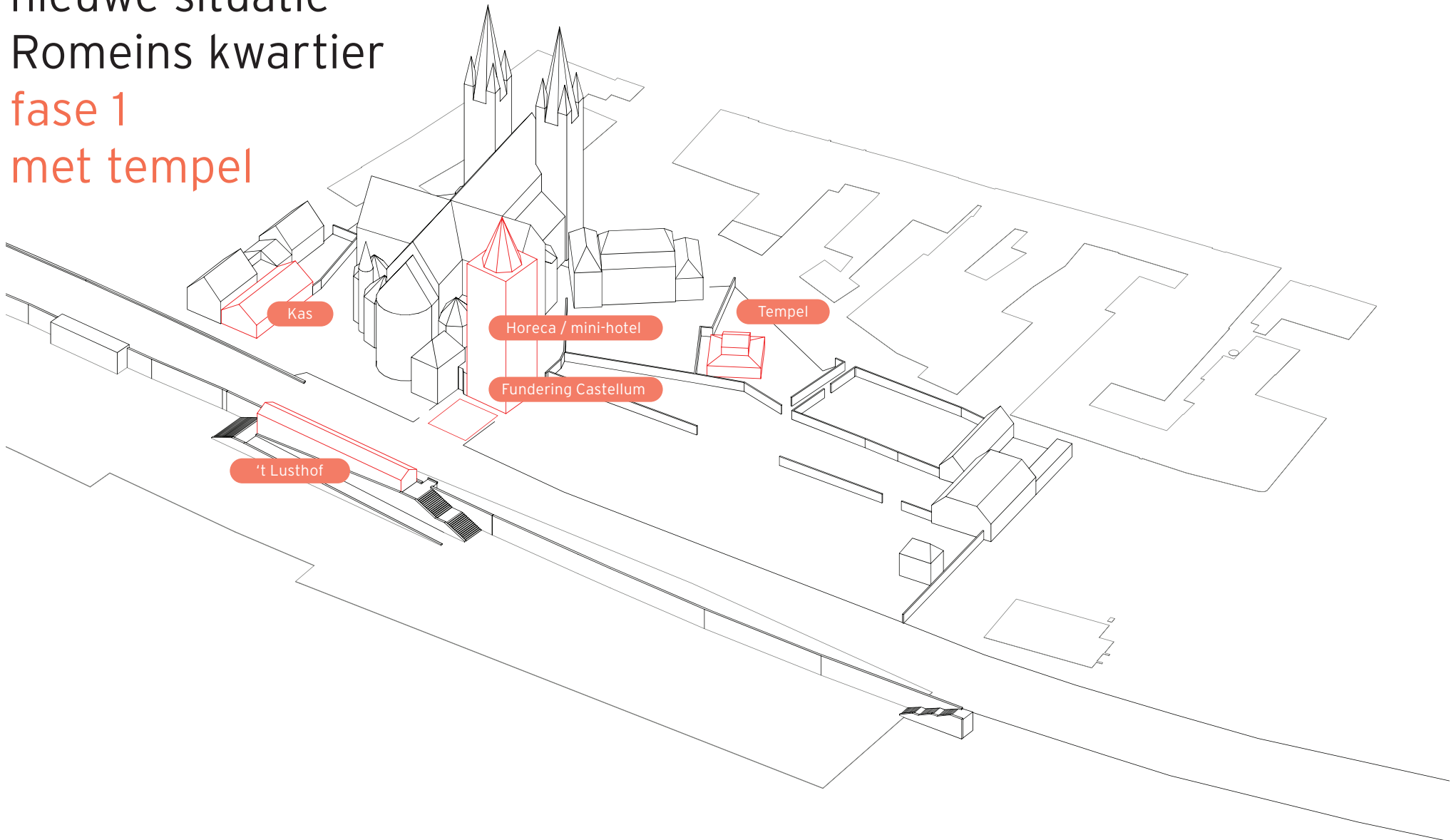
Vogelvlucht huidige situatie Romeins kwartier

Vogelvlucht nieuwe situatie Romeins kwartier fase 1

Vogelvlucht nieuwe situatie Romeins kwartier fase 1 met tempel

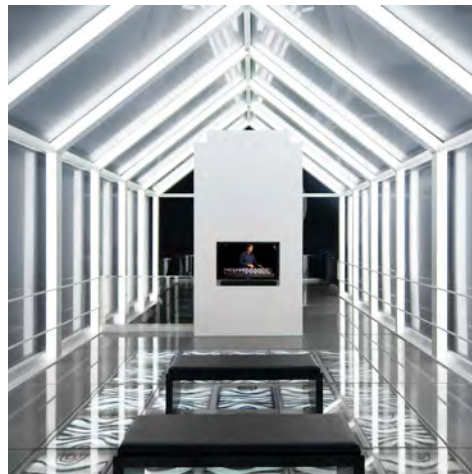

Aanbouw WAC

Inspiratiebeelden

Voorbeelden

Maquettes

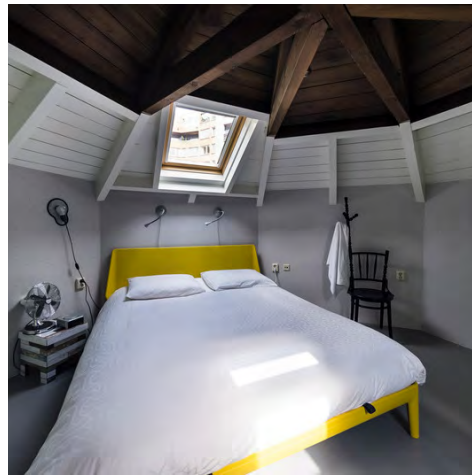
Voorbeelden

HOOFDSTUK 4

Herindeling

Mini-hotel in de oude toren

Inspiratie

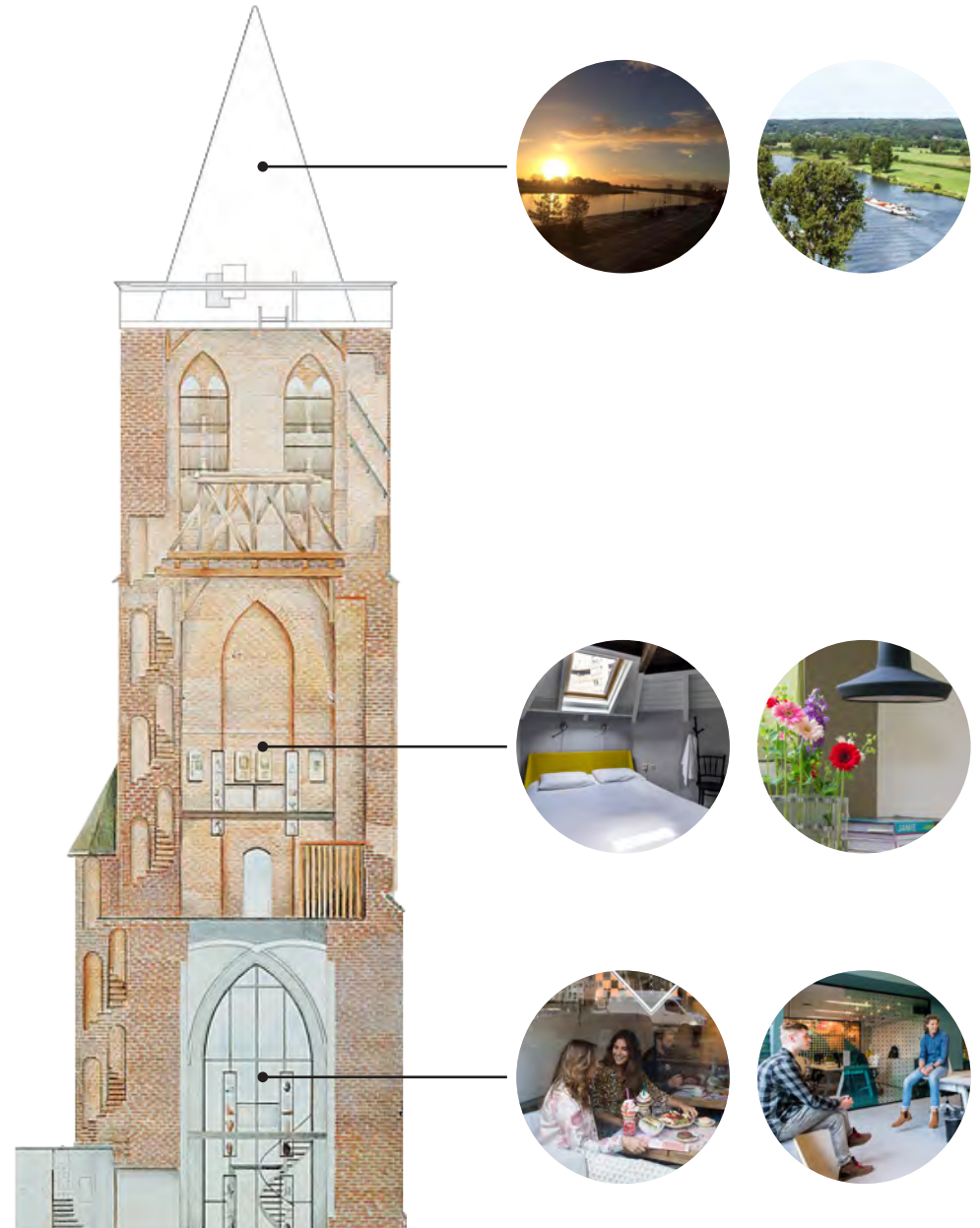

Een nieuwe invulling van een oude toren

Uitzichtpunt

Mini-hotel

Lunchroom en werkplekken

Beklimmen en uren turen

Inspiratiebeelden herbestemmingen

De Petrus, Vught

Architect	Molenaar&Bol&vanDillen
Oplevering	2018
Oppervlak	Onbekend

Glazen Boerderij, Schijndel

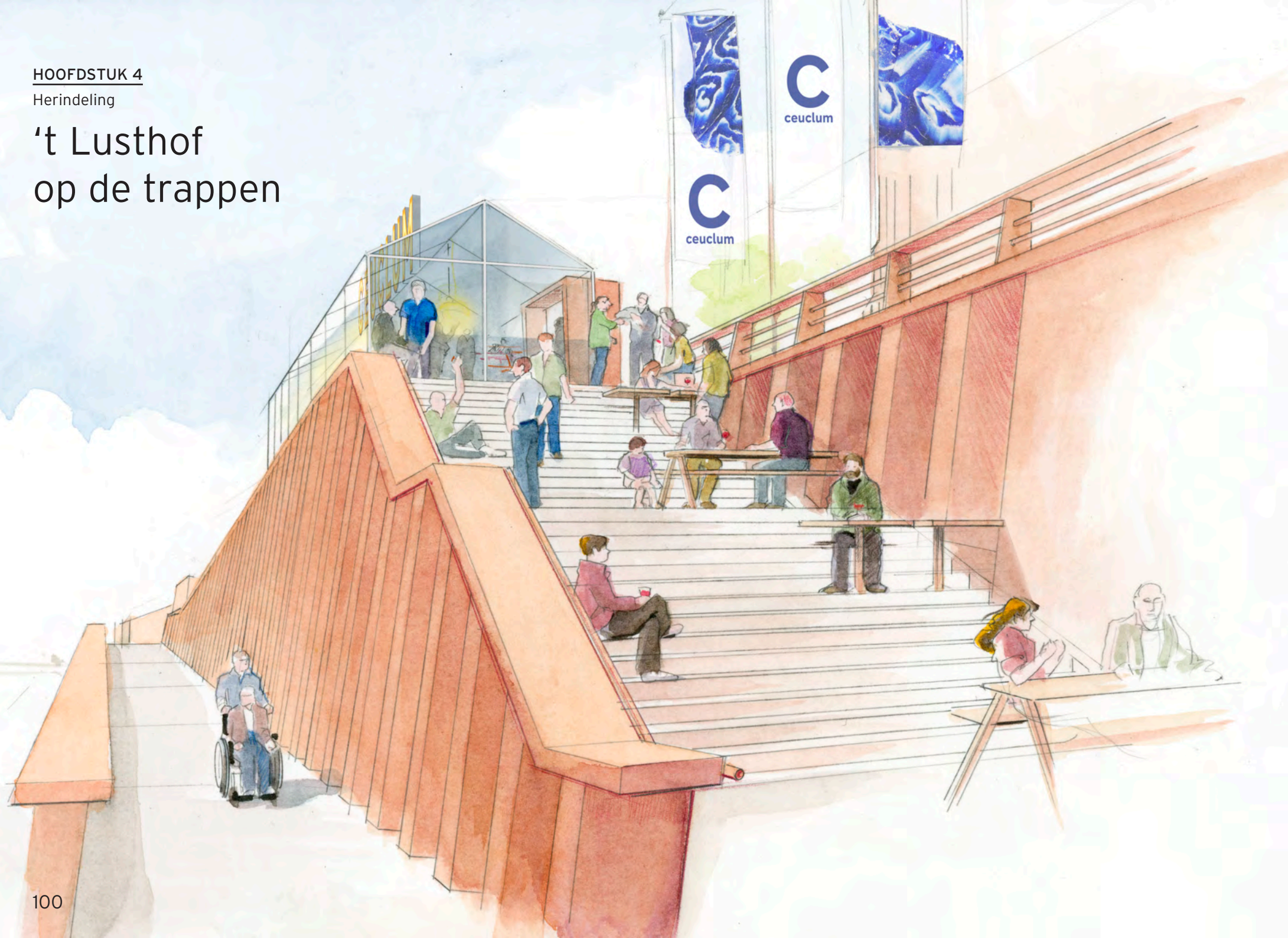
Architect	MVRDV
Oplevering	2013
Oppervlak	1600 m2

Van Eesteren Paviljoen, Amsterdam

Architect	Korteknie Stuhlmacher
Oplevering	2017
Oppervlak	342 m2

't Lusthof op de trappen

HOOFDSTUK 4

Herindeling

Inspiratiebeelden herbestemmingen

Voorbeelden

HOOFDSTUK 4

Herindeling

De tempel van Ceuculum

Herbouw kopie
Romeinse tempel

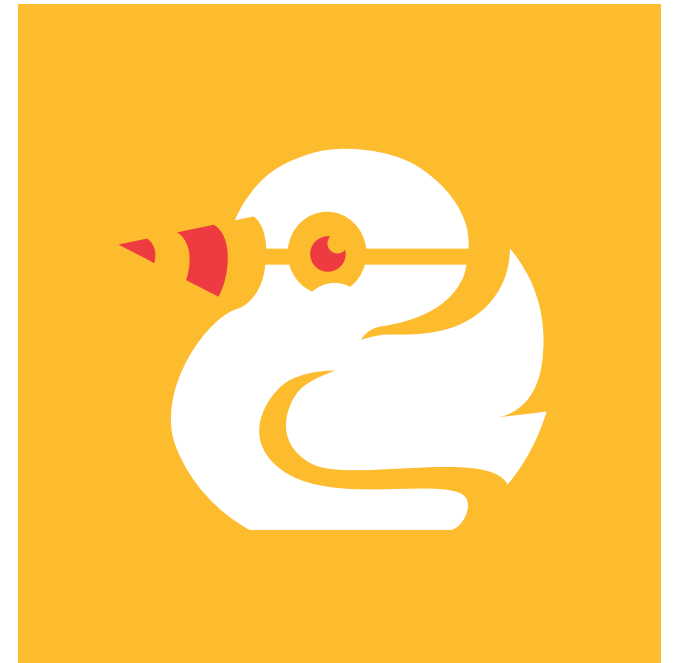
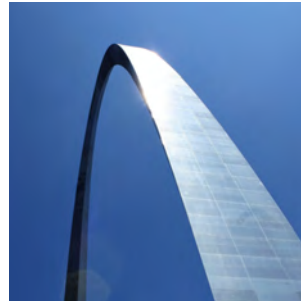

HOOFDSTUK 4

Herindeling

Triomferen in Cuijk

Lauwerkrans,
trionfbogen en
een Romeinse merlet

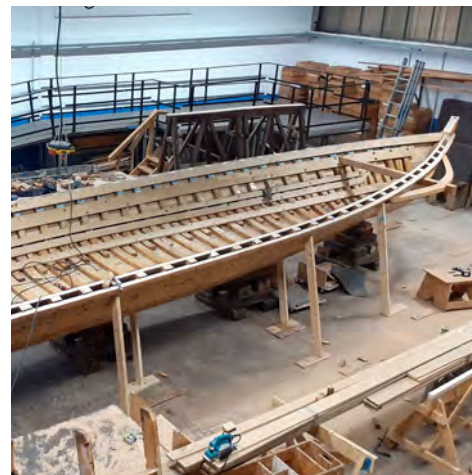
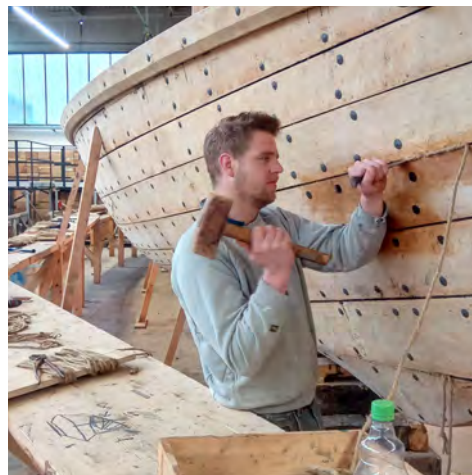

HOOFDSTUK 4

Herindeling

De Ceucum Lusoria

De bouw van
een schip

HOOFDSTUK 4

Calculatie

WAC - Maasstraat 17 / Museum Ceucum

Het WAC / Maasstraat kan op korte termijn eenvoudig worden aangepast om ruimte te geven en recht te doen aan een betere visualisatie en promotie van het Romeins verleden van Cuijk. De toegankelijkheid is zeer geschikt en het wordt de poort van het Romeins kwartier. Het verhaal van Cuijk komt hier tot zijn recht met wisselende exposities, mooie maquettes, audiovisuele middelen en uiteraard de brugstenen.

- verbouwing Maastraat (richtprijs BCP/ sleutel klaar)	125.000
- aanbouw kas	70.000
- inrichting exposities incl maquettes 276 m3	70.000
- plaatsen Romeinse brugstenen	5.000
- concept / ontwerp / dtp-prepress / begeleiding	15.000
- begeleiding proces	30.000
Totale kosten	315.000

Inkomsten:

- entree: 5.000 x 8 euro (per jaar) = 40.000
- subsidie / Erfgoed Brabant (geschat) = 50.000
- crowdfunding bedrijven = 10.000

Planning: fase 1

Productie: 1 jaar

De Ceucum-toren

De Ceucum-toren wordt het kloppend hart van het Romeinse kwartier, met een lunchroom (dag-horeca) en een mini-hotel. De bedoeling is het geheel uit te baten als een leerplek van de horeca-opleiding van De Leijgraaf, en dat ROC ook co-ownership te geven. Zo betrek je personeel bij je bedrijfsvoering en geef je ze verantwoordelijkheid over hun eigen werkzaamheden. Bij het opstellen van dit rapport zijn daarover de besprekingen nog gaande.

De aanpassingen van de Ceucum-toren zijn minimaal, er moet - op advies van een architect - vooral gekeken worden naar de draagconstructie van de tussenverdiepingen die begin jaren negentig zijn gemaakt.

- aanpassing Ceucum-toren (sleutel klaar)	50.000
- plaatsen module keuken / extra toilet achterzijde	50.000
- begeleiding proces	5.000
Totale kosten	105.000

Kosten huurder

- inrichting meubilair en servies = 40.000
- inrichting terras = 5.000

Inkomsten:

- verhuur per jaar:
50.000 excl. gas / licht (verhuur minimaal 5 jaar) = 250.000
- subsidie / herbestemming monumenten Brabant (geschat) = 10.000

Planning: fase 1

Productie: 6 maanden

HOOFDSTUK 4

Calculatie

Funderingsresten zichtbaar maken

Voor de Ceuclum-toren zijn indertijd de funderingsresten gevonden van het stenen Romeinse castellum. Het is het tastbare bewijs van het verleden. Het zichtbaar maken ervan is een extra dimensie voor de beleving van het Romeinse kwartier en de Romeinse historie van Cuijk. De kosten van de werkzaamheden zijn als stelpost meegenomen.

- fundering bloot leggen	
- constructie glasplaat en verlichting	50.000
Totale kosten zichtbaar maken fundering	50.000

Inkomsten:

- subsidie / Erfgoed Brabant

Planning: fase 1 of 2

Productie: 6 maanden

Lusthof Balkon van Cuijk

Tussen mei en september verschijnt het lusthof, een modulaire kasconstructie op de trappen van de Maaskade. In overleg met de uitbatende partij zal de inrichting een Romeinse knipoog krijgen. Ook de drank en lunchkaart zal 'Romeinse' smaken bevatten.

De kas, indien hij niet blijft staan, kan in zijn geheel op een vrachtwagentrailer en zo gedurende de winter worden opgeborgen. De kas is eenvoudig binnen 48 uur te verwijderen (bepaling Rijkswaterstaat). De gasten op het 'Balkon van Cuijk' worden door middel van het concept 'prepared & catered' door de keuken van de Ceuclum-toren voorzien van bijvoorbeeld Romeinse broodjes en salades. Daardoor is hier geen keukenmodule nodig, alleen een bar, koeling en stromend warm en koud water.

- demontable kasconstructie	70.000
- modulaire toilet	4.000
- demontage en opbouw + trailer en stalling per jaar	5.000
- neonreclame letters CEUCLUM	18.500
- begeleiding proces	5.000
Totale kosten (gemeente)	102.500

Kosten huurder:

- inrichting meubilair en servies (in overleg huurder) = 20.000
- terras (iom huurder) = 5.000 / kijkdozen (ligging Romeinse brug) = 8.000

Inkomsten:

- verhuur per jaar: 30.000 excl. gas / licht (verhuur minimaal 5 jaar) = 150.000
- co-ownership (mogelijk) = 30.000

Planning: fase 1

Productie: 6 maanden

HOOFDSTUK 4

Calculatie

Tempel

De vrijwilligers van het WAC hebben een lang gekoesterde wens om in de pastorietaan een replica van een Romeinse tempel te bouwen. Dit project is geheel door de vrijwilligers zelf opgezet. De bespreking waren ten tijde van het opmaken van dit Plan van Aanpak al in een verregaand stadium. Het is daarom als volwaardig element opgenomen in het Romeins kwartier. In de tempel kan de bezoeker begrafenisrituelen en goden-aanbidding in de Romeinse tijd bekijken. De tempel zal tevens een in- of uitgang van het Romeinse kwartier zijn.

- Tempel inclusief inrichting	268.275
Totale kosten tempel	268.275

Inkomsten:

- eigen middelen WAC = 50.000
- subsidie / Erfgoed Brabant

Planning: fase 1

Productie: 1 jaar

Romeins roeischip Ceucum Lusoria

Vanuit het Cuijks Burgerberaad is het idee gelanceerd om een replica van een Romeins roeischip te bouwen. De bouw van de Ceucum Lusoria zal publiekelijk toegankelijk zijn. De kosten zijn afhankelijk van de mogelijkheden en reeds aanwezige voorzieningen van de te bepalen bouwlocatie aan de Kraaijenbergse Plassen. De bouwlocatie moet goed te benaderen zijn voor vrachtwagens. De op te richten stichting wordt volledig eigenaar van het schip.

- bouwlocatie inrichting (afhank. aanwezige voorzien.)	155.000
- projectkosten (bouw schip, begeleiding, ontvangst bezoekers)	400.000
- vlaggenmasten + banieren / 3 stuks	2.000
- infobord bezoekerscentrum (aluminium constructie)	2.000
- ontwerp / dtp-prepress / begeleiding	1.250
Totale kosten	560.250

Jaarlijkse kosten:

- onderhoud per jaar = 10.000
- ervaren schipper per jaar = 20.000

Inkomsten:

- verhuur (mei t/m oktober):
25 personen x 15 euro per persoon) x 125 dagen per jaar = 46.875
- sponsoring eenmalig = 25.000
- subsidie / Erfgoed Brabant eenmalig = 25.000
- crowdfunding eenmalig = 25.000
- advertenties verkoop jaarlijks = 5.000

Planning: fase 2

Productie: 2,5 jaar

HOOFDSTUK 4

Calculatie

Event(s)

Door middel van kleine en grotere events zal er in de loop van jaren rondom wisselende exposities aandacht besteed worden aan het 'Verhaal van Cuijk' en het Romeins verleden in Cuijk. Dit zal door het Romeins kwartier zelf geïnitieerd worden en inhaken op initiatieven van (Cuijkse) verenigingen en landelijke toeristische partijen. Denk aan de jaarlijkse week van Romeinen in mei en de landelijke archeologiedagen in oktober. De eerste die opgenomen is in dit Plan van Aanpak is het 75-jarige jubileum van de Ghesellen van Sint Maerten. In september 2020 zullen er drie voorstellingen plaatsvinden in Schouwburg Cuijk.

De jaarlijkse doortocht van de Nijmeegse Vierdaagse hoort hier ook bij. We hebben in dit Plan van Aanpak onder meer het idee van een grote Romeinse merlet opgenomen. Een echt groot Romeins spektakel in de toekomst zal ontwikkeld worden na de realisatie en uitvoeringen van dit PVA. Een budget voor events is lastig te ramen, dit wordt als stelpost opgenomen.

- promotie Romeinen voor Ghesellen van Sint Maerten	3.000
- events (klein) Romeins kwartier: (stelpost) per jaar / fase 1	20.000
- events / spektakel (groots) Romeins kwartier: (stelpost) / fase 2	100.000
- Romeinse Merlet drijvend op de Maas (opblaasbare uitvoering / op vlot cq ponton = 15.000)	30.000
- lauwerkransen / 5000 stuks	5.000
- Romeinse 'triumfboog' (frameconstructie) pontonbrug / begin + einde	7.000
Totale kosten	165.000

Inkomsten:

- entree events (klein) Romeins kwartier:
1.000 personen (10 euro per persoon) = 10.000
- sponsoring = 10.000
- subsidie / Erfgoed Brabant = 10.000
- crowdfunding = 5.000
- advertenties verkoop = 10.000
- entree / spektakel (groots) Romeins kwartier:
2.000 personen (40 euro per persoon) = 80.000

Planning: fase 1 en 2

Productie: 1 - 6 jaar

HOOFDSTUK 4

Calculatie

Lespakketten

De ontwikkeling van een specifiek lespakket, dat zowel analoog als digitaal in de klas te gebruiken is. Daarbij hoort ook het Ceuclum 'brugspel'. Een spel waarbij kinderen van alle niveaus leren wat nodig is om een Romeinse stenen brug in stromend water te kunnen bouwen. Het kan een bordspel zijn, maar ook een single of multi-player game. Het spel is ook geschikt als gezelschapsspel en geschikt voor verkoop.

- lespakket voor scholen	15.000
- brugspel bordspel	25.000
- brugspel game single en multi-player	50.000
Totale kosten	90.000

Inkomsten:

- sponsoring = 10.000
- subsidie / Erfgoed Brabant (geschat) = 10.000
- verkoop spel: 500 stuks x 20 euro = 10.000

Planning: fase 1

Productie: 8 maanden

5

Een volwaardige archeologische hotspot

**Het experience center dat Romeins
Cuijk écht op de kaart zet**

Het experience center dat Romeins Cuijk écht op de kaart zet

Een volwaardige archeologische hotspot

Met de in hoofdstuk vier beschreven herinrichting van het Romeinse kwartier krijgt Cuijk een bescheiden archeologische hotspot, die met minimale middelen de verbinding legt tussen centrum en Maas, het lokale historisch besef zal vergroten en het toerisme zal aanwakkeren. Maar dat is niet voldoende om een échte reason to travel te worden. Om volledig recht te doen aan het rijke Romeinse verleden van Cuijk is meer nodig: het Ceuculum 'Archeo-Experience Center'

Deze archeologische hotspot moet een indrukwekkende beleving worden, waar alles bij elkaar komt. Waar toeristen, archeologen, architecten en andere wetenschappers van (ver) buiten de gemeentegrenzen voor naar Cuijk komen. Die een toeristische en economische impuls is voor het Land van Cuijk en ook een poort kan zijn naar het UNESCO Maasheggen-gebied aan de ene kant en de Kraaijenbergse Plassen aan de andere kant.

Denk aan een gebouw dat niet alleen als museale expositieruimte gebruikt wordt, maar ook als belevings- en kenniscentrum op archeologisch gebied. Met als basis het uitdragen van het Cuijks Romeinse verleden, maar ook de andere belangrijke tijden. Het moet niet alleen gebouwd worden voor toeristen, maar ook interessant zijn voor andere partijen. Uiteraard op het gebied van archeologie, maar bijvoorbeeld ook op het gebied van bouw, water- en brugtechniek. Het moet een plek zijn om te leren, te beleven, om onderzoek te doen en elkaar te ontmoeten.

Beleid Rijksoverheid

Het experience center sluit naadloos aan bij het Beleidsdocument Erfgoed Telt van de Rijksoverheid (juni 2018). Daarin stelt het Rijk, die voor dit onderwerp meer dan 300 miljoen euro vrijmaakt, dat een bredere blik op ons erfgoed gewenst is. Erfgoed moet klaargemaakt worden voor de toekomst door onder meer creatief om te gaan met ruimtelijke opgaven, in te zetten op duurzaamheid en te investeren in kennis en kunde.

Onderscheidend

Het gebouw moet van binnen- en van buiten onderscheidend zijn en op een toegankelijke en zichtbare plek staan. Bij de bouw en exploitatie wordt er doelgericht samengewerkt met ondernemers uit het Land van Cuijk. Dat schept betrokkenheid. De hotspot kan ook als visitekaartje voor de eigen onderneming worden ingezet.

Uiteraard krijgen de Romeinse brugstenen en houten pijlers een prominente plek. De Romeinse brug is een zeer belangrijk gegeven, maar niet het enige waardevolle van Cuijk. Het is een onderdeel van de gehele geschiedenis. Dat ervaar je in dit gebouw. Het moet een plek zijn waar je naar toe getrokken wordt, waar je binnen één seconde teruggeworpen wordt in de Romeinse tijd. Waar je je letterlijk bevindt in het Romeinse Cuijk en kunt zien en beleven hoe de bewoonde vicus en het castellum er uitzagen. Waar je kunt zien hoe de brug wordt gebouwd en van alles gebeurt, 'n soort 'digitaal' Panorama Mesdag. Met moderne technieken ervaart de bezoeker het Romeins Ceuculum met beeld, geur en geluid.

Er zal eindelijk voldoende ruimte zijn om teruggehaalde Cuijkse schatten op de juiste manier te exposeren, om een beeld te scheppen van archeologie, voor studie en onderzoek op internationaal niveau, voor werk en bijeenkomsten. Een gebouw met internationale uitstraling. Als gezegd: een eyecatcher die een historische, toeristische en economische impuls zal zijn voor het Land van Cuijk.

Locatie

Om plaats te bieden aan een dergelijk multifunctioneel 'Archeo-Experience Center' is ruimte nodig, en die ruimte is beperkt in het huidige Romeinse kwartier. Na uitgebreid onderzoek is er één locatie die geschikt bevonden is: de huidige begraafplaats naast de Ceuculum-toren. Dit is een in eerste instantie niet voor de hand liggende en gevoelige plek, maar wel een plek die heel veel kansen biedt:

- deze locatie is eigendom van de gemeente. Bij de bouw van de Maasboulevard is een deel al geruimd.
- het ligt exact op de plaats waar het castellum zich bevond, recht tegenover de plek waar de Romeinse brug heeft gelegen.
- op deze iconische en in Romeinse tijd zeer belangrijke plek zijn nog nooit opgravingen geweest. Dit biedt, voorafgaand aan de bouw een extra dimensie: denk aan live-archeologie en ontzettend veel kansen op nieuwe vondsten en verhalen. Dit wordt zichtbaar gemaakt in het experience center.
- er dient, vanzelfsprekend, met veel respect omgegaan te worden met de huidige graven en de

betrokkenen. Het ruimen van graven is niet te voorkomen, verplaatsen behoort - in overleg met betrokkenen - tot de mogelijkheden.

- graven worden echter ook geïntegreerd in de aanleg van een naastgelegen park. Tenslotte begroeven de Romeinen hun overledenen ook langs de toegangswegen.
- het is een veilige, toegankelijke en zeer zichtbare locatie vanaf de Maas, Maaskade en Maasboulevard.
- het is een plek die zorgt voor extra verbinding tussen Maas(kade), Romeins kwartier en het centrum.

Een prachtige Cuijks blauwe schaal op een sokkel

Eyecatcher

Om echt onderscheidend te zijn, is niet alleen dat wat er gebeurt of staat belangrijk. Hoe het gebouw eruit ziet is essentieel. Het moet zéker niet dertien in een dozijn worden, maar vooral spraakmakend zijn, de aandacht trekken en uniek zijn. De eerder in dit plan geschetste nieuwe 'blauwe' identiteit van Cuijk biedt hiervoor veel aanknopingspunten. De prachtige schaal waar de scherf van Millefiori-glas ooit onderdeel van was vormt de basis.

Een prachtige Cuijks blauwe schaal op een sokkel. Het klinkt misschien als futuristisch, maar heeft alles in zich om (op de langere termijn) een multifunctionele publiekstrekker te worden:

- de bijzondere blauwe schaal is basis van de Romeinse identiteit van Cuijk. Door die meteen zichtbaar te maken, wordt deze identiteit verder versterkt
 - het wordt ongetwijfeld dag en nacht een eye-catcher. Een parel in het Land van Cuijk, die in de smaak zal vallen bij toeristen (selfies!). Blow-ups werken als een magneet
 - het gebouw ligt exact op de plek waar het begin van de brug was. Het hart van de schaal is het midden-as van de brug
-
- Cuijk was een essentieel onderdeel van het Romeinse rijk. Dat is nooit echt goed verteld. De scherf van Cuijk staat symbool voor dat ontbrekende stukje. Door van de scherf weer een echte schaal te maken, is het verhaal van Cuijk compleet
 - de schaal staat op 'kiepen', balanceert op het randje van het verleden en legt zo de verbinding tussen verleden en heden
 - scherven brengen geluk
 - er ontstaat (zeker ook vanaf het water) een prachtig contrast met de iconische kerk, de oude Ceucum-toren en de cortenstalen wand op de Maaskade
 - de ronde vorm verwijst ook naar wachttorens van het castellum, een Romeinse arena én naar de C van Ceucum
 - de bouw zal landelijke publiciteit genereren
 - het is alles in één: uniek, museum, experience center en archeologische hotspot

Multifunctioneel

Het experience center met blauwe schaal als eye-catcher zal uitgroeien tot een kenniscentrum, waar leken leren over het Romeinse verleden, maar waar ook historici en studenten onderzoek kunnen doen en elkaar kunnen ontmoeten. Als het gebouw op de juiste manier wordt uitgevoerd en benut, kan het de nieuwe ziel van Cuijk worden en zal het Cuijk zeer zeker op de kaart zetten.

Het experience center zal niet op zichzelf staan maar verbindingen leggen met de musea van Xanten en Nijmegen en samenwerken in het uitwisselen van exposities of archeologische vondsten. Het wordt een 'archeo-hub' die altijd in beweging is en waar creativiteit belangrijk is.

Het gebouw is multi-inzetbaar en geschikt om te verhuren voor bijeenkomsten, bruiloften en kleinere congressen. De projectie in de schaal kan worden aangepast aan iedere gelegenheid en voor wisselende exposities of verhalen.

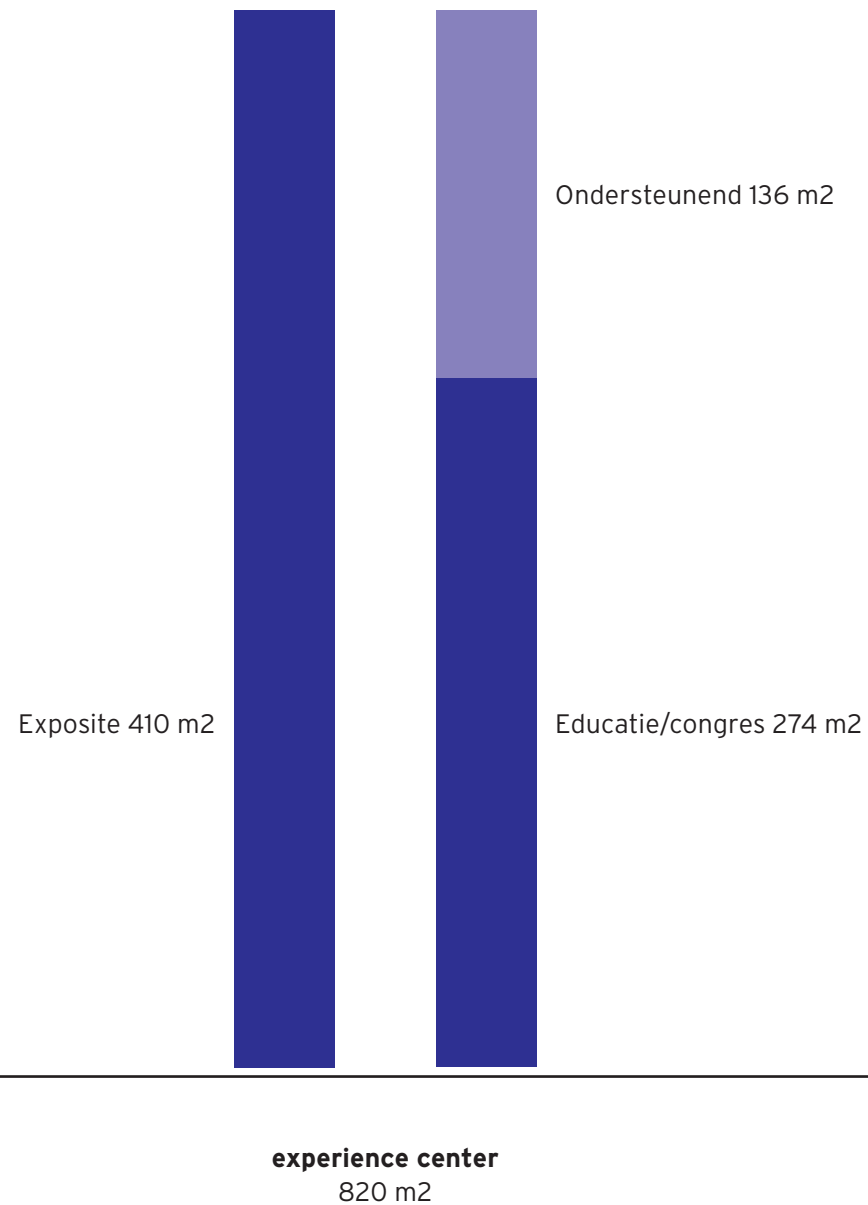
De inrichting op het dak is een dak-parkje, dat toegankelijk is en volledig opgaat in zijn omgeving en verbinding legt met de beeldentuin (de schaal zelf is ook een beeld tenslotte) en de kruidentuin. Het dak wordt beplant met sedum en kruidachtige planten en graangewassen die gebruikt werden in de Romeinse keuken. De Ceuclum-toren en het lusthof kunnen gebruik gaan maken van deze planten en kruiden bij de bereiding van salades en lunchgerechten.

Conclusie

Het Ceuclum Archeo-Experience center is een ambitieus plan, maar het is zeker haalbaar. Deze hotspot vormt de definitieve samenhang in het Romeins verleden van Cuijk. En veel meer dan dat, het creëert verbinding tussen heden en verleden, beleving en maakt de ultieme connectie met de Maas.

Eens en voor altijd: Cuijk (ook écht) aan de Maas en Ceuclum Aeterna: het verleden en het heden aan elkaar verbonden.

Wat als we groter denken?

EXPERIENCE

Hotspot archeologisch
onderzoek/internationale
archeologie

Ceulum expo flex

Ceulum expo vast

Ceulum panorama

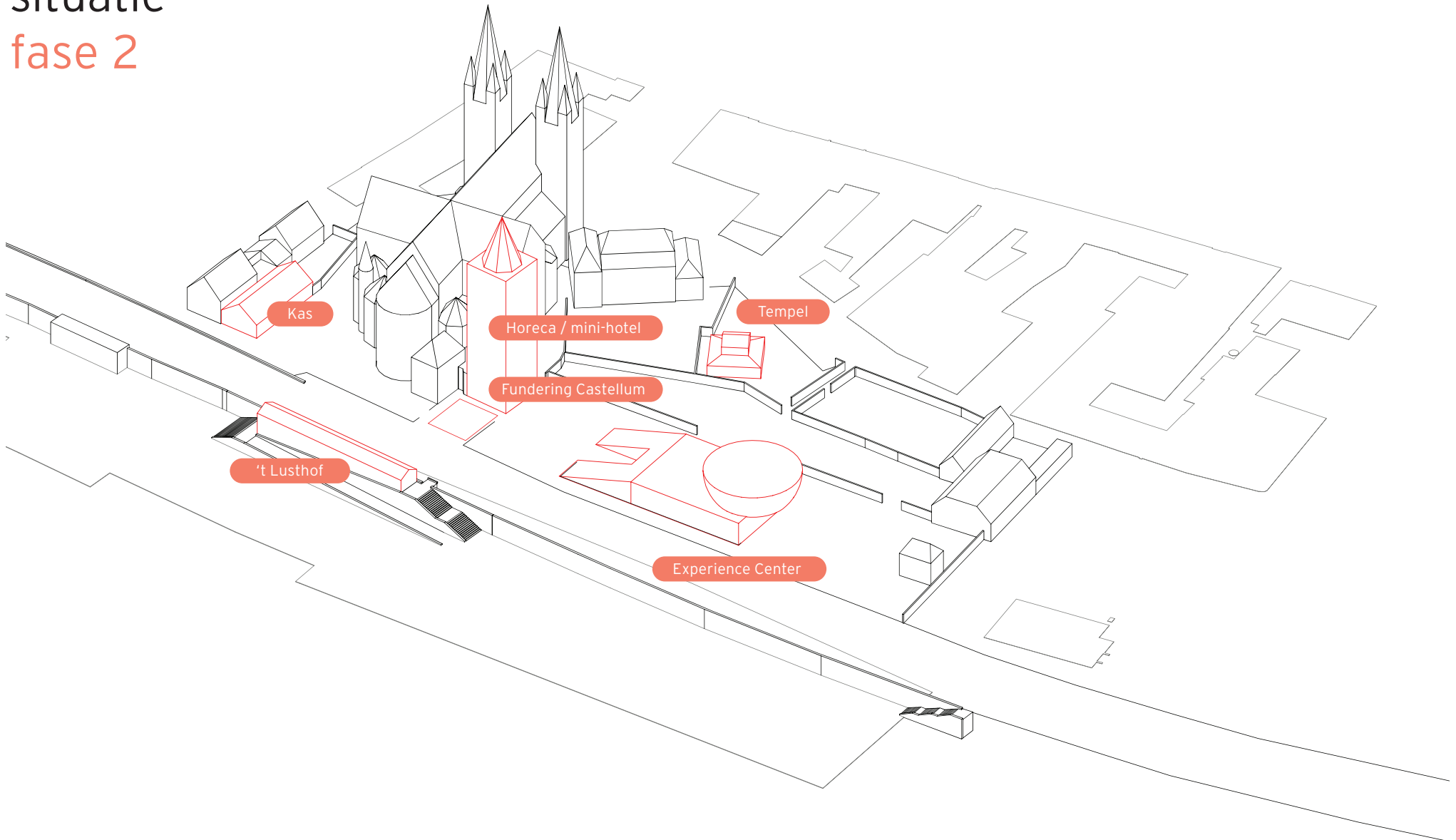
Digitale beleving
Romeins verleden

Studie/onderzoek

Kleine (bedrijfs)
evenementen

experience center
820 m2

Toekomstige situatie fase 2

De Millifiori schaal als inspiratie

HOOFDSTUK 5

Experience center

Artist impression Romeins kwartier

HOOFDSTUK 5

Experience center

Artist impression Ligging Romeinse brug

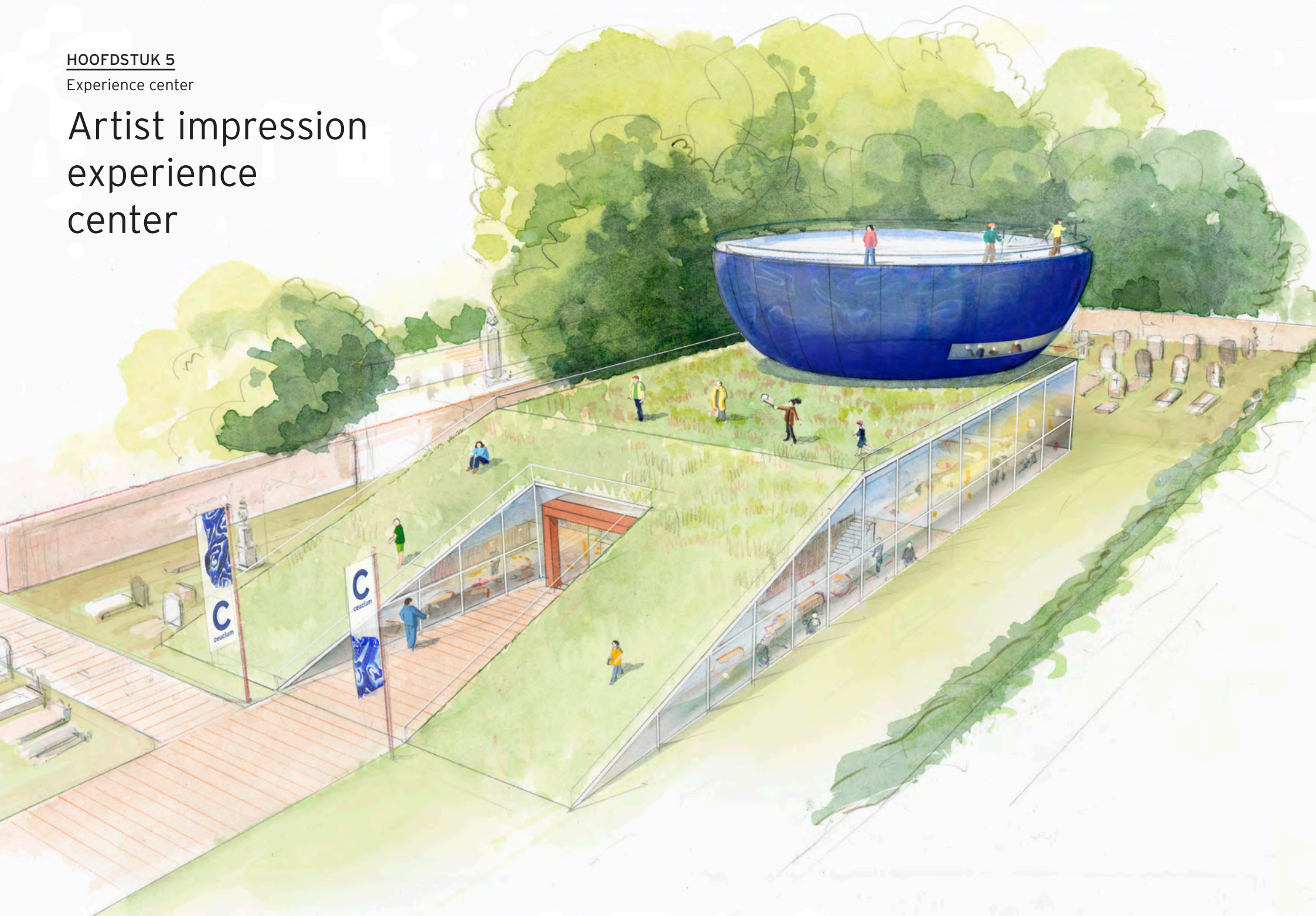

Locatie Romeinse brug

HOOFDSTUK 5

Experience center

Artist impression experience center

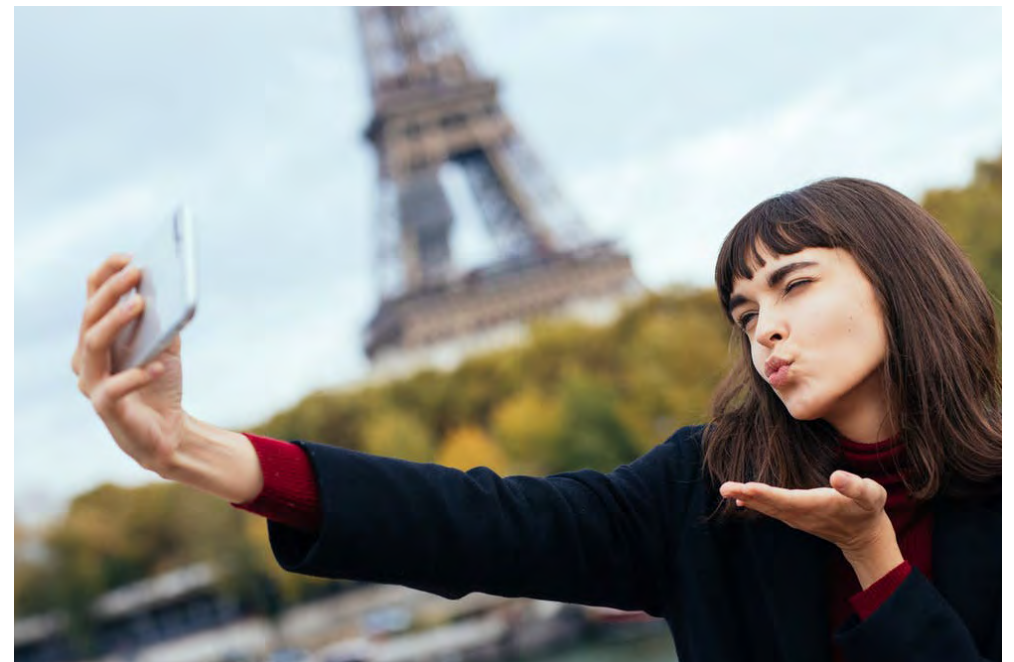
HOOFDSTUK 5

Experience center

Free publicity

Reason to travel

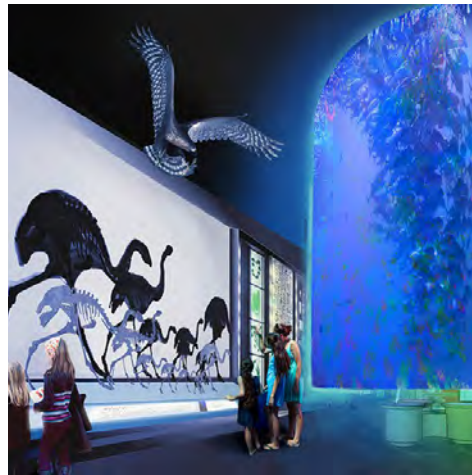
HOOFDSTUK 5

Experience center

360 graden beleving in de schaal

Beleving in het Experience center

HOOFDSTUK 5

Experience center

Live-archeologie Mesdag en lezingen

Veel te zien
en te beleven

Cuijk, een volwaardige ‘reason to travel’

Binnenlandse toerisme zal flink blijven groeien

Met het Romeinse kwartier en vooral met het experience center kan Cuijk veel bewerkstelligen. Het belang van de sector toerisme en recreatie voor de Nederlandse economie neemt toe. Uit onderzoek van Centraal Bureau Statistiek CBS en het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) blijkt dat het toerisme in Nederland blijft groeien. In het beleidsplan 2020-2024 en het rapport ‘Perspectief 2030’ van het NBTC wordt gesteld dat het

toerisme bijdraagt aan de algehele leefbaarheid van Nederland. Toerisme was in 2018 goed voor 4,4 procent van het bruto binnenlands product (bbp) en 6,3 procent van de werkgelegenheid.

De groei van 2018 wordt veroorzaakt door zowel Nederlandse als buitenlandse toeristen. Zo gaven Nederlanders vorig jaar samen 2,7 miljard euro meer uit aan zaken zoals vakanties, uitjes en horeca. In totaal ging het om 51,9 miljard euro, een groei van 5,5 procent. Daarbij zijn ook vakantie-uitgaven voor bijvoorbeeld accommodaties en vervoer die zijn gedaan bij Nederlandse bedrijven meegerekend.

Het binnenlandse toerisme zal de komende decennia flink blijven groeien. In 2017 werden er 18 miljoen binnenlandse uitstapjes gemaakt door Nederlanders, in 2030 zijn dat er naar schatting 31 miljoen.

Cuijk heeft wat te bieden met het experience center binnen het Romeinse kwartier

De toeristen (de ‘bezoekers economie’) willen hotspots bezoeken en beleven. Het rijke Romeinse verleden van Cuijk is een enorme kans om met daadkracht in te gaan zetten. Om van het Romeinse kwartier en met het name het experience center een echte hotspot te maken, creëert Cuijk een volwaardige ‘reason to travel’.

Cuijk is via de (internationale) snelwegen, het spoor, over het water en nabij gelegen vliegvelden (Weeze en Düsseldorf) zeer goed bereikbaar. Deze strategische ligging met een groeiend aantal verblijfsaccommodaties en de prachtige omgeving maakt dat Cuijk zich met het experience center als volwaardige toeristische reisbestemming kan positioneren.

HOOFDSTUK 5

In volle glorie

Skyline van Cuijk

HOOFDSTUK 5

In volle glorie

Skyline by night

Een ambitie: Cuijk écht op de kaart mét Experience center in het Romeins kwartier

Gebouw / locatie

- is alles in één: uniek, museum, experience center en archeologische hotspot
- bijzondere blauwe schaal is basis van de Romeinse identiteit van het Romeinse kwartier van Cuijk
- ronde vorm verwijst naar wachttorens van castellum, een Romeins arena én naar C van Ceucum
- gebouw ligt exact op de plek waar het begin van de brug was
- eyecatcher – dag en nacht
- spraakmakend, trekt aandacht en is uniek
- gebouw met internationale uitstraling
- maakt ultieme connectie met de Maas – Cuijk (écht) aan de Maas –
- unieke skyline van Cuijk met blauwe schaal, iconische kerk, oude toren en de 'cortenstalen Maaskade'
- legt verbinding met de beeldentuin (schaal zelf is ook een beeld tenslotte)
- met het architectonische balanceren van de schaal - het 'kiepen' - wordt er symbolisch uitdrukking gegeven aan de relatie tussen het heden en het verleden
- parel in het Land van Cuijk – grote aanwinst als toeristisch attractie
- blow-up maakt rijke Romeinse verleden van Cuijk meteen zichtbaar en tastbaar (blow-ups werken als een magneet)
- zal veel selfies bij de toerist genereren (gratis publiciteit)
- 'Cuijks blauw' (bouw) zal landelijke publiciteit genereren

Nieuwe schatten

- voorafgaande opgraving aan bouw zal hoogstwaarschijnlijk oude fundering van castellum opleveren
- oude fundering van castellum als 'extra verdieping' in de grond met 'live'-archeologie in experience center

Ruimte voor

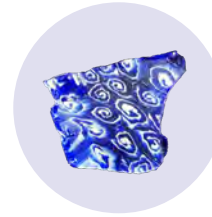
- teruggehaalde Cuijks schatten kunnen eindelijk worden geëxposeerd
- archeologische hotspot met een indrukwekkende beleving
- hotspot voor toeristen, archeologen, architecten, andere wetenschappers ('place to be' - landelijk)
- kenniscentrum voor archeologie, studie en onderzoek op internationaal niveau
- samenwerking met musea van Xanten en Nijmegen (uitwisselen van exposities en/of archeologische vondsten)
- gebouw is multi-inzetbaar, verhuur voor bijeenkomsten, bruiloften en kleinere congressen

Aanjager van

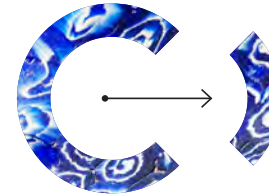
- economische impuls voor zowel Cuijk als Land van Cuijk (horeca / winkels / recreatie)
- bouw en exploitatie doelgerichte samenwerking met ondernemers uit Land van Cuijk
- toerisme icm geografische ligging Land van Cuijk
- 'Cuijks blauw' (bouw) zal landelijke publiciteit genereren
- landelijke televisie mbt prominente plek tijdens doortocht Nijmeegse Vierdaagse ter hoogte van pontonbrug

Van scherf naar identiteit, naar eyecatcher

1

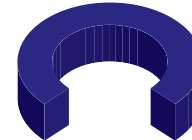
2

3

4

5

Scherf

Een scherf van Millefiori-glas, gevonden bij recente opgravingen in de Grotestraat in Cuijk. Zeer zeldzaam en kostbaar. Onderdeel van een schaal, waarvan alleen een exemplaar in Bratislava is te vinden. Prachtige, zeer bruikbare en onderscheidende kleuren blauw.

Cuijks blauw

Deze scherf symboliseert dat Ceulm door de geografische ligging een belangrijk onderdeel was in het gebied tussen Nijmegen en Xanten, maar ook in het gehele Romeinse rijk. Door een deel (scherf) uit die cirkel weg te halen, ontstaat de C van Ceulm.

Identiteit

Het blauw in combinatie met de witte 'kolken' zijn een perfecte associatie met de Maas, de C van Ceulm en Cuijk.

Locatie

De C gekanteld geeft richting aan naar de locatie waar ooit de Romeinse brug in de Maas lag. Het markeert het uitzicht vanuit het castellum.

Cirkel is rond

De complete schaal wordt een gebouw met een prachtige panorama. Een Experience Center waar het Romeins verleden van Cuijk tot leven komt!

Ere wie ere toekomst

Professor Jules Bogaers

Bijzonder hoogleraar
Archeologie

Geboren op 26 mei 1926 te
Cuijk. Overleden in Nijmegen
op 10 september 1996.

Professor Jules Bogaers was werkzaam bij de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) en onderzocht Romeinse overblijfselen in Limburg. Hij promoveerde in '55 cum laude op de Gallo-Romeinse tempels te Elst. In '59 benoemd tot buitengewoon hoogleraar 'Provinciaal-Romeinse archeologie Oudheidkunde, Radboud Universiteit. Van '63 tot '65 leidde hij de opgraving thermencomplex in Maastricht en was betrokken bij Romeinse opgravingen in Nijmegen, Limes en plaatsen in Nederland.

Zijn hart lag in Cuijk

Als echte Cuijkenaar lag zijn hart bij de Romeinse schatten van Cuijk. Hij zette zich in voor de Romeinse importantie van Cuijk. Van '64 tot '66 leidde hij de opgravingen van het castellum, de vicus met de twee tempels van Cuijk. De vertaling van de inscripties van de Romeinse bouwfragmenten wist hij tot een compleet opschrift te herleiden. De tekst zou zijn:

[IMP.CA]ESAR
[DIVI.NER]VAE.FNER
[T]RAIA[NUS.AVG.GER]
CIV[- -]

Mogelijke vertaling: 'Keizer Trajanus, zoon van de vergoddelijke Nerva, Augustus, Overwinnaar over de Germanen (heeft) (...) voor het volk van de (...) (gemaakt)'.

In 1991 kwam Professor Bogaers naar Cuijk om te helpen bij onderzoek van het WAC naar het grafveld aan Grotestraat 90-92 en was behulpzaam bij het lezen van de pottenbakkersstempels op het gevonden aardewerk.

Als Professor Bogaers zich niet zo had ingezet voor de Romeinse schatkamer van Cuijk, was er tot op vandaag nog veel niet bekend geweest. Om zijn inzet en betrokkenheid over deze belangrijke geschiedenis van Cuijk recht te doen, pleitten wij voor een borstbeeld in het Romeins kwartier. Tevens geeft het aan de bezoeker aan het Experience center een extra historische lading.

Voorbeelden van
bronzen borstbeelden

HOOFDSTUK 5

Calculatie

Experience center

Voor de bouw van het Experience center moet goed gekeken worden naar de financieringsmogelijkheden. Er zal goede projectbegeleiding nodig zijn, die naadloos aansluit bij de gehele communicatie van het Romeins kwartier. Het begeleiden van dit gehele traject is apart opgenomen in deze calculatie.

- projectbegeleiding	80.000
- archeologisch onderzoek	80.000
- architect ontwerp	140.000
- technische berekeningen	100.000
- bouwkosten	2.000.000
- inrichten expositie en digitale beleving schaal	500.000

Totale kosten Experience center	2.900.000
--	------------------

- personeel jaarlijks	50.000
- nuts	10.000
- onderhoud jaarlijks	20.000

Totale jaarlijkse kosten Experience center	80.000
---	---------------

Inkomsten:

- entree / 20.000 personen x 10 euro = 200.000*
- sponsoring leveranciers = 40.000
- subsidie = (geschat) 500.000 tot 1.000.000
- crowdfunding = 25.000
- verhuur bedrijven (congres etc):
20 x per jaar 2.500 euro = 50.000
- VIP-dakterras (op schaal) tijdens Vierdaagse:
250 personen x 40 euro = 10.000

Planning: fase 2

Productie: 1 - 6 jaar

*deze bezoekerscijfers zijn gebaseerd op cijfers van het CBS en het NBTC voor het landelijk gemiddelde van kleine en middelgrote musea

HOOFDSTUK 5

Calculatie

Borstbeeld Cuijkenaar en archeoloog Professor Jules Bogaers (Experience center)

Ere wie ere toekomt. Professor Bogaers' hart lag in Cuijk. Zijn jarenlange zoektocht en bewijsvoering voor en over het Romeins verleden van Cuijk verdient een mooie plaats binnen het Romeins kwartier.

- model maken kunstenaar	
- uitvoering brons (Kemner)	12.000
Totale kosten borstbeeld professor Jules Bogaers	12.000

Planning: fase 2

Productie: 6 maanden

6

Planning

PLANNING

In jaren

Onderdeel	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	Fase 1	Fase 1	Fase 2	Fase 2	Fase 2	Fase 2
Regie en coördinatie	Actief	Actief	Actief	Actief	Actief	Actief
Subsidies	Actief	Actief	Actief	Actief	Actief	Actief
Missie, visie, kernwaarden	1 week					
Verhaal van Cuijk	5 maanden					
Identiteit en label	3 maanden					
Website	6 maanden					
Routing en signing	8 maanden					
Landmarks		6 maanden				
Tunnelwand		9 maanden				
Toolkit	5 maanden					
Marcom	Actief	Actief	Actief	Actief	Actief	Actief
Herinrichting WAC	1 jaar					
Herinrichting toren		6 maanden	6 maanden	6 maanden	6 maanden	6 maanden
't Lusthof	6 maanden	Verhuur	Verhuur	Verhuur	Verhuur	Verhuur
Tempel	1 jaar					
Ceuclum Lusoria			2,5 jaar	Verhuur	Verhuur	Verhuur
Evenementen	Actief	Actief	Actief	Actief	Actief	Actief
Lespaketten		8 maanden				
Expierience Center		Archeologie	Bouw	Actief	Actief	Actief
Borstbeeld			6 maanden			

7

Slotwoord

Cuijk, een echte
toeristische trekpleister

Cuijk doet!

Het maken van grootse plannen is mooi. Maar ze daadwerkelijk uitvoeren, is nog veel mooier. Met dit Plan van Aanpak hebben we geprobeerd een vooruitstrevend beeld te scheppen van hoe Cuijk zich in de toekomst kan profileren als Romeinse stad. Het is een doordacht plan, met stappen van klein naar groot en met een gedegen basis. De plannen zijn uitvoerbaar en de investeringen die daarvoor nodig zijn, zijn het meer dan waard. Dit is hét moment om door te pakken. Cuijk doet!

Cuijk heeft veel potentie, kan een dorp van betekenis worden. Het Romeinse verleden staat als een huis, met een interessant verhaal en vele (nog niet vertoonde) schatten. De ligging met water (Maas en Kraaijenbergse Plassen), natuur (Maasheggen, Mookerheide) en een uitstekende bereikbaarheid. Het enige dat nog ontbreekt is een gestructureerde en gedurfde aanpak. Het begin daarvoor heeft u nu in handen.

In ons eerdere adviesrapport schreven we al dat de laatste decennia is gebleken dat een ad hoc aanpak geen vruchten afwerpt en dat het tijd is voor een totaalvisie. Dat beeld is tijdens het formeren van dit Plan van Aanpak nogmaals bevestigd. Als we - gemeente, ondernemers, inwoners - met zijn allen geloven in de potentie van het Romeinse verleden dan is veel mogelijk. Met ambitie, doorzettingsvermogen en de juiste kennis en kunde krijgt Cuijk een gigantische boost.

Niet alleen het Romeinse verleden komt op de kaart, ook profiteren lokale ondernemers. Het centrum

krijgt eindelijk de ziel waar het al zo lang naar op zoek is. Cuijk kan een toeristische trekpleister worden. Het aantal winkels zal gaan groeien, in plaats van afnemen. De nu al opbloeiende horeca krijgt een flinke steun in de rug. En bovenal: Cuijkenaren zullen nog trotser op hun dorp zijn.

Net als wij. Di-visie bestaat uit Cuijkenaren, dit betoog komt uit een Cuijks hart. We realiseren ons dat dit Plan van Aanpak reacties zal uitlokken bij critici. Maar weet ook: zonder schuren geen glans.

En, scherven brengen geluk!

DANKWOORD

We bedanken iedereen die hebben meegewerkt bij de totstandkoming van dit Plan van Aanpak. Zonder hun inzet op het gebied van kennis, uitvoering, ontwerp en inbreng van (archeologisch) advies en expertise was het opstellen van het Plan van Aanpak in deze orde van grootte en onderbouwing niet mogelijk geweest.

Met name Ton van der Zanden, Tinie van den Heuvel en Harrie Vens van de werkgroep Archeologisch centrum en Museum Ceucum voor hun tomeloze inzet, motivatie en gezelligheid!

Hartelijk dank!

Team Di-visie

Erik van de Ven
(art director)

Maricken Ligtvoet
(marketing- en communicatiestrateg)

Juul van Loon
(tekstschrijver)

Ramon van Rooij
(grafisch ontwerper)

Hein van de Kerkhof
(marketing- en communicatieadviseur)

DISCLAIMER

De informatie in dit Plan van Aanpak is bestemd voor en gericht aan de Gemeente Cuijk. Alle informatie in dit rapport is verkregen van bronnen die als accuraat en betrouwbaar gezien worden. Aan dit Plan van Aanpak inclusief kostenindicaties kunnen geen rechten worden ontleend. Di-visie BV is niet verantwoordelijk voor eventuele fouten of consequenties. Iedere persoon of entiteit die informatie uit dit Plan van Aanpak opneemt, doet dit met dit begrip en acceptatie. De informatie uit dit Plan van Aanpak mag niet gereproduceerd of overgedragen worden in welke vorm dan ook zonder (schriftelijke) toestemming van Di-visie BV.

Alle rechten voorbehouden © 2019 Di-visie, Cuijk

Di-visie BV

Het Riet 17

5431 NL

Cuijk

0485 - 321196

di-visie.nl

DI – VISIE
corporate identity & branding